

Lucy

229

12000

Handwritten purple notes and scribbles, including the number '252' at the top and various illegible characters below.

9 (47. 325)
S-19

Կ
ԵՂԻՇԷԻ
ԶՈՐՍ ՅԵՂԱՆԱԿՆԵՐԸ

ՀԱՌԳՈՅՆ ԳՐԱԳՐԻ ՄԸ ՄԷՋ

№ 8303 Ք.
№ 4911 Մ.

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵՑ

Հ. ՂԵՒՈՆԴ ՏԱՅԵԱՆ

ՄԻԻԹԱՐԵԱՆ

ՂԵՆԵՏԻԿ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ս. ՂԱԶԱՐՈՒ

1911

ԵՂԻՇԷԻ
ԶՈՐՍ ՅԵՂԱՆԱԿՆԵՐ

ՀՆԱԳՈՅՆ ԳՐԶԱԳՐԻ ԾԸ ՄԷՋ

ԵՂԻՇԷԻ
ԶՈՐՍ ՅԵՂԱՆԱԿՆԵՐԸ

ՀՆԱԳՈՅՆ ԳՐԶԱԳՐԻ ՄԸ ՄԷՋ

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵՑ

Հ. ՂԵՒՈՆԴ ՏԱՅԵԱՆ

ՄԻԻԹԱՐԵԱՆ

ՎԵՆԵՏԻԿ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ս. ՂԱԶԱՐՈՒ

1911

38195 ան.

Մու շե թ

Ն Ե Ր Ա Ծ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ս. Ղազարու մեր Ձեռագրատան մէջ ունինք 1224ին գրուած մեծադիր, երկիջեան ստուար ծառընտիր մը, որ գրուած կը յիշուի Թաղէոս անուն գրչէ մը «ի դամբարանս Սուրբ Լուսատրչիս»:

Այս ծառընտրին մէջ շատ մը վկայարանութիւններէ վերջ դրուած գտանք նաև Նդիշէի Վարդանանց Պատերազմի պատմութենէն այն Չորս Յեղանակները՝ ուր կը պատմուին մեր նախնի աշխարհիկ և եկեղեցական դասակարգին կրած տառապանքն ու մարտիրոսացումը: Օրինակութեանս ժամանակին հրեանութիւնը շատ հետաքրքրեց զմեզ, մանաւանդ երբ տեսանք - բացի ցանցառ աղաւաղումներէ և սպրդած սխալներէ - ընտիր և ճշգրիտ տարբերութիւններ, որոնք լուրջ ուսումնասիրութեամբ մը կրնան օգտակար ըլլալ Նդիշէի ապագայ նոր տպագրութեանց, բանի որ սոյն տարբերութիւնները չկան նոյն իսկ ցարդ եղած տպագիր օրինակներուն մէջ:

Այդ նպատակաւ ահա մեր առաջին (1828) տպագրութեան հետ: Բաղդատելէ վերջ, դէմ ան դէմ-ի լոյս կ'ընծայենք այն ամէն բաներն ու երբեմն նոյն իսկ գիր մը, որոնք տարբերութեան փոքրիկ նշան մը կը կրեն:

(5383
38)

(21460-609)

18230

229-2001

Ուստի կը յուսանք՝ որ մեր հայ բանասիրաց մասնաւոր ուսումնասիրութեան առարկայ ըլլալով, պիտի պարզուին թէ երկու լաւերէն կամ լաւագոյններէն որն է հարազատը, կամ ի՞նչ կը պակսէր ցարդ միջին տեսնուած տեղերուն մէջ, և այլն. որով կարելի պիտի ըլլայ ապագայ տպագրութիւններն աւելի իրենց նախնականին մերձեցնել քան ինչ որ էին ցարդ: Ըստ բաւականի ամբողջական պիտի ըլլար բարեփոխութիւնը՝ թէ որ գտնուէին մնացած Յեղանակներն ալ՝ գոնէ ուրիշ տեղ մը:

Մենք պարզապէս ի դիւրութիւն բանասիրաց ուսումնասիրութեան և ի լուսաբանութիւն գրչագրիս, ու միշտ նկատելով Նղիշէի ապագայ տպագրութեան մը համար օգտակարութիւնն ալ, բաղըատեցինք սոյն Գրչագիրը մի քանի ուրիշ օրինակներու հետ ևս, ընտրելով հիներէն և լաւագոյններէն, որոնց համաձայն կամ անհամաձայն գտնուելէն պիտի հասկցուի և գուշակուի նաև՝ թէ սոյնպիսի տպագրի մը նախնական ձեռագիր օրինակը ինչ դարու պատկանած է:

Աւելի որոշ գաղափար մը տուած պիտի ըլլանք բանասիրաց մեր Գրչագրին վրայօք՝ հակիրճ տեղեկութիւններ դնելով իւրաքանչիւր Օրինակներնու վրայ: Գրչագրէն և դիմացի տպագրութեանէն դուրս Օրինակները եօթն են, զորս՝ հնութեան կարգաւ՝ Ա. Բ. Գ. ևն. տառերով թուած ենք էն վերջը:

Առաջին տեղը տուած ենք Հ. Յ. Աստուրեանի հրատարակած պատառիկներուն, (Տես

Բզմկայ. 1906 թ. Յունուար, Փետր. Մարտ), որոնք ամբողջ երեք մասեր են. ասոնց ընդհանուր վերնագիրն է «Նղիշէի Պատմութեան Կորագիւտ Հասակատարներ»: Յօդուածագիրը յԱտորիս և ի Կիլիկիա տեսած ձեռագիրները յիշատակած ատեն՝ այսպէս կը նկարագրէ իր Նղիշէի ձեռագիրը:

«Մարաշու մէջ տեսայ քանի մը աննշան ձեռագիրներ, որոց մէկուն կողքին ներսի կողմը գտայ Նղիշէէն կտորներ, որոնք ինձ ձեռագրէն աւելի յարգի թուեցան, և առանց մեծի դժուարութեան կրցայ ստանալ զանոնք. ինն կտոր թղթեր են, զորս իրարու թով բերելով՝ կ'ունենանք ութ էջ կամ չորս թուղթ, և կը բովանդակեն Նղիշէին Ա. Բ. Գ. և Ե. Յեղանակներէն հատուածներ: Գրութիւնը երկաթագիր է, ամենաճիւղ թղթի վրայ. մեզ կը թուի թէ երկուսասաներորդ դարու գործ մ'է, թէ՛ գրի ձեւէն և թէ՛ թղթի հնութեանէն հետեւցնելով: Իւրաքանչիւր էջ երեք սիւմերէ կը բաղկանայ, և իւրաքանչիւր սիւմ 35 տողերէ. բայց մեր ձեռքի տակ ունեցած կտորներուն մէջ ամբողջովին կատարեալ թուղթ չունենալով, տողերու թիւը ձեռագրի վրայ եղած բնութեամբ հանեցինք: Այս պակասաւոր վիճակին մէջ թղթերը ունին 37 հրդմ. երկայնք, 28 հրդմ. լայնք, 5 հրդմ. լուսանցք և 10 հրդմ. իւրաքանչիւր տողերու երկայնք. իսկ ամբողջական ձեռագիրը ունեցած կը տեսնուի 52 երկայնք և 42 լայնք: Լուսանցքի վրայ զարդանկարներ չկան. տեղ մը միայն

կարմիր և երկնագոյն ներկի հետքեր կը տեսնուին: Մեւանը տկար սու մեւան է. իսկ կարմիր գունով մէկ տող միայն կայ, թէև բազմաթիւ զլխագրերն ես նոյն գունով կրնային գրուիլ»:

Տ. Աստուրեանի այդ կարծեաց համեմատ՝ իր ձեռագիրը գրեթէ ժամանակակից պիտի գտնենք մերիմին, որ ինչպէս յետոյ բաղդատութիւնն ալ ցուցուց մեզ՝ ամենէն աւելի համաձայնը ինքն է: Բայց այս հատակոտորենքը շատ քիչ ծառայեցին մեզ, վասն զի ամբողջը մեր չորս Յեղանակներէն չէին: Ուստի կրցանք ծառայեցնել մեզ Մարտի «Բզմվպ» ին մէջի մի քանի զանազան կտորները միայն:

Երկրորդը 1207ի (Թ. Բ) ձեռագրէ մը համուած է, մանաւանդ թէ ամբողջական փոխադրութիւն է Կ. Պոլիս տպուած 1764ի Եղիշէի հրատարակութեան մը վրայ: Տպագրիս առաջին կողքին ներքին երեսը՝ թղթիկի մը վրայ հետեւեալն ունի. «**Չայ Պատմագիր Եղիշայի բողոատութեամբ ուղղագրեալ ըստ ընտիր ձեռագրի միայ, գրերոյ յարարատեան աշխարհի ի թուին ՌԾԶ, առաքեաց առ մեզ տիրացու գէորգն աէր յօհաննիսեան, յամին 1783, ի սեպտ.**»: Տպագրին այն մասերը որ չեն համաձայնած՝ աւրուած են, և ընդհանրապէս անոնց ղիմաց լուսանցքին մէջ դրուած է ձեռագրին տարբերութիւնը, իսկ գրի պարզ փոփոխումը կատարուած է նոյն ինքն տպագրին վրայ. և այս ամէնը՝ մաքուր կերպով: Ուստի իրաւամբ զայս առանձին ձեռագիր մը

նկատեցինք. և թէպէտև մեք մեզի պէտք եւ դաժն առինք, բայց ըսենք որ ամբողջութիւնը նոր տպագրութեան մ'առթիւ լաւ պիտի ծառայէ: Աս ալ դնենք, որ որքան մաքուր և խիստ խնամուտ կ'երևի ձեռագրին փոխադրութիւնը, չենք կրնար երաշխաւորել դարձեալ փոխադրողին բացարձակ ճշդութեան վրայ:

Երրորդն է Կ. Պոլսոյ 1764ի տպագրութիւնը, որուն վրայ կատարուած էր վերնոյն փոխադրութիւնը: Մենք քանի մ'օրինակ ունենալով այս տպագրութենէն՝ մաքուրներէն մին ընտրեցինք, որպէս զի մեր կողմանէ որ և է սխալի և շփոթութեան տեղի չտանք բաղդատութեանս պահուն:

Չորրորդը՝ Մանկութեղրպուրկի 1787ի տպագրութիւնն է, որուն թղթերը գրեթէ մաշած են և սկիզբէն ալ 18 էջ կը պակսին, բայց ծառայեց մեզի ուր որ պէտք էր:

Չինգերորդը Կ. Պոլսոյ 1823ի տպագրութիւնն է. աշխատասիրութիւն՝ Տ. Անդրէաս Վ. ի նարինեան ակնեցոյ:

Վեցերորդն է Թէրղոսիոյ 1861ի՝ ըստ Անձևագեաց օրինակին ա. տպագրութիւնը, հրատարակութեամբ Խորէն Վ. Գալֆայեանի:

Եօթներորդը՝ Վենետիկ 1902ին հրատարակուածն է, Փորթուզալ փաշայի քննադատութեամբ:

Իբր ութերորդ առինք ուրիշ մ'ալ: Վենետիկոյ 1838ի տպագրութիւնը, որ հրատարակուած է Եղիշէի մատենագրութեանց հետ, ունի ամէն էջի տակ զանազան պակասաւոր

գրչագիրներու տարբերութիւնները: Ուստի մեր Գրչագրէն հանուած այն ամէն բաներն ու տառերը՝ երբ 1838ի տպագրութեան էջերուն տակ տարբերութիւն կամ նմանութիւն մը տուին՝ նշանակեցինք զանոնք մեր բաղդատութեանց շարքին մէջ:

Այս զանազան Օրինակները Գրչագրիս հետ բաղդատած ատեննիս՝ բնական է թէ ոմանք շատ աւելի համաձայն գտնուեցան բան ուրիշները: Ուստի ըստ համաձայնութեան կարգին այսպէս պէտք ենք շարել: 1838ի տպ. Վին տարբերութիւնները - Հ. Աստուրեանի հրատարակած Հատակասորները - 1207ի ձեռագիրը - 1823 - 1764 - 1787 - 1861 և 1902 թուականներու տպագրութիւնքը: 1838ի տարբերութիւններէն ոմանք այն աստիճանի մերձաւոր երևցան, որ ի սկզբան կարծեցինք՝ թէ անոր Մխիթարեան հրատարակիչը իր առջևն ունեցած ըլլայ նաև մեր այս Գրչագիրը. սակայն յետոյ մեր ամբողջ բաղդատութեամբն անկարելի գտանք. որովհետև թէ որ ունեցար՝ պէտք էր նշանակած ըլլալ այն մի քանի էական մեծ տարբերութիւններն ալ, որ կան մեր Գրչագրին մէջ, մինչ ինքը բան մը չէ նշանակած ի ստորև, ինչպէս վերջը ընթացքին մէջն ալ պիտի տեսնենք: Սակայն յամենայն դէպս հին թերի ձեռագիրներէ հանուած տարբերութիւններ ըլլալնին կ'երևի:

Թէ ինչպէս պէտք է հետևիլ մեր բաղդատութեանց շարքին ու ձևին՝ մի քանի լուսաբանական ծանօթութիւններ դնենք.

1. - *ա.* Նոտրագիր դրած ենք մեր Գրչագրին մէջ տարբերող ու յաւելուած մասերը: *Ինչպէս նաև գիմացի տպագիր օրինակին մէջ անոնք՝ զորս չունի մեր Գրչագիրը:* բ. Նոտրագիր են դարձեալ ստորև բաղդատուած օրինակաց մէջ անոնք՝ որ համաձայն են մեր Գրչագրին. իսկ միւս գրերը Գրչագրէս տարբերողներն են: Ա. և այլ գրութեան հին ձևեր ընդհանրապէս նկատողութեան չառինք, զրինք միայն ինչպէս որ էին:

2. - Վարը՝ ուր որ փակագծեալ Գլխատուեր կը տեսնուին՝ պէտք է հասկնալ, թէ այդ մասերը նոյն են բաղդատութեանց շարքին մէջ՝ միշտ առաջին անգամ փոփոխութիւն կրող անոնցմով սկսող բառերուն հետ: (ինչպէս. ի ծանօթ. թ. 4. 9. ևն.):

3. - Ուր որ և այլն դրած ենք, կը ցուցնէ թէ անոնք նոյն են մեր Գրչագրին հետ:

4. - Ա. օր.ին մէջ պարապ տեղերուն մէջ գտնուած կէտերը անոր հրատարակչէն դրուած են, զորս մենք ալ ժիշտ նոյնպէս դրած ենք՝ շփոթութիւն չհամեւու համար:

5. - Ուր որ չենք յիշած Օրինակ մը՝ կը ցուցնէ թէ անիկայ նոյն է 1828ի տպագրին հետ, որ Գրչագրին զիմաց կը գտնուի: Հետևաբար պարզապէս յիշուած Օրինակ մ'ալ առանց տարբերութիւն մ'ունենալու քովը՝ կը ցուցնէ Գրչագրին յար և նման ըլլալը:

6. - Այս [] փակագծին մէջ առած ենք մեր կողմանէ դրուած փոքրիկ զիտողութիւնքն ու խօսքերը, թողլով լուրջ ուսումնասիրական

և ստուգաբանական մանրախոյզ քննութիւնը բանասերներու ջանքին և եղիշէի ապագայ հրատարակիչներուն:

Հ Ա Մ Ա Ռ Օ Տ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ձ Ե Ռ Ա Գ Ի Բ Ե Ի Տ Պ . Օ Ր Ի Ն Ա Կ Ա Յ

Ա. . .	Անթուականը.
Բ. . .	1207 թուականինը.
Գ. . .	1764 »
Դ. . .	1787 »
Ե. . .	1823 »
Զ. . .	1861 »
Է. . .	1902 »
Ծ. . .	1838ի Տարբերութիւնքը.

Ե Ղ Ի Շ Է Ի

Զ Ո Ր Ս Յ Ե Ղ Ա Ն Ա Կ Ն Ե Ր Ը

Հ Ն Ա Գ Ո Յ Ն Գ Ր Ձ Ա Գ Ր Ի Ս Ը Ս Է Ջ

Հ Ի Ն Գ Ե Ր Ո Ր Դ Յ Ե Ղ Ա Ն Ա Կ

Տարագիր 1828.ի – Գրչագիր 1224.ի

ԷՋ ՏՊ. 171

1. մեծութիւն երկրաւոր = մեծութիւնս երկրաւորս
2. աներկեղս առնէ = աներկիչ առնէ
3. տեսանել զբազունս բազում անգամ = տեսանել բազում անգամ
4. խնայեցին զանգիտելով իբրև զանա.

1. Բ. Ե:

2. Ե:

3. Բ. Գ. Դ. Ե: (տեսանելէն վերջ չունին մնացեալը): — Ծ. Երեք օր. տեսանել յազունս անգամ:

4. Բ. Ե. խնայեցին զանգիտելով իբրև. և այլն: — Գ. Դ. (ԽՁի) անարի վատասիրտք: — Է. (ԽՁի) անարի գոլով վատասիրտք:

ըի, գոյով վատասիրտք = խնայելով իւրեւ զանարի վատասիրտս

5. յօտարութեան = ատարութեան (*)

6. զայս ամենայն անցս = զայն ամենայն անցս

172

7. միաբան կալ ընդ Աստուծոյ = միաբանեցան ընդ Աստուծոյ

8. մի՛ գերի ելցեն. և ամենայն երևելի մեծութեանս = մի գերեցիկ, և քան զամենայն երևելի մեծութիւնս

9. համարեցան ընտրել ի միտս իւրեանց: Եւ զուրացութիւնն մեռելութիւն

5. Ա. Բ. Ե:

6. Ա. զայն անցս:

7. Ա: — Ե. միաբանեալ ընդ Աստուծոյ:

8. Բ. Ե. Ծ. Երկու օր: — Ա. մի՛ գրեցին, և քան զամենայն երևելի մեծորիւնս. — Գ.

Դ. մի՛ գրել ի մեծորեանս:

9. Ա. համարեցան ընտրել ի միտս իւրեանց. և զուրացորին մեծորեան չար. և այլն: — Բ. Ե. համարեցան ընտրել ի միտս. և այլն: — Գ. Դ. (ՀԸԻՄԻ) և զուրացութիւնն մեռելութիւն վարկան: — Ծ. Երկու օր. և զուրացորեան մեծորիւն չար համարեցան:

(*) Հոս կը սկսի Ա. օր. ք:

վարկանէին, և զմահ վասն Աստուծոյ = համարեցան ի միտս իւրեանց, և զուրացութեան մեծորիւն չար համարեցան. և զմահն որ վասն Աստուծոյ

10. կենդանութիւն, և ծառայել = կենդանութիւն, ծառայել

ազատութիւն կեանց իւրեանց = յազատութիւն իւրեանց

11. ընդ Աստուծոյ գիտից: Որպէս յայսմ = ընդ Աստուծոյ գիտացին: Որպէս և յայսմ (*)

Գի զնոյն = զնոյն

12. աշխարհին իւրոյ, ոչ ինչ թերահաւատութեամբ զանգիտեաց = իւրոյ աշխարհին, ոչ թերահաւատեաց տկարութեամբ

10. Ա:

11. Ծ. Երկու օր: — Բ. Ծ. Երկու ալ. ընտանի Աստուծոյ գիտացին. որպէս և յայսմ: — Ե. (չունի և.): — Գ. Դ. Ծ. Երկու օր. ընտանութիւն ընդ Աստուծոյ գիտացին. որպէս յայսմ:

12. Բ: — Ե. իւրոյ աշխարհին, ոչ ինչ թերահաւատեաց, և այլն: — Ծ. Երկու օր. թերահաւատեաց տկարութեամբ:

(*) Հոս կ'ընդհատի Ա. օր. ք:

13. զբազմաց այլոց ևս զերկմտութիւնս
== զբազում այլոց երկմտութիւնն

14. միաբանեալք էին == միաբանք եին

15. զգօրսն իւր, քանզի ինքն իսկ բրու-
նացեալ == զգաւրս իւր, քանզի դեռ իսկ
ինքն բռնացեալ

16. որ ոչ քակեցան == որք ոչ քակե-
ցան

17. զեղբարս կամ զորդիս կամ զեղ-
բարցն որդիս ի տեղի == զեղբարս կամ
զորդիս ի տեղիս (*)

13. Բ. Գ. Ե. զբազում այլոց ևս երկմտու-
թիւնս: — Գ. զբազմաց այլոց (ԵԵ):

14. Բ. Ե: — Ծ. Երկու օր:

15. Բ. Գ. Դ. Ե. զգօրս իւր, քանզի դեռ իսկ
ինքն բռնացեալ: — Ծ. Երեք օր. իսկ դեռ
բռնացեալ: — դեռ իսկ ինքն:

16. Գ. Դ. Ե. որ ոչ քակեցան:

17. [Գրչագրին հետ նոյն կ'երևի Ա. օր.ին
այս կտորն, վերջնոյն տողին պարունակութենէն
ու շարքէն դատելով]: — Բ. Գ. Դ. Ե. զեղբարս
կամ զորդիս կամ զեղբարցն որդիս ի տեղիս:

(*) Հոս կը սկսի Ա. Ը, բոլորովին թերատ և
անորոշ:

18. զի դեռ ևս == քակզի դեռ ևս

19. պատերազմին կկեայ հասանէին ==
պատերազմի հասանեին (*)

և ամենայն... (մինչև) ի տեղոջն == (չունի)

Ներշապունս == Մերշափունս

Խորխոռունի == Խոռխոռունի

20. և Արտակ պալունի, և Վահան ամ-
մատունի և գունդն == և Վահան ամա-
տունի և Արտակ պալունի, և գունդն

գնթունի == քնթունի

և Կարեկ սահառունի, և Հմայեակ դի-
մարսեակ == (չունի)

և Ներսես == Ներսես

21. Ընծայացի և Այրուկ սղկունի ==
ընծայունի և Այրուկն սղկունի

18. Ա. Ե:

19. Ա: — Ե. պատերազմի եկեալ հասանեին:

20. Բ. Ե. և Արտակ Պալունի և Վահան ամ-
պունի և Գիւտն: — Գ. Դ. (ԵԱՊԵՎԱ) և գունդն:
— Ծ. Մի օր. գիւտն:

21. Բ. Ընծային և Այրուկ ոչկունի: — Գ.
Ընծայաին [չունի այլ]: — Գ. Ընծայաին [չունի

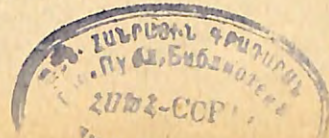
(*) Կ'ընդհատի Ա. Ը՝ մինչև 20:

Ե. Ի 2-րդ 3-րդ կեր.

229-2007

5385

(21460.60)

22. արծրունեացն = արծրունի

23. Շահ ախոռապետն = Շահոռապետն

այլ: Ասոր և նախորդին մէջ տ և աի չփոթու-
թիւն մ'ըլլալը կը տեսնուի: — Ե. (ԸԵԱ) ող-
կուելի: — Զ. Է. Բնօւայցի (ԵԱ) Ալկուելի: —
Ծ. Մի օր. ընծային. Մի օր. ընծայուելի:

22. Ծ. Մի օր.: — Բ. Ե. արծրունեաց: —
Գ. Գ. արծրունեայ:

23. Է: — Բ. Գ. Գ. Ե. Շախոռապետն: —
Ծ. Յօրինակիկն. Շահ ախոռապետն [Բայց իր նոյն
հրատարակութեան շարքին մէջ գրած է Շահ
խոռապետն]. Իսկ այլ չորս օրինակը Շախոռ-
ռապետն կամ Շահոռապետն, ըստ ձիշղ գրու-
րեան նկագիր մատուցից գրելի և՛ Շախոռա-
պետն կամ Շահոռապետն: [Է. օրինակին եւ
տեի թիւ 2 ծանօթութեան մէջ այսպէս կը պար-
զաբանէ փոթութեամբ փաշա՝ Շահոռապետ բառին
ճշդութիւնը. «Շահխոռապետն արքունի. այլ ըն-
թերցուած՝ Շախոռապետն կամ Շահախոռա-
պետն: Այժմ համօրէն տպագիրը դնեն՝ Շահ՝
խոռապետն. և կը մեկնուի՝ Շահ՝ յատուկ անուն
և խոռապետ՝ կուրապաղատ, իշխան յարքունիս,
փոխանորդ արքայի, գուցէ պարսկերէն խօս բա-
ռէն կազմեալ, որ թարգմանի պարստ, արքունի
տուն: Սակայն եթէ այդպիսի պաշտօնեայ մը
ըլլար, գահամակաց մէջ նշանակուած պէտք էր
ըլլալ: Արդ խորովայ գահամակին մէջ կը տես-
նենք Շահոռապետը. վասն որոյ ուղիղ չերեկր
մեզ բաժանել զանունը յերկուս: — Բայց ի՞նչ
էր շահոռապետին պաշտօնը. հաւանօրէն շահր
և պետ բառերու բարդութիւն մի է և կը նշա-

24. և խուրս սրուանծտեաց, և բո-
ղեանքն = և խորսով ընծուացի, բոլեանքն

25. Սոքա ամենեքեան համագուռկը հա-
սանէին = ևոքա ամենեքեան հասանելին
հանդէս համարուել վաթսուն և վեց հա-
զար այր ընդ հեծեալ = հանդէս համա-
րու վաթսուն և վեց հազար ընդ հեծեալ

26. Սուրբքն Յովսէփ և Ղեւոնդ երէց,
և բազում և այլ = սուրբն Յովսէփ և
Ղեւոնդ երէց, բազում և այլ

և ևս բազմազոյն պաշտօնեայք = ևս
բազում պաշտանեայք

մարմնական համարէին = մարմնական
յեւ համարելին

նակէ «քաղաքապետ»: Եւ թէպէտ նոյն գահնա-
մակին մէջ կը տեսնենք և առանձինն «Քաղա-
քապետը». այսու ամենայնիւ մարթ է կարծել
թէ Շահոռապետն արքունի թագաւորանիտ
քաղաքին իշխանն էր և նոյն ընդ քաղաքապե-
տիկն արքունի, որ վաճառայ գահնամակին «քա-
ղաքապետը» միւս մեծամեծ քաղաքաց իշխանն
էին»]:

24. Բ. Գ. Գ. Ե. և խուրս սուանծտեայ և
բողեանքն: — Ե. (ԵԽ) սրուանծտեայ (ԵՔ): —
Ծ. Մի օր. սուանծտեայ. Այլ օր. խորսով ընծ-
ուացի. Մի օր. քաղեանքն:

25. Բ. Գ. Գ. Ե. Սոքա ամենեքեան համա-
գուռկը հասանելին:

26. Ե: — Բ. Գ. Գ. սուրբքն և այլն, էրեց
և այլն:

27. այլ հոգևոր առաքինութեամբ ցանկային = այլ հոգևոր առաքինութիւն. ցանկային

ընդ զօրսն = ընդ զաւրս

175

և է ուրեք՝ զի նորա մեզ = և է զի նորա մեզ

28. և միանգամայն այն ամենայն էին մարմնոյ պարծանք = և միանգամ այն ամենայն մարմնոյ էին պարծանք

29. անցաւոր թագաւորի = կրկրուշոր թագաւորի

վատանուն յաշխարհի = վատանուն յերկրի

և ի մահկանացու = ի մահկանացու (*)

27. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. Է. այլ հոգևոր առաքիւնորեան. ցանկային: — Ծ. Երէք օր. առաքիւնորեան. Մի օր. առաքիւնորիւն: [Ամենէն ուղիղը կ'երևի առաքիւնորեանը. Գրչագրին ալ ուղիղ ձև մ'է թէպէտ, բայց կրնայ նաև սխալ ընթերցմամբ կամ անուշադրութեամբ գրչագրողը շեղած ըլլալ նախորդ ձևէն]:

28. Բ. Գ. Դ. Ե. և միանգամայն այն ամենայն մարմնոյ պարծանք էին:

29. Զ. Է. անցաւոր թագաւորին:

(*) Ա. օր.ը կը սկսի հոս:

30. Եւ մեք իսկ աւասիկ = իսկ մեք անաւասիկ

31. առեալ իցէ և պարգևս = առեալ պարգևս

32. գրաջութիւնսն = գրաջութիւն

33. զպարգևսն զբազումս = զպարգևս բազումս

34. վասն մահկանացու հրամանատուն զայն արութիւնս կատարէաք, ո՛րչափ ևս առաւել = վասն մահկանացու թագաւորի զայս արութիւնս կատարեաք, ևս առաւել

176

որ ոչ ևս ելանիցեմք ի նմանէ = որ ոչ ելաներոց ևմք ի նմանէ (*)

30. Ա. .. մեք անաւասիկ: [Գրչագրիս ընկեր կ'երևի այս ձևը]:

31. Ա. — Բ. Ե. առեալ է պարգևս: — Գ. Դ. (Ա) իցէ (Պ):

32. Ա. զպարգևսն:

33. Ա. գրաջութիւն: — Բ. Գ. Դ. Ե. զպարգևսն բազումս:

34. Ա. Ե. վասն մահկանացու հրամանատուն. և այլն, որչափ ևս առաւել: — Ծ. Մի օր. թագաւորի:

(*) Ա. օր.ը սակից կ'ընդհատի մինչև յաջորդ էջին վրայ:

35. ո՛վ քաջ նիզակակիրք = քաջ նիզակակիրք

36. լաւագոյնք էք = լաւագոյնք եւ
և գահու ի վեր = և գահիւ ի վեր
ձերով կամօք = ձերով կամաւ

37. և զօրագլուխ = և զաւրափար

38. բանք իմ ի յսելիս մեծամեծաց և
փոքունց = բանքս իմ մեծամեծացոյ և
փոքունցոյ (*)

39. առն մահկանացուի = մահկանացուի առն

177

40. զգօրութիւն նոցա = զգաւրութիւնն նոցա

35. Բ. Գ. Գ. — Ե. քաջ նիզակակիրք

36. Բ. Գ. Գ. Ե. լաւագոյնք եւ:

37. Բ. Գ. Գ. Ե. — Ծ. այլք՝ զօրափար:

38. Ա. բանքս իմ ի լսելիս... մեծացոյ [անշուշտ մեծամեծացոյ] և փոքունց: — Բ. Գ. Գ. Ե. բանքս իմ ի լսելիս մեծամեծաց և փոքունց: — Թ. (ԲԻԻԱՄ) և ի փոքունց:

39. Գ. Գ. առն մահկանացուի:

40. Ա. — Գ. Գ. գօրութիւն նոցա:

(*) Հոսկից կը սկսի նորէն Ա. օրինակը և կը շարունակուի մինչև յաջորդ էջին վրայ:

41. յարութիւնս քաջութեան = յարութիւնս քաջութեան

42. տղայ անպիտան. իբր այն և թէ ի վերինն երեսս = տղայ և անպիտան. իբրև այն թէ ի վերինն երեսս (*)

ամբարշտութեանն = ամպարշտութեանն

43. բայց ի ծածուկ զխորհուրդս Տէրինքնին վկայէ մեզ, որպէս = բայց զծածուկս սրտից մերոց Տէրինքնին վկայէ մեզ թէ որպէս

44. ինքնին իսկ գիտէք, վասն սիրելեաց մերոց՝ որ ի մեծի նեղութեան էին, հնարս ինդրէաք վասն յանդորր հանելոյ

41. Ա. ի յարութիւնս քաջութեան: — Բ. Գ. Գ. Ե. յարութիւն քաջութեան: — Ծ. Չորս օր. յարութիւնս (կամ) յարութիւն:

42. Ա. տղայ և ան... [անշուշտ՝ անպիտան] իբրև այն երև ի [մնացեալը ընդհատուած]: — Բ. Գ. Գ. Ե. տղայ անպիտան. իբրև այն. և այլն:

43. Բ. Ե. բայց ի ծածուկ խորհուրդս մեր՝ Տէր ինքնին վկայ է մեզ, թէ որպէս: — Գ. Գ. Գ. Ե. (ԲԻԾԻՄ) Տէրն (ԻՎԻՄԹՈ): — Ծ. Երկու օր. զծածուկս սրտից (կամ) խորհուրդս մերոց:

44. Բ. Գ. Գ. Ե. ինքնին իսկ գիտէք վասն

(*) Կ'ընդհատի նորէն Ա. օր.ը մինչև էջ 25:

— Ինքնին վկայեք զի վասն սիրելեաց մերոց որ ի մեծ նեղութեան եին, հնարս խնդրեաք յանդորր հանել

45. օրինացն: Եւ իբրև նոցա ոչ ինչ

սիրելեացն մերոց, որ ի մեծ նեղութեանն եին. և այլն: — Ծ. Այլք. խնդրեաք յանդորր հանել:

45. Ա. [Մեր գրչագրին մէջի ընդգծեալ յաւելուածը՝ կ'երևի նաև այս Ա. օր.ին մէջ՝ պակասաւոր ձևի տակ. ահա այսպէս կը ներկայացնէ զայն հրատարակիչը]. գոր. տ իշխանն կաւ . . . (եիկ?). ի մեկէ, իբրև նոցա ինչ ոչ կարացար ազգնէ: [Որովհետև ճիշդ այս պատահելով է որ կը սկսի հրատարակել Հ. Յ. Աստուրեան իր ձեռագրին Գ. թուղթը, ուստի անոր դիմաց բաղդատութեան կը դնէ «Չի նոքօք հանդերձ մարտ եղեալ կոուեսցուք ընդ աւորէն իշխանին վասն հայրենի աստուածատուր օրինացն» կտորը: Ու զայս, ինչպէս կը տեսնենք, փակագծով մը կը զատէ յաջորդներէն. իսկ վարը նոր պատահիկին վրայօք սա ծանօթութիւնը կը դնէ. «Այդ երեք տողերը կը պակսին տպագրին մէջ, որ ունի փակագծի մէջ առնուած կտորը»: Ինչ որ կ'երևի՝ Հ. Յ. Աստուրեան տարակուսած է, վասն զի իր պատահիկները կը բաղդատէր յաւելուածս շունեցող տպագիրներէն մէկուն հետ, ինչպէս էր Միք. Գորթուզալ փաշայինը: Ուստի նմանութեան նշոյլ մը տեսնելով երկու կտորներուն մէջ, զոր օրինակ երկուքին իշխան բառերը՝ փակագծի մէջ կ'առնէ, կերպով մը այլափոխուած համարելով երկու համեմատութիւնները. անշուշտ մին կամ միւսն աղաւաղուած: Արդ կը տեսնուի որ նոյն իր հրա-

կարացար օգնել — աւրինացն զոր ակաւրէն իշխանն կամեր հանել ի մեկէ: Իբրև նոցա ինչ ոչ կարացար աւգնել (*)

178

46. ընդ մարդկան փոխանակիցմբ — ընդ մարդոյ փոխանակեցուցր

47. և զգօրսն — զգաւրսն

48. կոապաշտութեանն — կոապաշտութեան

տարակածը շարունակութիւն է փակագծեալ կըտորէն ետքը, ինչպէս որ կը ցուցնէ մեր հրատարակած գրչագիրը և, վարը, 1838ի տպագրութեան ծանօթութիւնը, զոր համեմատութեան առած ենք: Եւ որովհետև մեր գրչագրին հետ ընդհանրապէս համընթաց գտանք Հ. Աստուրեանի հրատարակած թղթերը, ուստի շատ հաւանական է մեզ կարծել՝ որ իր գրչագրին Գ. թուղթը յաւելուածէն առաջ ունեցած պիտի ըլլայ տպագրին փակագծեալ կտորն ալ: — Ծ. Երկու օր. յաւելու. զոր ակօրէն իշխանն կամեր հանել ի մեկէ:

46. Ա. ընդ մարդկան փոխանակեցուցր: — Բ. Գ. Գ. Ե. ընդ մարդոյ փոխանակմբ:

47. Բ. Գ. Գ. Ե: — Ա. զգաւրսն:

48. Ա:

(* Ա. օր.ը կը սկսի դարձեալ հոսկից և կը շարունակէ մինչև էջ 27:

49. զանօրէն հրաման թագաւորին եղ-
ծաք ապականեցաք, զխռովութիւն ծովու
ցածուցաք, լեռնացեալ = և զանաւրէն
թագաւորին հրամանն եղծաք, զխռովու-
թիւնն ցածուցաք, լեռնացեալ

50. բարձրադէզ փրփուրն սպառեցաւ
= բարձրադէզ փրփուրն սպայրեաց

51. որ ի վերայ ամպոց որոտայր, նը-

49. Ա. և զանաւորին րագաւորին գնրամանս .
և այլն: — Բ. Գ. Գ. զանօրէնն հրամանս րա-
գաւորին եղծաք ապականեցաք, զխռովութիւն
ծովուն ցածուցաք. լեռնացեալ: [Մեզի աւելի ճիշդ
կ'երևի անօրէն անապանը րագաւորին յատկա-
ցընել քան հրամանին, քանի որ մեր այս հին օ-
րինակներն իրենց դիրքով աւելի կ'ամրացնեն ը-
տանստ սորքան որ մեծ տարբերութիւն մը չը-
տեսնուի թագաւորին անօրէն հրամանը կամ ա-
նօրէն թագաւորին հրամանն ըսելուն մէջ]:

50. Ա. Բ. Ե: — Գ. Գ. րարձրացեալ փրփու-
րուրն սպառեցաւ: — Ծ. Մերն և մի այլ. րար-
ձրացեալ: Երեք օր. սպայրեաց: [Ըստ վկայու-
թեան այս հին օրինակներուն շատ հաւանական
կ'երևի հարազատ բառն համարել սպայրեացը քան
սպառեցաւը: Մանաւանդ Եղիշէի բանաստեղծա-
կան գրչին արժանազայն է փրփուրին համար
սպայրեաց զնելը քան սպառեցաւը]:

51. Ա. [Կիսատ և թերի] Որ ի վերայ ամ...
որոտայր նկուն... ևայ քան գտ: — Բ. Գ. Գ.
Ե. [Կ'աւելցնեն նաև մեր գրչագրին ծայրը] ընդ
մեզ խօսելով: — Ծ. Այլք. գտաւ ի ներքոյ:

կուն եղեալ՝ քան զսովորական բնութիւնն
ի վայր գտաւ ընդ մեզ խօսելով = որ ի
վերայ ամպոց որոտայր նկուն եղեալ գտաւ
ի ներքոյ քան զսովորական բնութիւնն
(յիք «ընդ մեզ խօսելով»)

52. հրամանաւ կամէր կատարել զչա-
րութիւնն = հրամանաւ զմեզ կամէր կո-
րուսանել և կատարել զչարութիւնն (*)

սրով կռուի: Որ իբրև = սրով կռուի
ընդ մեզ. որ իբրև

179

չկարէ շրջել = ոչ կարէ շրջել
ոչ այլ կարացէ մինչև = ոչ այլ կա-
րացէ շրջել մինչև

53. հիմունք սորա հաստատութեամբ

52. Բ. Գ. Ե. հրամանաւ կամեր զմեզ կո-
րուսանել. և այլն: — Ծ. Երեք օր. կամեր զմեզ
կորուսանել և կատարել:

53. Ա. հիմունք սորա հաստատութեամբ... և ի վերայ
վիճիկն հա... տոռքեան: — Բ. Ե. հիմունք սո-
րա հաստատութեամբ եղեալ և ի վերայ վիճիկն
անշարժութեան: — Ծ. Երկու օր. սորա հաս-
տատեալ են... վիճիկն հաստատութեան:

(*) Հոսկից կ'ընդհատի Ա. օրը մինչև յա-
ջորդ էջը:

եղեալ են ի վերայ վիմին անշարժութեան
= հիմունք նորա հաստատեալ են ի վե-
րայ վիմին հաստատուրեան (*)

54. և ոչ հողմք շնչեն և ոչ հեղեղս
յարուցանեն = և ոչ հողմք շարժեն, և
ոչ հեղեղս յարուցանեն

55. այլ հաւատով յերկինս եմք շի-
նեալ. ուր ոչ սր կարէ = այլ հաւատովք
յերկինս եմք շինեալք, ուր ոչ կարէ

56. որ ոչ երբէք մոռասցի զգործս նա-
հատակութեան ձերոյ = որ ոչ երբևք մո-
ռասցի զգործք նահատակութեան ձերոյ

57. մեզ այս մեծապէս է = մեզ այս
աւր մեծապէս է

58. և զօրութիւն Աստուծոյ = և զաւ-
րութիւնն Աստուծոյ

54. Ա. և ոչ հողմք շարժեն և ո. հեղեղս յա-
րուցանեն: — Ծ. Երկու. օր. շարժեն:

55. Ա. այլ հաստոտ. յերկինս. և այլն: —
Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. այլ հաստոտվք. և այլն. ուր
ոչ սր կարէ:

56. Ա. որ ոչն երբէք մոռասցի զգործ նա-
հատակութ. ա. ձերոյ: — Բ. Գ. Դ. Ե. որ ոչ
երբէք մոռասցի զգործ նահատակութեանս:

57. Ա.:

58. Ամենայն օրինակք:

(*) Հոս կը սկսի Ա. օր. ք և կը շարունակուի
մինչև յաջորդ էջին վրայ:

59. օրինացն՝ պարծանս անձանց ժա-
անգեցար, և զքաջ անուն ազգատոհմին
մերոյ թողար եկեղեցւոյ = աւրինացն
պարծանք անձանց ժառանգեցար. զրաւ-
տանս ազգի և եկեղեցւոյ թողար (*)

60. որ պահի իւրաքանչիւր ումեր ի
մէնջ = որպէս իւրաքանչիւր ումեր ի
մէնջ

180

61. ըստ գործոց առաջարկութեան =
ըստ գործոց յառաջարկութեան

62. եթէ մեր մեռանիցիմք = եթէ մեր
մեռանիմք

63. երկնաւորքն են ցանկացեալ =
երկնաւորք են ցանկացեալ

59. Ա. աւրինացն պարծան. անձանց. և այլն:
Գ. [«անձանց»ին տեղ ուրիշ բառի մը մասնիկը
կ'երևի որ կտրուած է եզերքէն]:

60. Բ. Ե. որ պահի իւրաքանչիւր ումեր ի
մէնջ:

61. Բ. Գ. Դ. Ե. ըստ առաջարկութեան գոր-
ծոց:

62. Բ. Գ. Դ. Ե.:

63. Բ. — Ե. երկնաւորք են ցանկացեալ:

(*) Հոս կը վերջանայ բոլորովին Ա. օր. ք:

64. Եւ զի այս պարգևք ոչ ամենեցուն է անկ, այլ որում պատրաստի ի բարեբար տեառնէն == և այս պարգևս ոչ ամենեցուն անգ, որում պատրաստին ի բարերար տեառնէ մերմե

անդէն առաւելան շնորհքն Աստուծոյ == և՛ն առաւելան շնորհքն Աստուծոյ

որպէս և == որպէս

մարդկան ամբարշտեալք == մարդկան ամպարշտեալք

մարդկան և հրեշտակաց և հօրն == հրեշտակաց և մարդկան և հաւրն

65. Զի որ օր լուան ապաքէն զմէնջ մարդիկ == որ աւր լուան զմէնջ ապաքէն մարդիք

181

66. և մահ դառնութեան == մահ դառնութեան

64. Բ. և այս պարգևք. և այլն. որոց պատրաստի ի բարերար տեառնէն: — Գ. Գ. և այս պարգևք. և այլն. եւ անկ (ՈՊԻԲՏ): — Ե. (ԵԱՊ) և այլն. և անկ (ՈՊԻԲՏ):

65. Բ. Զի որ օր լուան ապաքէն զմէնջ մարդիկ:

66. Բ. Գ. Գ. Ե. և մահ դառնութեամբ:

և ծառայքն մեր == և ծառայք մեր և հեռաւորաց == և հեռաւորացն քանզի ոչ էին == քանզի ոչ յիկէին առեալ անդադար աշխարէին զմեզ == առեալ ողբայիկ զմեզ անդադար

67. Խօսէին զմէնջ: Եւ որ մեծն քան == խաւսեին զմէնջ. և որ մեծն է քան մարդիկ յերկրի == մարդիք յերկրի

68. Եւ ահա եկն եհաս ժամանակ == և ողբ եկն եհաս ժամանակն

69. Ի բաց բարձցուք: Յայնժամ իբրև զԹախծեալ սգաւոր՝ յոգի և մարմին էաք տրամեալք, այսօր զուարթացեալ և զգաստացեալք յերկոսեան == ի բաց բարձցուք, ընդ նմին և երկիշողն փախիցէ: Յայնժամ

67. Բ. Խօսէին զմէնջ: Եւ որ մեծն քան: — Ե. (Խ) զմէնջ: և այլն: —

68. Բ. Գ. Գ. Ե. և արդ. և այլն. ժամանակ: [Գ. օր. ք եհասը եհաս կը դնէ]:

69. Բ. Ի բաց բարձցուք: Յայնժամ իբրև քախծեալ սգաւորք՝ յոգի և ի մարմին էաք տրամեալք, և այսօր զարթոցեալք և զուարթացեալք՝ յերկոսեան: — Գ. Գ. (ԻԲԲՅԻԹՍ ՅԵԻՄԷՏ), և այսօր զարթոցեալք յերկոսեան: — Ե. (ԻԲԲ) Յայնժամ քախծեալ սգաւորք՝ իբրև յոգի (ԵԻՄԷՏԵՍ), զարթոցեալք զուարթացեալք յերկոսեան: — Ծ. Երկու օրին. ընդ նմին և երկիշողն փախիցէ: Երկու օր. զարթուցեալք և զուարթացեալք յերկոսեան:

Թախցեալ զգաւորք յոգի և ի մարմին եաք,
և այս աւր զարրոջեալք և զուարթա-
ցեալք յերկոսեանն

70. քանզի և զՏէրն բարերար = քան-
զի զտէրն զբարերարն

182

71. մարտիրոսաց: Երկեւղ = մարտի-
րոսաց. երկիւղ

72. զթերահաւատութիւն = զթերա-
հաւատութիւնն

Խօսեցաւ ընդ ամենայն բազմութեանն
= խաւսեցաւ ընդ ամենայն բազմութիւնն

73. աղքատութեան = աղքատութեանն

74. յընկերաց = յընկերացն

75. երիւար՝ երիւար տայր = երիվար
պիտոյ էր երիւար տայր

76. և ըստ պատերազմական կարգին

70. Բ. Գ. Գ. Ե. քանզի և զբարերար տերն:

71. Գ. Ե. Է. մարտիրոսաց: Երկիւղ:

72. Բ. Գ. Գ. Ե.:

73. Բ. Գ. Գ. Ե.:

74. Բ.: — Գ. Գ. ընկերացն:

75. Բ. Գ. Գ. Ե. Զ. երիվար, երիվար տայր:

76. Բ. Գ. Գ. Ե. և ըստ պատերազմական. և
այլն. զբաւացարանց. և այլն: — Ծ. Երկու օր.
զպատերազմական: Երեք օր. զբաւացարանց:

զքաջ արանց զյիշատակարանս հանապազ
երկրորդէր = և զպատերազմական կար-
գին զքաջ արանցն զյիշատակարանս հա-
նապազ երկրորդէր

183

ի մանկութենէ = ի մանկութենէ
կտակարանաց = կտակարանացն
զքաջ նկարագիրն = զքաջ նկարագիր
77. և յորդառատ բանիւք զելս իրացն
իմացուցանէր նոցա = յորդ և առատ բա-
նիւք զիտեր զելս իրացն իմացուցանել նո-
ցա

78. անտիրացոց = անտիրաց

77. Բ. Գ. Գ. Ե. և յորդառատ բանիւք. և
այլն: — Ծ. Երկու օր. յորդ և առատ: Երեք
օր. զիտեր զելս իրացն իմացուցանել:

78. Բ. Գ. Գ. Ե. անտիրոցի: [Փորթուգալ
փաշա Անտիրացոց բառին վրայ սա ծանօ-
թութիւնը կու տայ. «Այլ ընթերցուած Անտիրո-
քոսի. երկուքն ալ ուղիղ են. վասն զի Անտիրոք
մայրաքաղաք էր Սելեկիացոց իշխանութեան. և
Անտիրոքոս Եպիփան թագաւոր էր յաւուրս Մա-
տաթեայ (167 նախ քան զՔրիստոս). Եպիփանի
յաջորդեց Անտիրոքոս Եպատոր, որոյ ժամա-
նակն է Յուդա Մակաբէն»]:

Ե. Ի Զորս Յղկներ.

79. զայն յուշ = զայն ևս յուշ
 80. Մատաթեայ = Մատաթեան
 81. բաժանեցան ի միութենէ նորա =
 բարժանեցան ի միարևութենէ նոցա
 մահուան = մահուամբ
 Իսկ Մատաթի = Իսկ Մատաթիոյ

184

բազում ժամանակս = ի բազում ժա-
 մանակս

82. զայրուծին կազմէր = զայրուծին
 գոշմարէր

83. խաղայր զայր = խաղայր գեայր

84. և եկեալ = եկեալ

85. Զարաանդ = Զարեանդ

86. ի գաւառին զտեղի առեալ ևորս,

79. Բ. Գ. Դ. Ե: — Է. զայլ յուշ [1-ը ան-
 շուշ տպագրութեան սխալ]:

80. Գ. Դ. Մատարիայ:

81. Բ. Գ. Դ. Ե. բաժանեցան ի միարևուշ-
 րենէ ևորս:

82. Բ. Գ. Դ. Ե. — Ծ. Ա,ԼԲ. գոշմարէր:

83. Գ. Դ:

84. Բ. Գ. Դ. Ե:

85. Բ. Ե. Զ:

86. Բ. Ե. ի գաւառին զտեղի առեալ. և բա-
 ւախս բորբեալ, փոսս: — Գ. (ԻԳԶԱ) և նորա

բանակ բոլորէր, փոս = ի գաւառին զտե-
 ղի առեալ. և բանակս բոլորէր, փոսս

87. պատնէշ = պատնէշս

88. շերտաւոր = շերտաւորս

89. իբրև զքաղաք ամենայն պատրաս-
 տութեամբ: Գունդ բազում հատանէր =
 իբրև զքաղաք մի առնոր ամենայն պատ-
 րաստութեամբ. գունդս բազումս հատանէր

Զայն իբրև լուան = Զայս իբրև լուան
 յազգէն ամատունեաց = յամատու-
 նեաց ազգէն

ել = ելաներ

90. նորա = նոցա

91. հար սատակեաց զբազմութիւն զըն-

բանակ բորբեր, փոս: — Դ. (ԻԳԶԱ) և նոր
 բանակ բորբեր, փոս: — Զ. գտեղի առեալ նո-
 րա ի գաւառին՝ բանակ բորբեր, փոս: — Ծ.
 Մի օր. և նոր բանակ:

87. Բ. Ե:

88. Բ. Ե:

89. Բ. Ե: — Ծ. Մի օր. զբաղար մի առնոր:

90. Բ. Ե:

91. Բ. հար սատակեաց զբազմոչքիւն զեղին,
 և զվնացեալսն ի նոցանէ՝ անդրէն ի բանակն
 փախստական արկակեր: — Գ. եհար սատա-
 կեաց զբազմոչքեամբ զեղին, (ԵԶԻՆԱԻԲՓԱ): —
 Դ. եհար սատակեաց զբազմոչքեամբ. և այլն.
 անդէն ի բանակն. և այլն: — Ե. (ՀՍԶԳ), և
 զվնացեալս (ԻՆԱԻԲՓԱ):

դին . և զմնացեալսն ի ևոցանէ անդրէն
 փախտատարսն ի բանակն արկանէր = սա-
 տակեր զբազմութիւն գնդին, և զմնացեալսն
 անդրէն ի բանակն արկանէր

185

այսրէն = անդրէն

92. տօն ուրախութեան մեծ յաւուրն
 = տան ուրախութեան յաւուրն մեծի

դարձեալ միշտսնգաւ ուրացեալն =
 դարձեալ ուրացեալն

իւրոյ . շրջեցաւ = իւրոյ, որ շրջեցաւ

93. յառաջագոյն ասացաք, նորօք հրա-
 մանաւ արքունի ի պատգամաւորութիւն
 = յառաջագոյնն ասացաք: զի նորաւք
 հրամանաւ արքունի պատգամաւորութիւն

94. հաստատէր զբրիստօնէութիւնն ան-
 դրէն ունկ = հաստատէր շնորհէր զբրիս-
 տօնէութիւն անդրէն

92. Բ. Գ. Դ. Ե. — Ծ. Չորք օրինակք. մե-
 ժի:

93. Ե. յառաջագոյն ասացաք, նորօք. և այլն:

94. Բ. Ե. հաստատէր շնորհել զբրիստօ-
 նէաբրիւնն անդրիկն: — Գ. Դ. հաստատէր զբրիս-
 տօնէաբրիւնն անդրիկն:

95. մանաւանդ զսուրբ ուխտ եկեղեց-
 յոյն, որ ոչ էր հեռացեալ = մանաւանդ
 զի սուրբ ուխտ եկեղեցոյն ոչ էր մեկնեալ

96. որպէս = որպէս և

97. ի քահանայիցն = և ի քահանա-
 յիցն

98. հրեշտակացն = հրեշտակացն պար-
 սից:

186

99. զհարսն զառաջինս = զհարսն
 ձեր զառաջինսն

100. յիւրաքանչիւր ժամանակս =
 յիւրաքանչիւր ժամանակի

101. ըստ մեղացն = ըստ մեղաց
 զարարչական զօրութիւնն շարժեցաք ի

95. Բ. մանաւանդ զի սուրբ ուխտ եկեղեց-
 յոյն, որ ոչ էր հեռացեալ: — Ե. (ՄԶՍՈ) եկե-
 ղեցւոյն ոչ էր հեռացեալ:

96. Բ. Ե:

97. Բ. Ե:

98. Բ. Ե:

99. Ե: — Բ. զհարսն ձեր զառաջինս: —
 Գ. Դ. զհարսն մեր զառաջինս:

100. Բ. Գ. Դ. Ե:

101. Դ:

վերայ մեր ի ցասումն == զարարչական
զօրութիւն մեր շարժեցար ի ցասումն

առանց բարեխօսի վրէժ առնուլ == և
առանց բարեխաւսի վրէժս առնուլ

յազգի մարդկութեանս == յազգիս մարդ-
կութեանս

102. տերունեան == տերունոյն

187

առ աճումն բազմութեան մարդկային
ազգիս == առ աճումն բնութեան մարդկան
ազգիս

ի փորձութեանն == ի փորձութեան
ձեռօք == ձեռաւրկ

103. վասն այսորիկ և յառակս ընկա-
լաւ == վասն այսորիկ յառակս ընկալաւ

104. տեսանէր զաներևոյթ գալուստ որդ-
շոյն, և զըմբռնումն անըմբռնելոյն և զգե-
նումն == տեսանէր աներևոյթ զգալուստ
որդոյն, և ըմբռնումն անըմբռնելոյն և գե-
նումն

102. Բ. Գ. Դ. Ե. տերունեան:

103. Գ. վասն այսորիկ և առակս բնկալաւ

104. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. Է. տեսանէր զանե-

րևոյք գալուստ որդոյն Աստուծոյ, և զըմբռն-
ումն անըմբռնելոյն և զգեներումն: -

105. մահակիցք լինել == մահակից լի-
նել

ընդ որում մեր մեռանիմբ == ընդ ո-
րում և մեռանիմբ

106. երևէր նմա. և տուն քաղաքիև
կգիպտացոց ի ծառայարիւն մտակեր նմա,
և ակամայ դայեկութեամբ == երևէր նմա,
և ակամայ դայեկութեամբ

188

ի վերայ եգիպտացոցն == ի վերայ
եգիպտացոցն

107. իսկ ուր աստուածային յայտ-
նութիւնն ի վերայ նորս լինէր == իսկ
ուր աստուածագիև ազնուականութիւնն ի
վերայ լինէր

և վասն սուրբ նախանձուն զոր ունէր
== վասն սուրբ նախանձուն որ ունէր

105. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ.:

106. Բ. Ե. երևէր ի նմա. և տուն թագա-
ւորին եգիպտացոց ի ծառայութիւն մտանէր
նմա, և ակամայ դայեկութեամբ: — Գ. Դ.
(ԵՒՆԵՏԹԵ) ի ծառայութիւն մտանէր [տ և աի
շփոթութեան հետեանք] (ԵԱԴ): — Ծ. Երևէր օր-
ի նմա [երևէրին քով]:

107. Ե. իսկ ուր աստուածային յայտնու-
թիւնն ի վերայ լինէր:

108. հեղմամբ արեամբն = հեղմամբ արեանն

109. քան զամենայն մարգարէս = քան զամենայն մարգարէսն

110. զարտաքին թշնամիսն կոտորելով, այլ զազգատոհմն = զարտաքին զթշնամիսն կոտորեաց, այլ և զազգատոհմն իշր

Եւ եթէ = եթէ

մեք որ = մեք որք

189

111. և մեծամեծ վայելեցաք յերկնաւոր պարգևսն = և մեծապես վայելեցաք յերկնային պարգևսց

108. Բ. Գ. Դ. հեղման արեամբ: — Ե. հեղման արեան: — Ծ. Այլք՝ հեղման արեամբ կամ հեղման արեան: [Պարզ և ուղիղ ձևն է՝ հեղման արեանն կամ արեանն]

109. Բ. Գ. Դ. Ե.:

110. Բ. Գ. Դ. զարտաքին քչևամիսն կոտորելով, այլ զազգատոհմն իշր: — Ե. (ԶԹԿԱ) և զազգատոհմն:

111. Բ. Գ. Դ. Ե. և մեծապես վայելեցաք յերկնաւոր պարգևս: — Զ. (ԵՄՎՅ) պարգևսն: — Ծ. Այլք՝ մեծապես: [Հոս մեծապես բառը, որ ուղիղը կ'երևի քան մեծամեծը՝ աւելի կը պարզէ իմաստը]:

ևս առաւել = ևս առաւելապես

112. մօտակայ = մաւտակա

զանձն իշր ի վերայ մեղաց մերոց = զանձն վասն մեղաց իմոց

113. արդարացոյց = և արդարացոյց անմահ զօրոշրեանն = անմահոշրեանն

114. զի մի նուաղը = զի մի նուաղեաց

զպղծութիւնն = զպղծութիւն

115. և զտոշր մարգարէն զեղիաս = զմարգարէն Եղիաս

ոչ կարէր = ոչ կամէր

116. Աքարու = աքարու

117. նախանձուն իւրոյ զութ հարբերսն = նախանձուն իւրոյ զոր ունէր զութ հարբերսն

112. Բ. Գ. Դ. Ե. Ծ. մօտակայ:

113. Բ. Գ. Դ. Ե. Ծ.:

114. Բ. Գ. Դ. Ե. Ծ. — Զ. Ե. զի մի նուաղը: [Հոս ըստ իմաստին նուաղ կամ նուազեայն է ուղիղը. և նուաղը՝ անշուշտ շփոթութեամբ և դաժ է]:

115. Բ. Գ. Դ. և զտուրբ մարգարէն Եղիայ: — Ե. (ԵԶՄ) Եղիայ:

116. Գ. — Բ. Ե. աքարարու: — Դ. ախարարու: — Ծ. Այլք. Աքարարու կամ Ախարարու:

117. Բ. Գ. Դ. նախանձուն իշրով զուր նախարարսն: — Ե. (Ն) իշրոյ (ԶԶ):

118. ձեռօք սատակեաց = ձեռաւըն կոտորեաց

119. և զերկուս յսունսն անշէջ հրոյն = և զերկուս յիսունսն անշէջ հրոյն

լուցկիս = լուցկիք

զաստուածային վրէժն = զաստուածային վրէժն

120. անըմբռնելի և ահագին = անըմբռնելի ահագին

121. ի յերկինս = յերկինս

190

122. դուք՝ ևս մեծի մասին = դուք և մասին մեծի

ի վերացումն = ի վերուստ

123. սրբովք հրեշտակօք = սրբովք հրեշտակաց

բուսուցանէ = բուսուցէ

118. Բ. Գ. Դ. Ե. Ծ. ձեռօք կոտորեաց:

119. Բ. Գ. Դ. Ե. — Զ. Է. և զերկուս յիսունսն. և այլն: Ծ. Այլք՝ յիսունսն:

120. Բ. Գ. Դ. Ե.:

121. Բ. Գ. Դ. Ե.:

122. Գ. Դուք ևս մեծ ի մասին: — Է. դուք՝ ևս. և այլն:

123. [ձիշղն է տպագրինը]:

124. ուղեկիցք լինիցիմք և նմին քաղաքակիցք = ուղեկից և նմին քաղաքակիցք լինիցիմք

զինչ ևս = զինչ ևս

ձերոյ քաջ նահատակութեանդ = ձեր քաջ նահատակութեանդ

125. տեղեկագոյնք և հմուտք էք սուրբ կտակարանացն = տեղեկագոյն և զիտակ էք սուրբ կտակարանաց

ի մանկութեան ժամանակին = ի մանկութեանն իշրում

քարիւ = քարիւն

զգունդս = զգունդ

և սպրեցոյց զգօրսն = և զզաւրսն սպրեցոյց

126. և զժողովուրդսն = և զժողովուրդն

127. եղև = և եղև

128. առ ի պէտս ժամանակին, և դուք

124. Բ. Գ. Դ. Ե. ուղեկիցք և նմին. և այլն: — Զ. ուղեկիցք լինիցիք և նմին քաղաքակիցք: — Է. ուղեկիցք լինիցիմք և նմին քաղաքակիցք:

125. Բ. Գ. Դ. Ե. Ծ. երեք օր. տեղեակ և հմուտ էք սուրբ կտակարանացն:

126. Բ. Գ. Դ. Ե. Է.:

127. Զ.:

128. Բ. Գ. Դ. Ե. առ ի պէտս ժամանակին,

Ճշմարիտ ծննայր ի սուրբ Հոգւոյն որդիք էք Աստուծոյ և ժառանգակիցք Քրիստոսի: Մի ոք զձեր = առ ի պէտս ժողովրդեանն ժամանակիւ. արդ զուք ի սուրբ Հոգւոյն որդիք էք Աստուծոյ. Մի ոք զձեր

191

ի ձէնջ հատանիցէ = ի ձէնջ հանիցէ

129. օտար խորթս = աւտարախորթս

130. զառաջինան իսրայէլի = իսրաւ-
յեղի զառաջինան

131. զԳեղէովն զԵփթայեա, և զայլս

և դուք ճշմարիտ ծնունդք սուրբ Հոգւոյն որդիք էք Աստուծոյ և ժառանգակիցք Քրիստոսի: Մի ոք զձեր: — Է. (ԱԻՊԺԵԴ) ճշմարտիւ ծնեալք ի սուրբ (ՀՈՒԱԵԺՔՄՈԶ): — Ծ. Երեք օր. ճշմարիտ ծնունդք սուրբ:

129. Բ. Գ. Դ. Ե. Ծ. Զորս օր. օտարս և խորս: — Է. օտարախորս:

130. Բ. Գ. Դ. Ե. զառաջինան իսրայէլի: — Զ. (Զ) իսրայէլի: — Է. իսրայէլի զառա-
ջինան:

131. Բ. զԳեղեօնն. զԵփրայինն, և զայլս զամենեւեան որ: — Գ. Դ. (ԶԶԵԶ) զամենեւեան որ: — Ե. զԳեղեօնն, զԵփրային (ԵԶԶՈ): — Է. զԳեղեօնն, զՅեփրային և զայլս ամենայն որք: [Միայն Զ. օր.ն հետևած է վերի տպին, որքը վերջակէտով մը բաժնելով նախորդներէն,

ամենեւեան: Որք = զԳեղէոն զԵփթայայ և զայլս ամենեւեան որք

ի պիղծ կռապաշտութենէն = ի պիղծ կռապաշտութենէ

132. լուսինն = լուսին

զբան հրամանի = զբանս հրամանի

133. ճանապարհ գործեցին ստաշի նոցա ըստ ոչ սովորութեան = ճանապարհորդեցին նոցա ըստ ոչ սովորութեանն

134. Եւ բարձրացեալ պարիսպք քաղաքին Երիքովի ձայնիւ լոկով անկեալ կործանեցաւ: Եւ այլքն ամենայն՝ որ ըստ հաւատոց = Ամրացեալ պարիսպ քաղաքին ձայնիւ լոկով կործանեցաւ ի վրեժ-
խնդրորդիւնն աշխուհիւնն արդարորեան: Եւ այլքն ամենայն որք ըստ աշխուհիւնն

ուր հարկ մը չերևիր. լաւագոյն կը թուի ինչպէս մեր հինգ օրինակք ալ կը զնեն՝ ստորակէտը կամ միջակէտը]:

132. Զ. Է:

133. Բ. Ե. Ծ. Երեք օր. ճանապարհ հորդեցին առաջի նոցա ըստ ոչ սովորութեան:

134. Զ. Եւ բարձրացեալ պարիսպք քաղաքի Երիքովի ձայնիւ լոկով անկեալ կործանեցան ի. և այլն. որ ըստ հաւատոց: — Է. (ԵԲՊԳ) ձայնիւ (ԼԱԿ): Եւ այլքն ամենայն, որ ըստ հաւատոց: — Ծ. Երկու օր. ի վրեժխնդրորդիւնն օրինակն արդարորեան:

ի դարս իւրաքանչիւր = ի դարս իւրաքանչիւրս

135. ի սկզբանէ և մինչև = ի սկզբանէ մինչև

136. և առ յապա, և յաւիտենից յաւիտեանս = և առ յապա մինչև յաւիտեանս յաւիտենից

192

137. ոչ փոփոխի անյեղյեղուկ բնութիւնն Աստուծոյ = և ոչ փոփոխի անյեղյեղուկ բնութիւնն

138. և ինքն ասէր = և ինքն իսկ ասէ

139. սուրբ մարգարէիցն. Ես եմ, ես եմ, նոյն եմ ի սկզբանէ մինչև յաւիտեան

135. Բ. Ե. Է:

136. Բ. Զ. Է. և առ յապա և յաւիտենից յաւիտեանս և անդր քան զամենայն յաւիտեանս: — Ե. (ԵԱՅԵՅ) յաւիտեան (ԵԱՔԶՅ):

137. Բ. Ե. ոչ փոփոխի անյեղյուկ բնութիւնն Աստուծոյ: — Գ. (ՈՓ) յանկոյ եղուկ (ԲԱ): — Է. ոչ փոխի անյեղյեղուկ (ԲԱ):

138. Է.

139. Բ. Գ. Դ. սուրբ մարգարէիցն. ես եմ ես եմ նոյն. եմ ի սկզբանէ մինչև յաւիտեան: Զ. (ՍՄ) ես եմ, ես նոյն եմ (ԻՍՄՅ): Է. (ՍՍ) ես եմ, ես եմ, ի սկզբանէ նոյն մինչև յաւիտեանս:

= սուրբ մարգարէին. Ես եմ ես եմ ի սկզբանէ մինչև յաւիտեանս

զքաջութիւնս իմ դրօշեւոց = զքաջութիւն իմ դրօշեւոց

եղբարք, մի՛ թուլութեամբ լքանիցիւրք = եղբարք իմ, թուլութեամբ մի՛ լքանիցիւրք

հաւատովք = հաւատով

ի վերայ թշնամեացն, որ յարուցեալ զան ի վերայ մեր = ի վերայ յարուցեալ թշնամեացն

140. կեանք, և եթէ մեռուցանեմք՝ մեզ նոյն կեանք առաջի կան = կեանք. և եթէ մեռուցանեմք, նոյն կենդանութիւն առաջի կայ մեզ:

Յիշեցուք զբանն Առաքելոյ, որ ասէ = Յիշեցեք զբանն առաքելոյն որ ասէ

141. ուրախութեան = ուրախութեանն առաջի կայր, յանձն էառ = առաջի կայր պատրաստեալ, յանձն առ

վասն այսորիկ = վասն այնորիկ

և ետ նմա = և շնորհեաց նմա

140. Գ. Գ. կեանք, և եթէ մեռուցանեմք՝ մեզ նոյն կեանքն առաջի կան: — Ե. (ԿԵԵՄՄՆԿԱ) կայ: — Է. կեանք (ԵԵՄՄՆ) կեանք (ԱԿ):

141. Բ. Ե:

142. ընդ որդւոյն Աստուծոյ, հոգւոյն աչօք = ընդ սիրոյն Քրիստոսի, ոգւոյն աձաւք

զաներևոյթ յստակ լոյսն ճառագայթից = զաներևոյթ լոյսն յստակ ճառագայթիցն

որ յավենայն ժամ և յամենայն օր գեր = որ յամենայն աւր գեր

143. և սրբատեսիլ և սրբահայեացս = սրատեսիլ և սրայհայեաց

144. զհայեցուածս, և թափանցանց եղեալ ընդ երկինս = զհայեցուածսն, և թափանցիկ եղեալ յերկինս

145. զերից հատուածոցն = զերիս հատուածացն

142. Բ. Գ. Դ. Ե. ընդ սիրոյն Քրիստոսի, հոգւոյ աչօքն: — Ծ. Աւլք. ընդ սիրոյն Քրիստոսի:

143. Բ. Ե. և սրբատեսիլ և սրբանայեաց: — Գ. Դ. և սրբանայեացս: — Ծ. Երկու օր. սրատեսիլ և սրանայեաց:

144. Բ. զանայեցուածս, և քափանցիկ եղեալ ընդ յերկինս: — Գ. Դ. (ՁԵ) քափանցանց (ԵԼՅ): — Ե. (ԵԹԵԼ) երկինս:

145. Բ. զերից հատածացն:

146. Եւ արդ որ ընդ Աստուծոյ աստիճանսն ոտնկոխ եղեալ իցեն, և բարձրութեամբ յարբունիսն հասեալ, և զամենայն մեծութիւն բովանդակ տեսեալ = և արդ որ ընդ այս աշտիճան ոտն ոտնփոխեալ բարձրութեամբ, սնդ յարբունիսն հասեալ կսյ զամենայն զմեծութիւն բովանդակ տեսակն

այսչափ ի բարձունս = այսչափ յերկինս

146. Բ. Եւ արդ՝ որ ընդ Աստուծոյ աստիճանսն ոտնփոխ եղեալ իցեն, և բարձրութեամբ յարբունիսն հանեալ, և զավենայն մեծութիւնն բովանդակ տեսեալ: — Գ. Դ. Ե. [Բ. Էն կը տարբերին հասեալ բառով]: — Զ. (ԵԱՈՂԱԱ) ոտնփոխ եղեալ իցէ, (ԵԲՅ) հասեալ (ԵԶ) մեծութիւն (ԲՏ): — Ե. [Զ. Էն կը տարբերի իցէն բառով]: — Ծ. Մերն՝ ոտնկոխ. երկու օր. ոտն ոտնփոխեալ. [այս և այ. բառերուն մէջ շփոթութիւն մը պիտի ըլլայ անշուշտ գրագրողին կողմանէ: Եթէ բնագրին մէջ այս եղած է՝ անշուշտ վերջինք անոր ս զիրը պատիւի մը ծայրը կարծելով՝ Աստուծոյ կարգացեր են, և կամ ընդհանկոտակն: Սակայն յամենայն զգտս այս կամ Աստուծոյ՝ իմաստի ոչինչ տարբերութիւն մը կը բերեն հոս, վասն զի մի և նոյն տեղը կը յանգին]:

147. այսրէն յերկիր անկեալ թաւալիցիմք = անդրէն յերկիր թաւալիցիմք

148. այլ տեղի առեալ անդրէն ի բարձրութեանն հաստատեսցուք = այլ գտեղի առեալ անդրէն ի բարձրութիւնն հաստատիցիմք

և հայեսցուք = և հայիցիմք

149. լի ամենայն ապականութեամբ և անսուրբ պղծութեամբք = լի ապականութեամբք [չիք մնացեալը]

150. յերկրայինս ախտաբերս. թշուառութիւնք աղբատաց և անթիւ չարչարանք նոցուն = յերկրաշորս. անբնէ և և թշուառութիւնք աղբատաց, և անթիւ չարչարանք նոցունց

147. Բ. Գ. այսրէն յերկիր անկեալ րաւալիցեմք:

148. Բ. Գ. Դ. Ե. այլ՝ գտեղի առեալ՝ անդրէն ի բարձրութեանն հաստատեսցուք:

149. Է. լի ամենայն ապականութեամբ և անսուրբ պղծութեամբք:

150. Բ. յերկրայինս. ախտաբեր րշուառութիւնք աղբատաց, անբնէ չարչարանք նոցուն: — Գ. Դ. (ՅԱԹԱԱ) չարչարանք նոցունց: — Ե. [Կը տարբերի Բ.էն յերկրայինսով]: — Ծ. Երկու օր. յերկրաշորս. անբնէ և րշուառութիւնք. Երեք օր. յերկրայինս. ախտաբեր րշուառութիւնք:

աղբատար = անցատար

բնութեանս = բնութեանց

151. ձմերայնոյ և խորչակք սամարայնոյ, հիւանդութիւնք = ձմերայնի, հիւանդութիւնք

152. Երկեւղ արտաքնոց, և արհաւիրք ի ներքնոց անդադար = Երկիւղ արտաքնոցն անդադար

ցանկան = ցանգան

153. և խնդալից լինին յորժամ գտանեն = և յորժամ գտանեն խնդալից լինին

195

154. Եթէ յաջողեալ իցեն ի մեծութեան = Եթէ աջողեալք իցեն ի մեծութիւն

151. Բ. Գ. Դ. Ե. ձմերայնոյ, և խորչակք սամարայնոյ. հիւանդութիւնք: — Զ. (ՁԵԽ) սամարայնոյ (Շ):

152. Բ. Գ. Ե. Երկիւղք արտաքնոց և անք ներքնոց՝ անդադար: — Զ. երկեւղ արտաքնոց, արհաւիրք ի (ՆԱ): — Է. երկիւղ արտաքնոց, և արհաւիրք ի (ՆԱ): — Ծ. Երկու օր. և անք ներքնոց:

153. Գ. Դ. խնդալից լինին յորժամ գտանեն:

154. Բ. Գ. Դ. Ե. Եթէ յաջողեալք են ի մեծութեան: — Է. Եթէ յաջողեալք են ի մեծութեան:

155. ի պակասելի կեանս, մեծամտեալ հպարտանան յանցաւոր մասունս աշխարհիս, նոքա — պակասեալ ի կեանս աշխարհիս, մեծամտեալ հպարտանան յանցաւոր ի մասունս, սոքա

չարիք իցեն — չարիք են

156. ոչ գործիցին. ընդ մեծութիւն խառնեալ է յափշտակութիւն ընչից — ոչ գործեցան. ընդ մեծութիւնն խառն է յափշտակութիւն ընչից

157. Յորս վայելեն ընտրութեամբ, նո-

155. Բ. Ե. ի պակասելի կեանս, մեծամտեալ հպարտանան ի յանցաւոր մասունս աշխարհիս, սոքա: — Գ. Գ. պակասեալ ի կեանս (ՄՂ) ի յանցաւոր (ՄՍՍ): — Ծ. Մերն՝ ի պակասեալ. Այլ օր. պակասեալ ի կեանս: [Թէ՛ Գրչագրին և թէ՛ Գ. Գ. Ծ. օրինակներուն պակասեալ ի կեանսը շփոթութեան մ'արդիւնք կ'երևի: Հաւանաւոր է որ ի պակասելին անուշադրութեամբ կամ սխալմամբ ի պակասեալ ի կեանս օրինակուած ըլլայ, այսինքն սոսկ գրչի սխալ. պակասեալին առջև ի գրինք՝ ըստ Ծ. ի առաջին օրինակին]:

156. Գ. Գ. ոչ գործեցին ընդ մեծաբնին խառնեալ է. են.:

157. Զ. Յորս վայելեն անընտրութեամբ, նոցան երկրպագութիւնս: — Է. (Յ) վայելեն ընտրութեամբ, (Յ) երկրպագութիւն: [Որոշ չի հասկցուիր ինչ բոլոր կ'ուզէ այս մասը. ընտրութիւն, տեղութիւն և անընտրութիւն ոչ մէկն ալ չի լուսաբաներ յայտնապէս: Cappellettiն թարգ-

ցուն երկրպագութիւնս — Յորս վայելեն տեղութեամբ նոցունց յերկրպագութիւն

158. ոչ ահա ամենայն աշխարհս աշխարհին յարեցուն է գոյացութիւն — ոչ ահա ամենայն աշխարհս արարչին է գոյացութիւն

նոքայն — նոքա

159. ապրեն ի սմին նիւթոյ է մասն — սմին նիւթոյ է մասն

մասունքն — մասունք

մի մասն — միև մասն

ապականին — ապականեցին

196

ընտրութիւնք — ընտրութիւնքն

160. Իսկ արդ որ լաւն է — իսկ որ լաւն է

մասնած է di buon grado. Լանկլուան՝ volontairement. Իսկ Քապարածիինը այսպէս է. «Յորս վայելեն ընտրութեամբ, նոցուն երկրպագութիւնս իբրև Աստուծոյ մատուցանեն — enfin ils sacrifient à chacun de leurs vices comme à un dieu, et l'adorent]:

158. Է. ոչ ահա աշխարհս ամենայն արարչին բոլորեցուն է գոյացութիւն:

159. Բ. Գ. Գ. ապրեն ի նմին. և այլն: — Զ. (Ա) ի սմին նիւթոյ. են.:

160. Բ. Գ. Գ. Ե. Զ. Է. իսկ արդ որ լաւ է:

161. և որ գիտէն = և որ գիտէ
ի մասանցն = ի մասանց

162. ապա թէ = և թէ

զամենայն պաշտամունս հեթանոսաց =
զամենայն զպաշտամունս հեթանոսացն

երկրպագութիւն են առաւելեալք = և
երկրպագութիւն են առաւելեալ

քան զանբնական տարերսն = քան զամե-
կայն տարերսն

163. որոց չարաչար = որոշ չա-
րաչար

164. կերպարանեցաւ՝ չպաշտեն, այլ
արարածոց = կերմարանեցաւ՝ ոչ պաշ-
տեն, և արարածոց

մեղաց = մեղացն

յարդար ատենին = յարդարադատ ա-
տենին

մոլորելոցն = մոլորոչքաւան

165. կուրացեալք = կուրացեալ

ոչ երբէք = ոչ երբեք

Զի ոյք էին = զի ոյք էին

161. Գ. Գ. որ գիտեն: — Ե. Զ. և (ՈԳ):

162. Բ. Գ. Գ. Ե:

163. Զ: — Ե. որոց չարաչարն:

164. Բ. կերպարանեցաւ, արարածոց: — Գ.
Գ. Ե. կերպարանայ, (Ա): — Ծ. Երկու օր-
կերպարանայ:

165. Բ. Գ. Գ. Ե:

166. կուրացեալք վրիպեցան = և կու-
րացեալքն

ընկալայրդ = ընկալաք

որդիք էք = որդիք ևնք

167. ամենայն նիզակակից գործակցաց
իւրոց Առաքելոց = ամենայն նիզակակ-
ցաց իւրոց սրբոց Առաքելոցն

168. յորմէ և դուք էք այսօր կրկին
երևեալք, օրհնեալք հաւատովք ընդդէմ ան-
երևոյթ թշնամոյն, պատենագէն զբահիւր
դեմ ընդ դէմ ընկերակից սատանայական
գործոյն = յորում և դուք այս աւր կրկին
երևոյթ զիւրք հաւատովք ընդդէմ անե-
րևոյթ թշնամոյն: Իսկ պատենագէն զբա-
հիւր ընդդէմ սատանայական գործոցն

166. Գ. Գ. կուրացեալ վրիպեցան:

167. Բ. Ե. ամենայն նիզակակից գործակցաց
իւրոցն Առաքելոց: — Գ. Գ. (ԱՆԳ) իւրոց Ա-
ռաքելոցն:

168. Բ. Գ. յորմէ և դուք էք այսօր կրկին
երևեալք, օրհնեալք հաւատովք ընդդէմ անե-
րևոյթ թշնամոյն, պատենագէն զբահիւրք ընդ-
դէմ ընկերակից սատանայական գործոցն: —
Գ. Ե. [Կը տարբերին Բ. Գ. էն՝ Յորում և դու-
քով]: — Զ. ընդ որս և դուք (ԵԱԿ) երևեալ
(ՕՂԱԹՊԶԸԸՍԳ): — Ծ. Երեք օր. յորում:

169. Տէրն ինքնին արար աշխարհի.
Թուեցաւ = տէր իսկ ինքնին արար. աշ-
խարհի Թուեցաւ

170. զկատարեալ նահատակ առաքիւնու-
րեանն = զկատարեալ նահատակութիւնն
զպատերազմն = զպատերազմնն

զԹշնամիւն = զԹշնամիւն

171. զգերիւն = զգերին

198

172. Ի ձեռն իւրաքանչիւր առաքինու-
թեանց = ըստ իւրաքանչիւր առաքինու-
թեան

հանապազորդել = հանապազորդիլ

ի մէջ բանակիս = ի մէջ բանակիս

ձեզ = ձեր

եպիսկոպոսք = եպիսկոպոսունք

169. Բ. Ե. Տերն ինքն իսկ արար աշխարհի:
Թուեցաւ [Ե. ը վերջակէտի տեղ կէտով կը տար-
բերի]: — Գ. Գ. Տերն ինքնին (ԻԱԱԹ): — Է.
Տեր ինքնին. և այլն:

170. Բ. Գ. Գ. Ե. Մ. Այլք: — Է. զկատա-
րեալ նահատակ առաքինութիւնն: [Ուղիւրը կ'ե-
րևի մեր գրչագրինը]:

171. Բ. Գ. Գ. Է:

172. Բ. Գ. Գ. Ե. Ի ձեռն իւրաքանչիւր ա-
ռաքինութեան:

173. երիցունք և սարկաւագունք, սաղ-
մոսերգողք = երիցունք, սաղմոսերգաւորք

174. իբր վառեալք = իբրու վառեալք
և պատրաստեալք = պատրաստեալք

175. հասանէ = հասանիցէ

յայնմանէ = յայնմանէ

ոչ են = ոչ ենք

քանզի = զի

քան = կան

որպէս զի = քանզի

176. ունիցիւն = ունի

199

177. մանաւանդ թէ ի ձէնջ = մա-
նաւանդ եթէ ի ձեզ

178. զսպանմունս զամենայն սուրբ

173. Բ. Գ. երիցունք և սարկաւագունք, սաղ-
մոսերգողք. — Գ. (Ե) և սարկաւարգունք, սաղ-
մոսերգողք:

174. Բ. Գ. Գ. Ե. իբրև վառեալք:

175. Բ. Գ. Գ. Ե. հասցէ:

176. Բ. Գ. Գ. Ե. ունին:

177. Բ. Գ. Գ. Ե. — Զ. Է. մանաւանդ թէ
ի ձեզ: — Մ. Մերն. ի ձէնջ: [Որովհետև իր
վերի տպագրին մէջ ձեզ դրած է]:

178. Բ. Ե. զսպանմունս ամենայն սուրբ մար-
տիրոսացն: — Գ. Գ. (Զ) զամենայն (ՍՄ): —
Զ. զսպանմունս զամենայն քաջ (Մ):

մարտիրոսացն = զսպառուռն զամենայն սուրբ մարտիրոսացն

179. և հեղումն արեան իւրեանց եղև ի պարծանս վերնոցն և ներքնոցն = և հեղումն արեան լոցս եղև պարծանք վերնոցն և ներքնոցս

180. Արդ = Ե՛ արդ

181. նոյն նահատակութիւն = լոցս նահատակութիւն

182. չարչարանօր: Յայս վայր խօսե-

179. Բ. Գ. Դ. Ե. և հեղուռն արեանն իւրեանց՝ եղև ի պարծանս վերնոց և ներքնոց: — Զ. (Ե՛) արեան (ԻԵԻՊՎԵ) ներքնոց: —

180. Բ. Գ. Դ. Ե:

181. Ե. նոյն նահատակութիւնն:

182. Բ. Գ. Ե. չարչարանօր: Յայս վայր խօսեցաւ ի գիշերին յայնմիկ սուրբ էրեցև Ղևւոնդ, և փառաւորելով կատարեաց զամենևն աւերով: — Դ. [Բ. Գ. Ե.էն կը տարբերի միայն այնմիկը]: Զ. [Թէնդոսիոյ սպագրութիւնն հոս յաւելուած մ՝ ունի՝ զոր չունին մեր միւս օրինակները. չարչարանօր բառէն անմիջապէս վերջ կը յաւելու. «առաքինեացն և ընտրելոց նահատակաց՝ յորոց միջի և գուք էք հանդիսացեալ այսօր, և հրաւիրեալ ի լուսաւորացն ձեր սրբոց հասանել ի գունդս նոցա և ժառանգորդս խոստացելոցն լինել անանց բարութեանց ի Քրիստոսէ Յիսուսէ, որ է օրհնեալ յաւիտեանս»: վերջը կը սկսի—Յայս վայր. և այլն]: — Ծ. Երկու օր. փառաւորելով:

ցաւ ի գիշերին յայնմիկ սուրբ երեցն Ղևւոնդ, և փառաւորելով կատարեաց զԱմենն ասելով = չարչարանաւր: Մինչև ցայս վայր խաւսեցաւ սուրբ Երեցն Ղևոնդ ի գիշերին յայնմիկ. և փառաւորելով զամենն ասելով

183. սեղան ուղղեալ՝ զամենասուրբ = սեղան ուղղեցին, և զամենասուրբ

գոյր = կայր

184. երախայ ի բազմոչրեան զօրուն՝ զգիշերն = երախա զգիշերն

185. ընդ առաւօտս = ընդ առաւառն

186. լուսագգեստ = լուսագգեստք

187. մեծի սուրբ զատկին = սուրբ

զատկին

188. զուարճութեամբ = զաշրտրեակբ:

189. բազմութիւն զօրացն = բազմութեան զաւրուն

183. Բ. Ե. ուղղելով սեղան զամենասուրբ: — Գ. Դ. սեղան ուղղելով (Զ):

184. Բ. Գ. Դ. Ե. երեխայ ի բազմութեան զօրուն՝ զգիշերն:

185. Բ. Գ. Դ. Ե:

186. Բ. Գ. Դ. Ե. լուսագգեստք:

187. Գ. Դ:

188. Ծ. Երկու օր.: — Բ. Գ. Դ. Ե. Ծ. Երեք օր. զուարճութեամբ:

189. Գ. Դ. բազմոչրիւնն:

190. Հաւասարեացէ մահ մեր ընդ մահու — Հաւասարեացի մահն մեր մահուան

200

191. արեան մերոյ ընդ արիւն սուրբ մարտիրոսացն — արեանց մերոց ընդ արեան սուրբ մարտիրոսաց:

Վ Ե Ց Ե Ր Ո Ր Դ Յ Ե Ղ Ա Ն Ա Կ

[Գրչագրի մէջ այս վեցերորդը շարունակութիւն է մեր նախորդ Հինգերորդ Յեղանակին. ուստի ոչ խորագիր ունի և ոչ նոր գլխոյ բաժանում]:

201

192. զօրավար գնդին պարսից — զաւրավարն պարսից գնդին

պատգամաւորքն — պատգամ[աւ]որքն

190. Գ. Գ. — Բ. Ե. Հաւասարեացի մահն մեր մահու:

191. Բ. Գ. Գ. արեանս մերոյ ընդ արիւն սուրբ մարտիրոսացն: — Ե. Զ. արեան (ՄԸ) արեան (ՍՍ):

192. Բ. Գ. Գ. Ե:

193. ակնկալութեան իւրոյ — ակնկալութեան ևոյս

194. յայնմ ժամանակի յառաջ կոչէր զանօրէնն վասակ և զամենայն ոչրացեալ իշխանն — յայնժամ յառաջ կոչեալ զուրացեալն վասակ և զամենայն իշխանն

195. յաղթութեան — յաղթութեանն

196. զանն առն իւրաքանչիւր քաջութիւնս. կոչէր և զբազումս — զանն առն զիւրաքանչիւր զքաջութիւն. կոչեաց զբազումս

ընդ իւրով ձեռամբ — ընդ ևոյս ձեռամբ

ածել զառաջեալ — զառաջեալ ածել

197. զերամակս — զերամակ

202

սպառազէնք — սպառազէն

193. Բ. Գ. Գ:

194. Բ. Ե. յայնժամ յառաջ կոչէր զանօրէնն վասակ և զամենայն ուրացեալ իշխանն:

195. Բ. Գ. Գ. Ե:

196. Բ. Ե. զանն առն իւրաքանչիւր զբազորիւնս, կոչէր և զբազումս:

197. Գ. զերամակն:

198. Խօսէր և ընդ մեծամեծսն ==
խաւսէր ընդ ամեկնայն մեծամեծսն

199. մեծի թագաւորին, և զիւր == մեծի
թագաւորին: զիւր

200. քաջութեանն == քաջութեան

201. զեւղն և զպսակն և զուռն և
զառատաձեռն == զեւղն, և զուռն, և զե-
րևելի պսակն և զառատաձեռն

իշխանութիւն բազում == իշխանու-
թիւնս բազումս

202. կենդանեաւ == կենդանոյն

203. զոր ունիցիք == զոր ունիք

յիշեցէք զսիրելի == յիշեցէք և զսիրելի

204. ողբակիցք ի ներքին սիրելեացն
== ողբակիցք ի ներքին ատելեաց

198. Բ. Ե. Խօսեր ընդ մեծամեծսն: — Գ.
Գ. (ԽԸ) մեծամեծս:

199. Բ. Ե. Է. մեծ քագաւորին, և զիւր: —
Գ. Գ. մեծ. և այլն:

200. Բ. Գ. Գ. Ե. Զ. Է:

201. Բ. Ե. զեւղն և զպսակն և զուռն և զա-
ռատաձեռն: — Է. (ԶԵԶ) և զուռն (ԵԶ):

202. Բ. Ե. Ծ. Չորս օր. կեկդանոյն:

203. Բ. Գ. Գ. Է:

204. Բ. Գ. Գ. ողբակիցք ի ներքին սիրե-
լեաց: — Ե. (Ո) ներքին (Ս): — Է. (Ո) ներքին
սիրելեացն: [Զարմանալի է մեր գրչագրին դրածը
ատելին սիրելիին տեղ: Ուղիղը սիրելի է ան-
շուշտ, և շատ աւելի ճիշդ Ե. և Է. օրինակնե-
րունը, որոնք զայն յատկացուցիչ դրած են]:

յուշ ևս անէր ինչս զբազում == յուշ
ևս անէր զբազում

ընկերակիցս փախուցեալս == ընկերա-
կիցս փախուցեալ

որք թէպէտև ի պատերազմէն == որ
թէպէտև ի պատերազմէն

ուստերք == և ուստերք

205. գաւառք == գաւառքն

206. քան զսոյն == քան զսոյնս

207. տարածանէր երկայնէր զճակատն
յերկայնութիւն դաշտին մեծի == տարա-
ծանէր զճակատն ընդ երկայնութիւն դաշ-
տին մեծի

և զընտիր ընտիր նահատակացն == և
զընտիր ընտիր նահատակսն

208. և այսպէս == և այնպէս

իբրև զաշտարակ == իբրև աշտարակ

և կամ իբրև == կամ իբրև

205. Բ: — Գ. Գ. գաւառքն:

206. Բ. Գ. Գ. Ե:

207. Բ. Ե. տարածանէր երկայնէր զճակատն
յերկայնութեան մեծի դաշտին:

208. Է. այսպէս:

209. մեծի փողոյն պատրաստ հրամայէր լինել = մեծի փողոյ հրամայէր պատրաստ լինել

210. զգունդ զապարհայիկ և զկատաշաց = զգունդն զապարհայիկ և զկատաշաց զԳեղաց = զԳեղայ

204

211. և զայլս ևս ամենայն ընտիր ընտիր զօրուն մարդիկ ի մի վայր ժողովէր = և զայլ ամենայն ընտիր ընտիր մարդիկ զաւրուն ի մի վայր կացուցաներ

212. ընդ աջմէ կողմանէ գնդին իւրոյ = ընդ աջմէ իւրոյ գնդին

209. Բ. Ե. մեծի փողոյ պատրաստ հրամայէր լինել:

210. Ե. զգունդն զապարհայիկ և զկատաշաց: — Զ. զգունդն զապարհացի, և զկատաշացն: — Ծ. Մերն. զապարհարիկ. այլ օր. զապարհիկ:

211. Բ. Գ. Դ. Ե. և զայլ ևս ընտիր ընտիր մարդիկ զօրուն ի մի վայր ժողովէր: — Զ. Է. և զայլս ևս ամենայն զընտիր ընտիր զօրուն մարդիկ (ԻՄՎԺ):

212. Բ. Գ. Դ. Ե. ընդ աջմէ կողմանէ իւրոյ գնդին:

213. Բ. Գ. Դ. Ե. և նիզակակից նմին:

Հայոց զօրավարին = Հայոց զաւրավարին Վարդանայ

արին = կորովին

մատուցեալ և զաւագանին հարցանէր, և միաբան = մատուցեալ հարցանէր զաւագանին, միաբան

զօրագլուխն = զաւրագլուխս

213. և նիզակակից նմա = և նիզակակից նորին

214. և զայլն ամենայն նախարարեան համահարզս երկոցունց = և զայլ ամենայն նախարարան համահարզ երկոցունց

և զամենայն բազմութիւն գնդին = և զամենայն զաւրոշրիւն գնդին

տայր = մատուցաներ

215. խորխոռունեաց = խորխոռունեաց

216. նիզակակից նմա զընծայինն և

214. Բ. Գ. և զայլ ամենայն նախարարեանն համահարզս երկոցունց: — Դ. [Կը տարբերի Բ. Գ. էն՝ համահարզս]: — Ե. [Կը տարբերի Բ. Գ. էն՝ համահարզ]: — Զ. և զայլն (Ս) նախարարեան համահարզ երկոցունցն: — Ծ. Յօրինակին և յերկուս այլ՝ համահարզս. Մի օր. համահարզ. Այլ օր. համահարզ. Միւս այլ՝ համահարզ:

215. Բ. Գ. Դ. խորխորունոյ: — Ե. խորխորունոյ:

216. Բ. Գ. Դ. նիզակակից նմա՝ ընծայ լի-

Ե. ի Զորս Յրեկներ.

զՆերսէհ քաջբերունի = նիզակակից նմին
զնծայինն և զՆերսէհ քաջբերունի

զգունդն երրորդ մատուցանէր = զգունդ
երրորդ մատուցանէ

217. վանանդեցոյ = վանանդեցոյ

նմա հրամայէր = նմա տայր

գնթունի = ֆնթունի

218. ի թևս նոցա = թևս նոցա

205

219. զհարազատ եղբայր իւր զՀամա-
զասպեան = զհարազատ զեղբայրն իւր
զՀամազասպեանն

Արեաց գնդին = այրեաց գնդին

220. իբրև այս այսպէս պատրաստե-
ցան = իբրև զայս այսպէս պատրաստեին

221. երկոքեան կողմանքն յի սրտմտու-

նէր Ներսէհ Քաջբերունի: — Ե. [կը տարբերի
նախորդէն՝ Ներսէհ]: — Զ. Է. (ՆՆ) զընծայինն
և զՆերսէհ (Ք):

217. Բ. Գ. Դ. Ե. Վանանդացոյ:

218. Ե:

219. Բ. Գ. Ե. զհարազատ եղբայրն. և այլն:
— Գ. (ՋԵ) իւր զՀամազասպեան:

220. Բ. իբրև այսպէս պատրաստեին: —

Գ. Դ. Ե. Է. (ԻԱ) պատրաստեան:

221. Բ. Գ. Դ. Ե. երկոքեան կողմանքն,
սրտմտութեան և մեծաւ բարկութեան:

թեամբ և մեծաւ բարկութեամբ = երկո-
քեան կողմանքն սրտմ[տ]ութեամբ և բար-
կութեամբ

և գազանացեալ զօրութեամբ = և մե-
ծաւ զաւրութեամբ

222. յարձակէին երկրքեան = յարձա-
կէին

223. երկոցունց կողմանց = երկոցունց
կողմանցն

ամպոց շփոթելոց = ամպոյ շփոթելոյ
ճայթմունս = ճայթիւնս

224. և հնչումն ճայնից = և հնչումն
մեծի ճայնիւն

լերանցն = լերանց

ի բազմութենէ = և ի բազմութենէ

225. Նա և ի բազում սուսերացն շո-
ղալ = նա և ի բազում շողալոյ սուսե-
րացն

յերկնուստ = յերկնից

ո՛վ իսկ է = ո՛վ իցէ

226. զմեծամեծ = զմեծ

222. Բ: — Գ. Դ. Ե. արձակէին:

223. Բ. Գ. Դ. Ե. Է. յերկոցունց կողմանցն:

224. Բ. Գ. Դ. Ե. և հնչումն ճայնիցն:

225. Բ. Ե. Նոյն և ի բազում շողալ սուսե-
րացն: — Գ. Դ. Նա և (ԻԲՇԱ):

226. Բ. Գ. Դ. Ե. Ծ. Ա. Լ. Բ.:

227. որպէս կոփիւնք = որպէս զի կոփիւն

աղեղանցն = աղեղանց

շտապ մեծի տազնապիւն = զշտապ մեծի տազնապիւ

տարակուսանացն = տարակուսանաց

զանգիտեալ գունդն Պարսից = զանգիտեալ գեղին պարսից

228. գեռալ սկսան = գեռալ սկսան

229. ձի ի վերայ առեալ յարձակէին = ձի ի վեր առեալ յարձակէին

230. բախեալք ընդ միմեանս, յերկո-

227. Գ. որպէս փոկիւքն [գրչի սխալ անշուշտ]: — Ե. (Ո) զի կոփիւնք:

228. Գ. Գ. գեռել սկսան:

229. Բ. Ե: — Գ. Գ. [Զունին]: — [Իմ քովս գտնուող Հայկազեանին մէջ իբր առանձին ոճ առնուած այդ մասը՝ մեղանով տարուած է, գուցէ Բագրատունւոյ ձեռքով, քանի որ իրենք կը համարուի քովինս: Իսկ Եւրոպական թարգմանութեանց մէջ՝ օրինակի համար Գապարածին, [անկուռային և Քարբելեղդիին՝ դրուած է սոսկ ձիով]:

230. Բ. բախեալ զմիմեանս յերկրոցն կողմանցն: — Գ. Գ. (Բ) ընդ միմեանս (Յ) կողմանց: — Ե. բախեալ (234):

ցունց կողմանց = բախեալ զմիմեանս երկրոցն կողմանցն

անկեալ = անգեալ

դիւթաւալ = դիթաւալ

231. մեծ տազնապիւ = մեծի տազնապիւ

232. և տեսանէր զընտիր ընտիր քաջ նահատակաց Պարսից զօրուն = տեսանէր զընտիր ընտիր նահատակաց զաւրուն պարսից

գնդին. մեծաւ ուժով = գնդին. Իսկ քաջն Վարդան մեծաւ ուժով

233. զաջ թևն Պարսից գնդին = զաջ թև գնդին պարսից

ի վերայ հասուցանէր = հասուցանէր ի վերայ

234. քակեալ = քակտեալ

231. Բ. Գ. Գ. Ե. մեծի տազնապիւ:

232. Բ. Գ. Գ. Ե. տեսանէր զընտիր ընտիր քաջ նահատակացն պարսից զօրուն:

233. Բ. Ե. Ե. զաջ թևն. ևն.: — Գ. Գ. (232) զգեղին. ևն.:

234. Բ. Գ. Գ. Ե. Ե:

235. Մուշկան Նիւսալաուրտե =
Մուշկան Նիւսալաուրտ

236. քակեալ զոմանս տեսանէր ի գնդէն
Հայոց = քակտեալ տեսանէր զոմանս ի
Հայոց գնդէն

Վասն որոյ = վասն այնորիկ

237. զգորս Արեաց = զգաւրսն այ-
րեաց

որք զտեղի = որ զտեղի

238. առ յոյժ թանճր անկեալ դիա-
կանց = առ ի յոյժ թանճրանայ դիա-
կանցն

239. Մուշկան Նիւսալաուրտե, մնայր

235. Բ. Ե. Է. — Գ. Գ. Զ. Մուշկան Նի-
սարաշուրտ:

236. Բ. Ե. գոմանս քակեալ տեսներ ի
գնդին հայոց: — Գ. Գ. քակեալ գոմանս (ՏԻԳՀ):
— Ծ. Երեք օր. ի գնդին:

237. Բ. Գ. Գ. Ե. զգորսն արեաց:

238. Բ. Ե.: — Գ. Գ. առ յոյժ րանճր ան-
կեալ դիականցն: — Ծ. Մի օր. առ ի յոյժ թան-
ճրանալ դիականցն:

239. Բ. Մուշկան Նիսարաշուրտ, մնայր գա-
զանացն արտաշէրի. որ նստեր ի բարձր դի-
տանոցին, և ի ձայն մեծ գալարափողոցն՝ զիշր
գունդն: — Գ. Գ. (Մ) նիսարաշուրտ (ՄԳ) ար-
տաշէրի (ՈՆԻԲ) և յանուր քաղաքի (ԵԻԶՄ) գալ
փողոցն՝ (ԶԳ): — Ե. (ՄՆՄԳՍՈՆԻԲԳ) իրրև յա-
մուր քաղաքի. և ի ձայն (ՄԳԶԳ): — Զ. (ՄՆՄԳ)

գազանացն Արտաշէրի, որ ի վերայ գազա-
նացն նստէր ի բարձր դիտանոցին և կամ
իբրև յամուր քաղաքին, և ի ձայն մեծ
գալարափողոցն զիւր գունդն = Մուշկան
Նիւսալաուրտ որ ի վերայ գազանացն
նստէր ի բարձր դիտանոցին իբրև յամուր
քաղաքին, ի ձայն մեծ գալարափողոց զիւր
գունդն

208

240. Վարդան իշրովք քաչ նիզակակ-
ցօրն = Վարդան իշրաքանկիշր նիզա-
կակցաւքն

241. ի տեղուջն գործեաց, յորում
տեղուջ և ինքն իսկ արժանի = ի տեղ-

Արտաշէրի, որ ի վերայ նոցա նստեր (ԻԲԳ)
իրրև յամուր քաղաքի, և ի ձայն (ՄԳԶ) գունդն:
— Է. [Կը տարբերի մեր Գրչագրին դիմացի
տպագրէն՝ քաղաքի բառով]: — Ծ. Մի օր. որ
նստեր ի բարձր դիտանոցին իբրև յամուր
քաղաքի. Այլ օր. որ նստեր ի բարձր և յա-
մուր քաղաքի:

240. Գ. Գ. Վարդան իւրով քաջ նիզակակ-
ցօրն:

241. Բ. Ե. գործեր ի տեղուջն, յորում
տեղուջ. ևն.: — Գ. Գ. ի տեղուջն. ևն. տեղուջ.
և այլն:

ւոջն գործեր, յորում տեղիոջ և ինքն ար-
ժանի

և մօտ առ երեկս = և առ երեկս

242. օրահասք մահո՛ւ հասակեիև, մա-
նաւանդ = աւրհասք մահու, մանաւանդ

243. ի թանձրութենէ դիականց = ի
թանձրութենէ ակեկալ դիականցև

մայրաւորաց = մայրևորաց

244. զբեկումն նիզակացն և զխորտա-
կումն աղեղանց = զբեկումն աղեղանց և
զխորտակումն նիզակաց

245. վասն այնորիկ և ոչ կարէին կալ
= վասն այնորիկ իսկ ոչ կարեին կալ

246. ի վերայ սուրբ մարմնոյ = ի
վերայ մարմնոց

247. և սաստիկ խուճապ տագնապի եր-
կողմանցն երկոցունց անկելոց = և ի

242. Բ. Ե. — Գ. Գ. օրանասք մահո՛ւ, մա-
նաւանդ: — Ծ. Երեք օր. օրհասք:

243. Բ. Գ. Գ. Ե. — Է. ի րանձրութեև ակ-
եկալ դիականց: — Ծ. Այլք. ակեկալ դիականց:

244. Բ. Գ. Գ. զբեկումն նիզակացն և զխոր-
տակումն աղեղանցն:

245. Բ. Գ. Գ. Ե. վասն այնորիկ և ոչ կա-
րէին իսկ կալ:

246. Բ. Ե. Է. ի վերայ սուրբ մարմնոց:

247. Է. [Կը տարբերի մեր Գրչ.ին դիմացի
տպագրէն ակեկոցն]:

սաստիկ խուճապ տագնապի երկոցունց
կողմանցն անկելոցև

և որք մնացեալքն էին = և որ մնա-
ցեալքն էին

209

248. լինէին ի լեռնադաշտս = լինեին
ի լեռն և ի դաշտս

դարձեալ միւսանգամ = դարձեալ ակ-
որեև միւսանգամ

արեգականն = արևուտ

249. ծաղկալից դաշտքն դառնային յոր-
դահոսակն արեանց բազմաց = ծաղկա-
լից դաշտն դառնային ի գոյն յորդահոս
արեանց բազմաց

զմնչիւն խոցելոցն = զսնչիւն խոցե-
լոցն

250. զմնչիւնս = զմնչիւն

251. զթաւալգլոր = թաւալգլոր

248. Գ. Գ. յիևեիև ի լեռնադաշտսն: — Ե.
Է. (1) ի լեռնադաշտս:

249. Բ. Գ. Գ. Ե. ծաղկալից դաշտքն դառ-
նային ի յորդահոսակն. ևն.:

250. Բ. Գ. Գ. Ե.:

251. Բ. Գ. Գ. Ծ. Մի օր. գրաւագլոր: —
Ծ. Այլ օր. րաւագլոր:

252. *ի վերայ սիրելեաց* == *ի վերայ սիրելեացն*

253. *զաշխարուս մերձաւորաց* == *զաշխարսն մերձաւորացն*

254. *և կողմ էր* == *և կամ կողմ էր*

255. *երկոքին կողմանք* == *երկոքեան կողմանքն*

210

256. *ոչ ոք գոյր այնուհետև ի մէջ գլխաւոր* == *ոչ ոք գոյր այնուհետև գլխաւոր*

257. *ժողովէին գունդն* == *ժողովին գունդը*

258. *որ ապրեցան, քան թէ որ մե-*

252. Բ. Գ. Դ. Ե. — Զ. Է. *սիրելեաց:*

253. Բ. Գ. Դ. Ե. — Զ. Է. *զաշխարուսն մերձաւորաց:* — Ծ. Ա.Լ.Թ. *զաշխարսն:*

254. Բ. Գ. Դ:

255. Բ. Գ. Դ. Ե. — Զ. Է. *երկոքին կողմանքն:*

256. Բ. Գ. Դ. Ե. *ուչ ոք գոյր այնուհետև ի միջի գլխաւոր:*

257. Բ. Գ. Դ. Ե:

258. Բ. Գ. Դ. Ե. *որ ապրեցան, քան որ երե մեռան:* — Ծ. Ա.Լ.Թ. *քան որ երե մեռան:*

ոանն == *որ ապրեցաւ, քան թէ որ մեռան և հասեալ անկանէին* == *և հասեալը անկանէին*

- 259. *և բռնանային ի վերայ բազում գաւառաց և բերդից, զոր ոչ առնուչ իսկ որ կարէր:* Եւ այս անուանք են քաջ նահատակացն՝ որ անդե ի տեղոջն կատարեցան: Յազգէն == *և բռնանային ի վերայ առնոր գաւառաց:* Եւ այս են անուանք քաջ նահատակացն: Յազգէն

260. *հարեւր երեսուն և երեք* == *հարիւր և յիսուն և երեք*

խորխոռունեաց == *խոռխոռունեաց*

261. *յիսուն և եւթն արամբք, յազգէն գնթունեաց զարմանալին Տաճատ իննև-*

259. Բ. Ե. և բռնանային ի վերայ բազում գաւառաց և բերդից, զոր և ոչ առնուչ իսկ որ կարէր: Եւ այս են անուանք քաջ նահատակացն՝ որ անդէն ի տեղոջն կատարեցան: Յազգէն: — Գ. Դ. [Ար տարբերին Բ. Ե.էն բերդաց բառով]:

260. Բ. Գ. Դ. Ե. Է. *հարիւր երեսուն և երեք:*

261. Բ. Ե. *յիսուն և եօթն արամբք, յազգէն գնթունեաց զարմանալին Տաճատ ինն և տասն արամբք, յազգէն յիսունսն իսկ տունն Հմայեակ քսան և երկու արամբք, յազգէն քաջբերունեաց հրաշակերտն Ներսէս եօթն*

տանն արամբբ, յազգէն դիմաքսենից ի մաստունն Հմայեակ քսան և երկու արամբբ, յազգէն քաջբերունեաց հրաշակերտն Ներսէն ետրն արաւրբ, յազգէն գնունեաց մանուկն Վահան երիւք արամբբ, յազգէն ընծայնոց արգարն = տսակ և ԼԹն արամբբ: Յազգէն դիմաքսենից իմաստունն Հմայեակ քսան արամբբ: Յազգէն քնթունեաց զարմանալին Տաճատ, ինն և Ե արամբբ: Յազգէն գնունեաց, մանուկն Վահան երկուք արամբբ: Յազգէն ակնուցեաց արդարն

211

262. Սրուանձտայ = արուանձտայ հարազատօքն = հարազատաւք

263. երկերիւր ութսուն և եւթն = երկերիւր ութսուն և եւթն

արամբբ, յազգէն գնունեաց մանուկն Վահան երկուք արաւրբ, յազգէն ընծայնոց արդարն: — Գ. Դ. (ՅԵՆԱՅԳՁՏ) տսակ և ինն արաւրբ յազգէն քաջբերունեաց (ՀՆԵԱՅԳՄՎԵԱՅԸԱ):

262. Բ. Ե. Սրուանձտայ: — Գ. Դ. Սրուանձտայ:

263. Բ. Ե. Է: — Գ. Դ. երկու հարիւր ութսուն և հինգ: [Հոս յայտնապէս կը հասկցուի ա-

264. ընդ ևմիև և մեծամեծ նախարարքն անդէն = ընդ մեծամեծ նախարարացն որ անդէն

265. և յարքունի տակէն և ի տանէն արծրունեաց = և ի տանէն արծրունեաց

266. զայս երկերիւր ութսուն և եւթնս, այլ ևս = զայս երկերիւր ութսուն և եւթն, այլ ևս

որք զանուանս = որ զանուանս

267. ի մեծ պատերազմին = ի մեծ պատերազմին կատարեցու

268. միահամուռն լինի ամենայն = միահամուռն լինին ամենայն

հա որ վերը 261ի բաղդատութեան մէջ՝ մեր Գրչագրին ունեցած թիւերը սխալ են կամ չփութութեան հետեանք: Վասն զի իր թիւերուն զուտարն է 238, և ոչ 287, որ առջևի տպագրինն է]:

264. Ծ. երկու օր.: — Բ. Գ. Դ. Ե. Ծ. երկու օր. ընդ ինն մեծամեծ նախարարսն, որ ակնդէն: — Զ. Է. (ԸԻՄ) նախարարսն, ակնդէն:

265. Բ. Ե. Եւ յարքունի տանէ և ի տակէն Արծրունեաց: — Գ. Դ. (ԵՅ) տակէն Արծրունեաց: — Է. (ԵՅՏԵԻ) տակէ (Ա):

266. Բ. Ե. Է. զայս. և այլն. եօթնս ևն.: — Գ. Դ. զայս երկու հարիւր ութսուն և հինգեանս այլ ևս:

267. Է. ի մեծի պատերազմին:

268. Բ. Գ. Դ. Ե. միահամուռն լինին ամենակերտն: — Զ. Է. (Մ) լինի ամենայն: — Ծ. Այլք. միահամուռն լինին:

269. հազար երեսուն և վեց = հա-
զար երեսուն և վեց այր

աւուր = աւտ[ւ]ր

270. երեք հազար հինգ հարեր քա-
ռասուն և չորք = երեք հազար հինգ հա-
րիւր քառասուն և չորս

271. ի մեծ պատուաւորացն = ի մե-
ծաւե՛ծ պատուաւորացն

վասն որոյ և կարի = վասն այնորիկ
կարի

ի խոր խոցեցաւ = խոր խոցեցաւ

272. Մուշկան Նիւսաւաւորտե =
Մուշկան Նիւսաւաւորտ

273. ետես զանննարիկ հարուածն եւ
թընպատիկ զիւրոյ գնդին քան = ետես
զհարուածս իւրոյ գնդին և թնպատիկ քան

269. Զ. հազար և երեսուն և վեց : — Է.
(ՀԵԵՎ) այր :

270. Գ. Ե. երեք. և այլն. չորք :

271. Ե : — Գ. Գ. ի մեծ պատուաւորաց :

272. Բ. Ե : — Գ. Գ. Զ. Մուշկան Նիւսաւա-
ւորտ : — Է. Մուշկան Նիւսաւաւորտ :

273. Բ. Գ. Է. ետես զանննարին հարուածն
կորնպատիկ զիւրոյ գնդին քան : — Գ. Ե.
(ԵԶՀ) կորնպատիկ (ԶԳԲ) : — Զ. (ԵԶՀ) եռա-
պատիկ (ԶԳԲ) :

212

274. բեկաւ անկաւ զօրութիւն ուժոյն
իւրոյ = անկաւ բեկաւ զաւրութիւն ու-
ժոյ նորս

և ոչ հանդարտէր կալ = և ոչ կարէր
հանդարտել կալ

խորհրդոց մտացն = խորհրդոց իշրոց

275. կարծէր զպատերազմն՝ կատարե-
ցաւ = կարծէր պատերազմն կատարե-
ցաւ

հայէր տեսանէր = հայէր և տեսանէր

276. և իբրև այնչափ = իբրև այն-
չափ

277. քան զՀայոց գնդին, ևս առաւել
վասն երևելի արանցն, զորս յականէ =
քան զՀայոց գնդին զորս յականէ

լինէր այրն յանձն իւր = լինէր յանձն
իւր

274. Գ. Գ. բեկաւ անկաւ զօրութիւն ուժոյ
իւրոյ :

275. Բ. Ե :

276. Բ. Գ. Գ. Ե :

277. Բ. Գ. Գ. Ե. [Կը տարբերին վերի տը-
պագրէն զոր բառով] :

278. զիրան գրել և ցուցանել՝ ի րազաւորեկ երկնչէր, դարձեալ և թաքուցանել ևս ոչ կարէր = ցուցանել զիրան երկնչէր, դարձեալ և թաքուցանել զիրան ոչ կարէր

յայսմ մտաց = յայս մտաց

որ զանձն իշր ի մէջ = որ զանձն ի մէջ

279. մտացն լքելոց = մտացն լքելոցն

նենգութեամբ = նենգութեան

280. թէ որպէս կարասցէ մարտնչել ընդ ամուրսն խաբէութեամբ : Երզմունս կնքէր = թէ որպէս կարասցէ մարտնչել ընդ ամուրսն : Եւ խաբէութեամբ երզմունս կնքէր

213

281. և վկայութեամբ = վկայութեամբ

278. Բ. Ե. զիրան գրել և ցուցանել՝ ի մեծ թագաւորէն երկնչէր : Դարձեալ և րազուցանել ևս ոչ կարէր : — Գ. Դ. (ԶԳԵՅ) ի թագաւորէն (ԵԳԵԹԵՈՒ) :

279. Բ. Գ. Դ. Ե. մտացն լքելոյ :

280. Գ. Դ. [Ձունին վերի տպագրին քե-ն] :

281. Բ. Գ. Դ. Ե. :

282. պատգամաւորս առնէր = պատգամաւորս առաքիր

եկեղեցոյ = եկեղեցոյ

և զամենայն կարգս = և զամենայն զկարգս

հաստատութեամբ = հաստատուն

283. որպէս զի երկոքին կողմանք նորա հարան = զի որպէս երկոքին կողմանք նորա հարան :

284. և հրամանի թագաւորին վաղաշրակի ոչ կարէին հաւատալ = հրամանի թագաւորին ոչ կարէին հաւատալ

ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՅԵՂԱՆԱԿ

215

285. յայնժամ զրդեաց = յայնժամ ոչրացեալն վասակ զրդեաց

282. Բ. Ե. Ծ. Չորս օր. :

283. Բ. Ե. որպէս զի երկոքին կողմանքն. ևն. :

284. Բ. Ե. և հրամանի. ևն. հաւատալ վաղաշրակի :

285. Բ. Գ. Դ. Ե. :

Ե. Դ. Չորս Յղեկեր.

զամենայն առաքանիև Արեաց, առեալ
զգօրսն՝ հասանէր == զամենայն զարս
զեղիև պարսից, առեալ զզաւրս ալրեաց
հասանէր

և մարտ եղեալ կոռւէին == և մարտ
տուցեալ կոռւէին

ապաստան եղեալ == ապաստանեալ

286. և երկիցս == երկիցս

216

287. սուտ ուխտին Վասակայ. քանզի
սկսաւ երբայ Մոշիսն Նիշապուռուրտ զնկտ
չար իւրատուն Վասակայ: Եւ ոմն ի քաջ
== սուտ ուխտին Վասակայ: Մի ոմն ի
քաջ

288. անօրինին, և յիշեցուցանէր ==
անաւրինին Վասակայ և յիշեցուցանէր

Պարսից զօրագլխին զամենայն չարիսն
== զաւրաւարին պարսից զչարիսն զա-
մենայն

286. Զ. Է. և երկիցս և երիցս:

287. Գ. Գ. — Բ. Ե. Զ. Ծ. Այլք. [Կը տար-
բերին վերի տպագրէն փինկ Եւ ոմն-ի՝ Մի ոմն
բառերով]:

288. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. Ծ. Երեք օր.: անօրի-
նին և ցուցանէր:

289. յորոց բազում իսկ լուեալ ==
որոց բազում վկայորիւն լուեալ
զամբաստանութիւնն, ոչ == զամբաս-
տանութիւնն առնէ: ոչ

290. Սոյն այրս այս ի նմին == սոյն
այրս ի նմին

291. եւթն հարեւր արամբք ել գնաց
== շորեք հարիւր արամբք ել և գնաց
և ոչ կարացիև == և ոչ որ կարաց
ի ներքս յամրին == ի ներքս ի յամրին
թէպէտև զիտէին ճշմարտիւ == թէպէտ
և ճշմարտ զիտացին

նոցա, ոչ ունէին համբար ի ներքս:
Իրբև ոչ կամաւ == նոցա, այլ քանզի ոչ
ունեին համար ի ներքս, ոչ կամաւ

կացին առաջի, հրամայեաց == կային
առաջի, և հրամայեաց

292. երկերիւր և երեքտասան այր ==
երկերիւր տասն և երեք այր

289. Գ. Գ. — Բ. Ե. որոց բազում վկայու-
թեամբ լուեալ: — Զ. զոր և բազումք լուեալ:
— Ծ. Այլք. Որոց բազում վկայութեամբ կամ
վկայութիւն լուեալ կամ տուեալ:

290. Բ. Ե. սոյն այս այր ի նմին:

291. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. եօթն հարիւր արամբ
ել գնաց: — Է. (Ե՛) արամբք (ԵԳ):

292. Գ. Դ. երկու հարիւր տասն երեք այր:

աղաղակեցին ամենեքեան և ասեն. Գոհանամք == աղաղակեցին միարան և ասեն ամենեքեան: Գոհանամք

217

և անքակ տաճարք վկայից և միաբան == և անքակ տաճար վկայից մերոց, և միաբան

293. եկեղեցոյ և առաքինացեալ == եկեղեցոյ առաքինացեալ

294. հաւասարեսցէ == հաւասարեսցի ընդ մահ քաջ == ընդ մահու քաջ

ընդ եկեղեցիս իւր == ընդ եկեղեցի իւր

295. զուարակացն == զուարակացս

296. սուրբ սեղանոյս. Զայս ասելով ի տեղուջն կատարեցան երկերիւրքն և երեքտասանքն == սրբոյ սեղանոյ քո, և զայս ասացեալ ի տեղուջն կատարեցան երկերիւր և երեքտասանքն

293. Բ. Գ. Գ. Ե. Է:

294. Բ. Գ. Գ. Ե:

295. Բ. Գ. Գ. Ե. Է:

296. Գ. Գ. սուրբ սեղանոյս: Զայս ասելով ի. և այլն. երկու հարիւր տասն երեքն: — Ե. սրբոյ (ՍԶԱ) կատարեցան ի տեղուջն երկերիւրքն և. ևն.: — Զ. (ՍՍԶԱ) ի. ևն. երկերիւրքն և երեքտասանք:

297. զիպեցան յամուրսն == զիպեցան յառուրսն

բազում ընկերակցօքն իւրեանց == բազում և այլ ընկերաւք իւրեանց

298. ասելով զնոյն բանս՝ զոր խօսեցան երկերիւրքն: Քանզի == զնոյն բանսն ասելով զոր խաւսեցան երկերիւր և կրեքտասանքն. քանզի

ակնկալութիւն ինչ էր == ակնկալութիւն էր

299. մարմնաւոր կենացն == մարմնաւոր կենացս

218

վասն որոյ և բողոք == վասն որոյ բողոք

300. կարգային == կարգացին

301. զամենայն ամբաստանութիւն ար-

297. Բ. Ե. զիպեցան ի յառուրսն:

298. Բ. Ե. ասելով զնոյն բանս՝ զոր խօսեցան երկերիւրքն և կրեքտասանքն: Քանզի: — Գ. Գ. (ՍԶԲԶԽ) երկու հարիւր տասն երեքն (Ք): — Ծ. Երեք օր. երկերիւրքն և երեքտասանքն:

299. Բ. Գ. Գ. Ե. Է:

300. Է:

301. Բ. Գ. Գ. Ե.: — Ծ. Երկու օր. վասա կառ:

կանէին զանօրէնն զՎասակաւ = զամե-
նայն ամբաստանութիւնն արկանեին զա-
նարէնն Վասակաւ

302. վասն շինութեան և խաղաղութեան
աշխարհին = վասն շինութեան աշխար-
հին

303. չարիմացին Վասակայ = չա-
րիմացն Վասակայ

այլ քաջալերէին = այլ քաջալեր[է]ին

Չի՞ պիտոյ է մեզ բնաւ կեանք անցա-
ւոր աշխարհիս = զի՞ բնաւ պիտոյ ևն
մեզ անցաւոր կեանքս աշխարհիս

219

304. յարիւն յապաժոյժ = ի յա-
րիւն և յապաժոյժ

Թռչնոց և կերակուր = Թռչնոց և կերակուր
և կերակուր

302. Բ. Ե. վասն խաղաղութեան և շինու-
թեան աշխարհի: — Գ. Դ. (Վ) շինութեան և
խաղաղութեան աշխարհի:

303. Բ. Ե: — Գ. Դ. ի չարիմացն վասա-
կայ: — Ծ. Երեք օր. չարիմացն: Մի օր. ի
չարիմացն:

304. Գ. Դ. յարիւն յապաժոյժ: — Ե. (Յ)
ապաժոյժ:

լքին զիւրաքանչիւր իշխանութիւն և
են ի հալածանս = Լքին զիշխանութիւնս
իւրաքանչիւր, և եին ի հալածանս

305. որ և ամենայն փափկութիւնն =
և ամենայն փափկութիւն

և հաս ի վիշտս վտանգի = հասին ի
վիշտ վտանգի

հրամանացդ = հրամանացն

306. և անկանիմք = և ոչ անկանիմք

307. իշխանացդ = իշխանին

308. իւրաքանչիւր զգեօղս = զիւրա-
քանչիւր գեաղս

309. յառագաստից = յառագաստաց
երթային երիտասարդք = երթային
այնուհետև երիտասարդք

լաւ համարէին = լաւ համարեցան

ի քարանձաւս կելոյ, քան = ի քա-
րանձաւս յերանց յնակերով, քան

305. Բ. Դ: — Գ. Ե. և ամենայն փափկու-
թիւնն:

306. Բ. Գ. Դ. Ե. [Չունին]:

307. Բ. Գ. Դ. Ե. [Չունին]:

308. Բ. Գ. Դ. Զ. զիւրաքանչիւր զգեղս: —
Ե. իւրաքանչիւր զգեղս:

309. Բ. Գ. Դ. Ե. Ծ. Այլք:

Առանց տրտնջելոյ = և առանց տրտընջելոյ

310. դարանափորքն = զարափորն

311. բարձր շինուածոց, և գետնանկողինքն իբրև զնկարեալ պատշկամս: Սաղմոսք էին ևոցս մրմոնջը = բարձրարերձ շինուածոց և գետնախշտի անկողինքն իբրև զնկարեալ պաշտկամք: Սաղմոսք էին մրմոնջը

ամենայն մարդ = և ամենայն մարդ

եկեղեցի էր, նոյն = էր եկեղեցի, և նոյն

ողբայր յռահատուրեակէ զանկեալսն = ողբայր զանկեալսն

310. Գ. Գ. Ծ. Այլ օր. դարափորքն: — Ե. 2. Ծ. Մի օր. դարափորքն:

311. Գ. բարձր շինուածոց, և գետնանկողինքն իբրև զնկարեալ պատշկամք: Սաղմոսք էին նոցս մրմոնջունք: — Գ. (ԲՇԵԳԻԶ) պատշկամք: (ՍԷՆՄ): — Ե. (ԲՇԵԳԻ) զնկարեալ պատշկամքս: Սաղմոսք ևն.: — 2. բարձրարերձ (ՇԵԳԻԶ) պատշկամս (ՍԷՆՄ): — Ծ. Մի օր. բարձրարերձ շինուածոց և գետնախշտի անկողինք: Երկու օր. պատշկամք կամ պատշկամք: Մի օր. մրմոնջունք:

312. և ոչ ոք հեծեծելով հառաչէր = և ոչ ոք ի ևոցսն հեծեծելով յոգոց հառէր

— ընչից յազնաց, և ոչ յիշէին = ընչից յարեանց, և ոչ յիշէցին

եղեալ իցեն նոցս = եղեալ էր նոցս զքաջ նահատակութիւնն = զքաջ նահատակութիւն

զի եթէ ոչ բացառ աչօք տեսանէին = զի եթէ բաց աչաւք ոչ տեսանէր

313. խնդալից, և ոչ կարէին խակ գործել զայնալիսի = խնդալից, ոչ կարէր գործել զայնալիսի

314. յագգէ ի մեծ նախարարացն էին, և եղբարք = ի ևոցսն յագգէ մեծ նախարարացն էին, եղբարք

315 ոմանք յանլոյս երկիրն = ոմանք յայսկոյս յերկիրն

312. Բ. Գ. Գ. և ոչ հեծեծելով հառաչէր:
313. 2. խնդալից, և ոչ կարէին գործել զայնալիսի:

314. Բ. Գ. Գ. յագգէ մեծ նախարարացն էին եղբարք: — Ե. ի յագգէ (ՄՆԷԵ):

315. Բ. Ե: — Ծ. Երկու օր. յայսկոյս:

յանմատոյց ամուրսն = յանմատոյ ա-
մուրս

316. ի թանձրախիտ = ի թանձրա-
խիտ

317. և այլ ոմանք անդէն ի միջոց
= և այլք ոմանք անդրէն ի միջոցս

բռնացան ի վերայ բազում ամրոցացն
= բռնանային ի վերայ բազում աշխար-
հաց

318. և ամենեքին մեծաւ համբերու-
րեամբ տանէին զբազում նեղութիւնն =
և ամենեքեան մեծաւ տանեին զբազում
նեղութիւնս

319. աղաչելով զայս միայն, և խնդրէին
յԱստուծոյ, մի՛ տեսանել ևոցս զաւեր =

316. Գ. Գ. թանձրախիտ:

317. Բ. Գ. Գ. Ե. և այլ ոմանք ոմանք՝ ան-
դէն ի միջոցի:

318. Բ. Ե. և ամենեքին մեծաւ համբերու-
թեամբ տանեին զբազում նեղութիւնն: — Գ.
Դ. (ԵԱՄՉՏ) բազում նեղութեանն: — Ծ. Մի
օր. բազում նեղութեանն:

319. Բ. զայս միայն խնդրէին յԱստուծոյ
աղաչելով, մի՛ տեսանել նոցա զաւեր: — Գ.
Դ. Ե. աղաչելով զայս (ՄԻՅ) մի՛ (ՏՆՁ): — Ե.
(ՁՄԻՅ) մի՛ (ՏՆՁ): — Ձ. (ՁՄ) աղաչելով խն-
դրէին յԱստուծոյ, մի՛ (ՏՆՁ): — Ծ. Երկու օր.
զայս միայն խնդրէին յաստուծոյ աղաչելով,
մի՛:

աղաչելով զայս միայն խնդրէին յԱստու-
ծոյ մի տեսանել զաւեր

320. զամբարշտութիւնն չարին = զամ-
բարշտին զչարութիւնն

ի մօտաւոր կողմանց = ի մատաւոր
կողմանս

զի հրամանաւ արքունի = առաքիլ, զի
հրամանաւ արքունի

222

խաղային ի միջոց = խաղայր ի մի-
ջոց

321. ընդ մեծ ամուրս կապոյտ լերինն
= ընդ ամուրս կապոյտ լերինն

մարտուցեալ հարկանէին զբազումս ի
գեղին պարսից = մարտուցեալք հարկա-
նեին զբազմութիւնն պարսից

322. Իբրև ոչ ոք = և իբրև ոչ ոք

323. անունն էր Արշէն = անունն էր
արսէն

320. Բ. Ե. Ձ. Ե. Ծ. Այլք. զամբարշտիւն
չարութիւնն: — Գ. Գ. (Ձ) չարութիւնն:

321. [Գ. օր.ին այս մասը պատշտուած է]:
— Ե. ընդ մեծ ամուրս կապուտ լերինն:

322. Գ. Գ. իբր ոչ ոք:

323. Բ. Գ. Գ. Ե. Ծ. Երեք օր. անունն էր
Արշէն:

324. յաղերս ընտանոտրեանք, և ցուցանէր զանվնաս փախուստ անմեղացն == աղերսարանոտրիւն, և ցուցանէր զաղետու անվնաս փախստեան անմեղացն

արկանէր զուրբ == արկանէր և զուրբ զառաջին կարգ ուխտին քրիստոնէութեան == զառաջին ուխտն, կարգիւ քրիստոնեութեանն

223

լուաւ և անսաց == անսաց և լուաւ

324. Բ. Գ. Դ. յաղերս ընտանութեան, և ցուցանէր զանվնաս փախուստ անմեղացն: — Ե. (3) ընդանութեան (ԵՅԶՓԱ): — Ծ. Մի օր. աղերսարանոտրիւն. Երեք օր. յաղերս ընտանութեան: [Cappellettiն այս կտորն այսպէս թարգմանած է. *pregando con familiarità, e mostrava non colpevole la fuga degli'innocenti. Քապարածին' très poliment... il excusa... la fuite d'une population innocente et craintive. Իսկ Langlois այսպէս. avec beaucoup de familiarité; il approuvait la fuite des innocents: Փորթուզալ փաշա ցուցանէր-ին համար կ'ըսէ. «բայիդ իմաստը մի՞ն կ'երևի, զուցէ Եղիշէ կ'առաջարկէր ըսել կ'ուզէ»: Բայց եթէ ճիշդ ձևը մեր Գրչագրին դրածն համարինք, ցուցանէր իմաստը փոխելու հարկ մը չըլլար այն ստեղծն]:*

325. բանիցն նորա == բանից նորա

326. իջեալ էին == իջեալն էին

կամաց նորա == նորա կամացն

327. արձակել զասպատակաւորն == ասպատակաւորս արձակել

և զոր արտաքոյ == և զորս արտաքոյ

328. գտանէր զբազմութիւն մարդկանն, վարեցին ի գերութիւն == գտանն ին զբազմութիւն մարդկան վարեին ի գերութիւն հրձիգ առնէին == հրձիգ արարեալ

329. իսկ որք էին յամուրս Տմորեաց, իբրև == իսկ որ էին յամուր տեղիս իբրև զայս ամենայն չարիս == զայս ամենայն չարիքս

330. համարէին զկեալն ի մէջ ամրա-

325. Գ. բանից նորա: — [Գ. օր.ին այս մասը պատուտուած է]:

326. [Գ. օր.ին այս մասը պատուտուած է]:

327. Բ. Գ. Դ. Ե. արձակել զասպատակաւորսն:

328. Բ. գտանն ին զբազմութիւն մարդկանն, ի գերութիւն վարեցին: — Գ. Դ. (ԳԶՄ) վարեցին ի գերութիւն: — Ե. (ԳԶ) մարդկանն (ԻԳՎ):

329. Բ. Գ. Դ. Ե. իսկ որք էին յամուրսն Տմորեաց, իբրև:

330. Բ. համարէին զկեալն ի մէջ ամրակեացն: Քաջութեամբ ելեալ յարձակեացն օգնականութեամբ ամրակեացն. և հասեալ ի մե-

կանացն: Քաջոքեամբ ելեալ յարձակեցան
օգնականքեամբ անրականացն, և հասեալ
ի մօտաւոր աշխարհն պարսկաց, յան-
խընայ կոտորելով՝ նախճիրս = հա-
մարէին զկալն ի մէջ ամրականիւն, և հա-
սեալք ի մաւտաւոր աշխարհս պարսից
անխնայ կոտորելն: և նախճիրս

331. և զշինուածսն՝ դարբար ի ձեռն
առեալ հրոյ = և զշինուածս աշխարհիւն
հրոյ

224

332. և որք էին ի լերինս Խաղտեաց
= և որ ի լերինս Խաղտեացն եէին

333. տեսին եթէ = տեսին թէ

334. յաներկեղս իջանելն յամուրս

տաշոր աշխարհն պարսից, յանխնայ կոտորե-
լով նախճիրս: — Գ. Գ. Ե. (Շ) զկայն և զկեալն
ի մեջ (ԱՔԵՑՕԱԵՂԻՄԱ) պարսկաց (ՅԿՆ): —
Ձ. Է. (Շ) զկայն (ԻՄԱՔԵՑՕԱԵՂԻՄԱ):

331. Բ. Գ. Գ. Ե. Է. և զշինուածս աշխար-
հիւն՝ դամբար ի ձեռն առեալ, հրոյ: — Ձ. և
զշինուածսն (ԱՂԻՉԱՆ):

332. Բ. Գ. Գ. և որք էին ի լերինսն Խաղ-
տեաց:

333. Բ. Գ. Գ. Ե:

334. Բ. Գ. Գ. Ե. յաներկիշոս իջանեն յա-
մուրս աշխարհիւն: — Է. (Յ) իջանէին (ՅԱ):

աշխարհին = յաներկիշոս յամուրս աշ-
խարհին

335. ի ձորագաւառն Տայոց = ի ձո-
րագաւառին Տայոց

գունդ բազում = գունդս բազումս

336. կարծէին ևս եթէ գանձք =
կարծէին եթէ գանձք

անդ իցեն = անտ իցի

337. տեսին ևս անդ ի գեօղս երկուս,
որ զեկեղեցիսն այրեցեալ էր = տեսին
զի ի գեաւղս երկուս այրեալ էր զեկեղե-
ցիսն

338. վասն այնր ի նախանձ բրդեցան
բարկութեամբ: Յարձակեցան = վասն
այնորիկ ի նախանձ բարկութեան զրդեալ:
յարձակեցան

հարան ի դիմի միմեանց = հարան
ընդդէմ միմեանց

335. Բ. Գ. Գ. ի ձորագաւառն տայոց:

336. Բ. Գ. Գ. Ե. կարծէին ևս երե գանձ:

337. Բ. տեսին ևս անդ ի գեղս երկուս, զի
զեկեղեցիսն այրեցեալ էր: — Գ. Գ. (ՏԵԱԻ
ԳԵՉՉԱ) էին: — Ե. (ՏԵԱ) ի գիւղս (ԵՉՉԱ)
էին: — Ձ. (ՏԵԱԻԳԵ) որ (ՉԱԷ): — Է (ՏԵԱ)
ի գեղս (ԵՉՉԱԷ):

338. Բ. Գ. Գ. Ե. վասն այնր ի նախանձ
բարկութեան բրդեցան. յարձակեցան:

339. և կամակարութեամբ, բեկեալ արկին զգօրուծիւն զնդին = և կամակարութեամբ բեկիև արկին զզաւրուծիւն զնդին

Եւ յայնչափ յսերոզգև յարձակմանէն = և յայնչափ յարձակմանէն

225

340. Հայոց Վարդանայ, յանխնայ = Հայոց, յանխնա

զաղարեցին զօրքն թագաւորիև՝ խառնամուխ լինել = զաղարեցին զաւրքն Պարսից, ձեռնամուխ լինել

տեղիս անխտրութեամբ = տեղիս անխտրութեամբ

և եւս առաւել = ևս առաւել

341. Եկեղեցեացն : Դարձեալ միշտան

339. Բ. Ե. և կամակարութեամբ յաղթեալ բեկիև արկիև զգօրուծիւն զնդիև : — Գ. Գ. և կամակարութեամբ (ՅԲԱԶԳ) : — Զ. Ե. (ԵԿՅ) բեկեալ (ԱԶԳ) :

340. Բ. Գ. Դ. Ե. հայոց, յանխնայ

341. Բ. Գ. Դ. Ե. Եկեղեցեացն : Դարձեալ միշտանգամ անդրէն հարցանել սկսան յարքունիս : Եւ և որ : — Զ. յեկեղեցեացն (ԴՄԱՀՍ) յարքունիսն (ՆԵՈ) :

զամ սեղրէև հարցանել սկսան յարքունիսն : Եւ և որ = Եկեղեցեացն. Եւ և որ

342. յԱրձախայ մայրիսն = յարձախամայրիսն

343. անկեալքն էին փախստականք = րևակեալ էին փախստականք

յաշխարհն Հոնաց, շարժէին = յաշխահն Հայոց, շարժէին

Եղեալ էր = Եղեալ էիև

344. Հաճոյ թուէր բազմաց = Հաճոյ թուեցաւ բազմաց

226

Եթէ ի կոիւն ընդէր = Եթէ ի կոիւն իսկ ընդէր

345. հնարէին զմիմեանս հաւանեցոցանել, ապա զունդ = հնարէին, զունդ

342. Գ. Դ. յարձախ : — Ե. յարձախարկայրիսն :

343. Բ. Գ. Դ. Ե. անկեալքն էիև փախստականք :

344. Բ. Ե. :

345. Բ. Գ. հնարէիև զմիմեանս հաւանեցոցանել, զունդ : — Դ. Ե. (ՀԶ) հաւանեցուցեալ, զունդ :

346. և անդրէն յարձակեալ հասանէին
 = և անդէն հասանէին

հարեալ, բազմաբոյն ևս զերի առնալ
 տանէին յաշխարհն = հարեալ տանեին
 յաշխարհն

347. և մեծաւ բարկութեամբ կուտէր
 զվնասն ի վերայ = և մեծ բարկութիւն
 կուտէր ի վերայ

348. իբր թէ = իբրև թէ
 սկիզբն և առաջնորդ = առաջնորդ և
 սկիզբն

349. արարեալ գնայր, խաղայր ևս
 սաներ յաշխարհն պարսից = արարեալ
 խաղայր գնայր յերկիրն պարսից

ցուցանէր յարքունիս զամենայն ստու-
 զութեամբ = ցուցանէր զամենայն ստու-
 զութեամբ յարքունիսն

227

ի հանապազորդ և ի խաբերայ խոր

346. Բ. Գ. Գ. Ե. Զ. Է. և անդէն յարձա-
 կեալ հասանէին:

347. Բ. Գ. Գ. Ե.:

348. Գ. Գ. — Բ. Ե. իբրու րի:

349. Բ. Գ. Գ. Ե. արարեալ խաղայր գնայր
 հասանէր յաշխարհն պարսից:

հըրդոցն = ի հանապազորդ խաբերայ
 խորհրդոցն

քննէր = [Գրչագրիս մէջ բառին կէսը
 կտրուած է]

գործոյն = [Գրչագրիս մէջ բառին կէսը
 կտրուած է]

որ զիս ճշմարտութեամբ ի վերայ =
 որ ճշմարտութեամբ զիս [ի՛ կտրուած] վե-
 րայ

հասուցէ = հասուցանիցէ

350. Միհրներսես = Հրներսես [Գրչա-
 գրիս մէջ Մի վանկը կտրուած կ'երևի,
 սակայն Հ^ն զլխագիր դրած էր]

զամենայն արդարութեամբ = զամե-
 նայնև ստորութեամբ

զմի ոմն = զմի որ

351. Ատորմիզդ = արդորմիզդ

352. իշխանութիւն իսկ խառն = իշ-
 խանութիւնն իսկ խառն

զաշխարհն Հայոց = զաշխարհ Հա-
 [յ]ոց

350. Բ. Գ. Գ. Միրներսես: — Ե. Միրներ-
 սէհ:

351. Ե. ատորմիզդ:

352. Բ. Ե. Զ. Է. — Գ. Գ. իշխանութիւն
 իսկ խառնեալ

ամենայն մնացեալ զօրուն = ամենայն
զաւրուն

353. և ի Հեճմատակաց և ի Թառաւ-
պարաց և ի Խիրիովան, և = և Հեճմա-
տակաց, և Հեղբիովան, և

354. ամրականն, զորս = ամրա-
կանն, զոր

որպէս և յոյժ = որպէս զի յոյժ

355. աշխարհացն և ընդ անկանելև
գօրաց = աշխարհիև և անգանել զաւ-
րացև

356. ընդ աւերել պահակին = ընդ
աւեր_պահակին

353. Բ. և հեճմատակաց և ի Թօսփարաց և
ի Խիրիովան, և: — Գ. Գ. (ԵՀԵԻ) Թօսպարաց
(ԵԻԵԵ): — Ե. (ԵՀԵԻԹ) և Խիրիովան, և: —
Ծ. Այլ՝ Հեճմատակաց: Երկու օր. Թօսպա-
րաց. Մի օր. Թօսփարաց: Երկու օր. Հեղբի-
ովան:

354. Բ. Ե. ամրականս, զոր: — Գ. Գ. (Ա)
զորս:

355. Բ. Ե. աշխարհիև և ընդ անկանել զօ-
րացև: — Գ. Գ. Է. աշխարհացն (ԵԼԱԶ): —
Զ. աշխարհացն (ԵԼ) անկանելն (Զ):

356. Գ. Գ. վասն պահակին:

ի բազում ժամանակաց հազիւ = ի
բազում ժամանակաց հետե հազիւ

357. որ և յայնմ ժամանակի դիրեաւ
առեալ քանդեցաւ = և յայնմ ժամանակի
դիրեաւ առաւ և քանդեցաւ

քրիստոնէիւքն = քրիստոնեաւքն

358. ի դունն հրամայեաց կոչել = ի
դունն հրամայեաց ածել

խաղաղութեամբ: Հրամանաւ արքունի
կոչեաց = խաղաղութեամբ հրամանաւ
արքունի: կոչեաց

359. զՍահակ առքր եպիսկոպոսն =
զՍահակ եպիսկոպոսն

360. ամբաստանութիւնն = ամբաս-
տանութիւն

361. բայց թէպէտև նորա աւերեալ էր

357. Բ. Ե. և յայնմ ժամանակի առաւել
քանդեցաւ: — Գ. Գ. և յայժմ ժամանակի ա-
ռեալ քանդեցաւ:

358. Բ: — Ե. հրամայեաց ի դունն ածել:

359. Բ. Գ. Գ. Ե:

360. Բ. Գ. Գ. Ե. Զ. Է:

361. Բ. Գ. Գ. Ե. բայց նորա քեպեա և ա-
ւերեալ էր աթուշան մի:

ատրուշան մի = բայց եւ թէպէտեւ աւերեալ էր զատրուշանն

դարձեալ և ի տանէն = դարձեալ ի տանէն

362. բարեպաշտօն = բարեպաշտ

363. զկրակատուն մի, և կապանօք և տանջանօք բազում չարչարանս անցուցեալ = կրակատուն մի, և կապանաւք և չարչարանաւք բազում տանջանս անցուցեալ

և սա ոչ ինչ = և սա ինչ ոչ

կամաւ եկն = կամաւք եկն

364. և երկու ևս այլ = և երկու այլ ևս

365. անուանքն են Սամուէլ = անուանք են այս Սամուէլ

366. և սոցա զատրուշանն յԱրտաշատ և յառաջագոյն = և սոցա զատրուշանս նոր յարտաշատ յառաջագոյն

362. Բ. Գ. Դ. Ե. Ծ. Ա.Լ.Բ.:

363. Ե. Ե. զկրակատուն մի, և կապանօք բազում չարչարանս անցուցեալ: — Գ. Դ. (ՁՄ) կապանօք տանջանօք (ԲՁԱ):

364. Բ. Գ. Դ. Ե. երկու ևս այլ:

365. Ե: — Բ. Գ. Դ. անուանք են Սամուէլ:

366. Բ. Ե. և սոցա զատրուշանն յարտաշատ. և յառաջագոյն: — Ծ. Երեք օր. գատրուշանն:

367. էին ի կապանս յուրացեալն վասակայ. ածին և զնոսա յառաքինի ընկերսն: Եւ ժողովեցին ևս ի նոյն տեղի զմեծն Յովսէփ = էին ի տանջանս ի կապանս յուրացեալոյն վասակայ: Ածին և զնոսա զառաքինիսն և զայլ ընկերս նոցիկն ժողովեցին: և խորոյն զմեծն Յովսէփ

230

ճշմարտութեամբ որպէս զխորոյ յուս ի յերևոյն նոցա: Բայց = ճշմարտութեամբ: Բայց

368. այլ ընդ այլոյ երթեալ պատմէր զամենայն ստութեամբ = այլ ընդ այլոյ զամենայն երթեալ պատմէր ստութեամբ

369. արգարացուցանել. այլ պատաս-

367. Բ. Ե. էին ի կապանս յուրացեալն վասակայ: Ածին և զնոսա առ առաքինի ընկերսն: Եւ ժողովեցին ևս ի նոյն տեղի զմեծն Յովսէփ: — Գ. Դ. [Կը տարբերին Բ. Գ.էն տեղիկն բառով]:

368. Բ. Գ. Դ. Ե. զամենայնն այլ ընդ այլոյ երթեալ. ևն.:

369. Բ. Գ. Դ. Ե. արդարացուցանել: Պատասխանի արար նմա և ասէ, յորժամ քրիստոնեայքն ևս կկեսցեն. հասարակաց յուսոյ յատենին: — Ծ. Ա.Լ.Բ. հասարակաց:

խանի արար նմա և ասէ. Յորժամ քրիստոնեայքն ևս եկեսցեն. հասարակ լուայց յատենի = արդարացուցանել. յորժամ քրիստոնեայքն եկեսցեն հասարակաց ասէ լուայց յատենին:

370. հասանէին ի ձմերոցն արքունի: իբրև = հասուցանէին ի ձմերոցն արքունի: իսկ իբրև

371. Հայոց դեռ ևս բռնացեալ ունէին = Հայոց բռնացեալ ունէին

372. վասն որոյ զգուշութեամբ հրամայեաց պահել = վասն որոյ և զգուշութեամբ հրամայէր պահել

231

վասն որոյ և ինքն իսկ շրջէր = վասն որոյ ինքնին շրջէր

373. հաստատութեան = հաստատութեամբ

հրաման տայր = տայր հրաման

370. Բ. Ե. հասանէին ի ձմերոցսն արքունի: իբրև:

371. Գ. — Ե. դեռ ևս և ևս բռնացեալ ունէին:

372. Բ. Գ. Դ. Ե.:

373. Բ. Գ. Դ. Ե.:

374. զիւրաքանչիւր իշխանութիւնն = զիւրաքանչիւր իշխանութիւն

375. պաշտել յայտնութեամբ, և համարձակ ևս գալ ի հրապարակ = պաշտել յայտնապէս և գալ ի հրապարակն ընծայից և պատարագաց արժանի = ընծայից ևս և պարզևսց արժանի զհարկս աշխարհին = զհարկ աշխարհին

և զայրուծիև ևս զարքունի թեթևացոյց առ ժամանակ մի = և զայրուծի արքունի թեթևացուցակեր առ ժամանակ մի

376. որք ելեալ = որ ելեալ

377. զիւրաքանչիւր տեղին = զիւրաքանչիւր տեղին

378. զամենայն կարգս աստուածպատութեանն, որպէս զիարգ և ունէին յառաջ = զամենայն կարգ աստուածպատութեանն զիարգ և ունէին յառաջ

374. Բ. Գ. Դ. Ե. — Զ. զիւրաքանչիւր իշխանութիւնն:

375. Բ. Ե. պաշտել յայտնութեամբ և համարձակութեամբ ևս՝ գալ ի հրապարակ: — Գ. Դ. (ՊՅԵ) համարձակութեամբ. ևս (ԳԻԶ):

376. Բ. Գ. Դ. Ե.:

377. Բ. Գ. Դ. Ե. զիւրաքանչիւր տեղին:

378. Գ. Դ. և զամենայն կարգ աստուածպաշտութեանն, որպէս զիարգ. և այլն:

379. առ նախնեօքն, նոյնպէս և այժմ, առև, կալցին = առ նախնեաւքն որ յիև նոյնպէս և այժմ կալցին

380. եթէ ոք հետի աշխարհ ոչոք զընացեալ իցեն, ունիմ իշխանութիւն յարքունուստ = եթէ ոք ի հետաւոր աշխարհ գնացեալ է, ունի իշխանութիւն յարքունուստ

232

381. եթէ յազատաց իցեն, եթէ ի շինականաց իցեն, եթէ յեկեղեցոյ = եթէ յազատաց որ իցէ և եթէ ի շինականաց, և եթէ յեկեղեցոյ

379. Զ. Է. — Բ. Ե. առ նախնեօքն, նոյնպէս և այժմ կալցին, առև: — Գ. Գ. (ԱՆ), այնպէս առև և այժմ կալցին:

380. Բ. Ե. երէ որ ի ների աշխարհ ուրեք գնացեալ իցէ, (իմ իշխանութիւն է յարքունուստ: — Գ. Գ. (ԵՈՒՀԱՈԳԻ) ունիմ իշխանութիւն յարքունուստ: — Ծ. Երեք օր. ի ների. Մի օր. ի ներաւոր: Երկու օր. իմ իշխանութիւն է:

381. Բ. Ե. երէ յազատաց իցէ, եթէ ի շինականաց, եթէ յեկեղեցոյ: — Գ. Գ. (ԵՅ) եցէ և եթէ յեկեղեցոյ: — Ծ. Մերն՝ յեկեղց. Այլ օր. յեկեղեցականաց:

382. զիւրաքանչիւր զարարս. երդմամբ կնքէր = զիւրաքանչիւր արարս. երդմունս կնքէր

383. որ և = որք և մեծ է քան զամենայն, որ = մեծ է քան զամենայն, առև, որ

384. ոք ակաւայ կալեալ էր զմոգութիւնն = ոք կալաւ զմոգութիւնն

385. հրովարտակս = հրովարտակ անդրէն ունել = անդէն ունել

386. էին ի տանն արքունի = էին ի դրան արքունի

387. եթէ Որք ոչ սիրով ունին զդէնի մազդէսն, այնպիսեացն = եթէ ոք ունին զդէն մազդեգանց, այնպիսոյն

382. Գ. Գ. Ե: — Բ. յիւրաքանչիւր արարս. երդմունս կնքէր: — Զ. զիւրաքանչիւր զարարս: Զայս առէր և երդմունս (Կ): — Ծ. Այլք՝ արարս, երդմունս կնքէր:

383. Բ. Ե. ուր և:

384. Բ. Գ. Գ. Ե. ոք ակամայ զմոգութիւն կալեալ էր:

385. Բ. Գ. Գ. Ե:

386. Բ. Գ. Գ. Ե. Ծ. Այլք. էին ի դրանս արքունի:

387. Բ. Ե. երէ որք ոչ սիրով ունիցին զդէնի մազդէն, այնպիսեացն: — Գ. Գ. (ԵՈՈՍ) ունէին (ԶԱ): — Զ. (ԵՈՈՍ) ունին զօրէնս դէնի մազդեգն, այնպիսեաց: — Է. (ԵՈՈՍ) ունին

և ես ոչ ինչ եմ շնորհակալ == և ես
չեմ ինչ շնորհակալ

այսօր զևոյն հրաման == այսաւր հրա-
ման

մարդոյն թողեալ == մարդոյն թողոչ

388. զինչ և կամի == զինչ և կա-
մեացի

233

389. ամենայն աշխարհի == աշխար-
հին ամենեցուն

390. իբրև զայս լուան և տեսին բա-
զումք՝ որ էին == իսկ իբրև զայն տեսին
և լուան, որք եին

ցրուեալք == ցրուեալ

391. աշխարհին և կամ ի հեռաւոր
օտարութեան == աշխարհին կամ ի հե-
ռաւոր աւտարութիւն

զդենիմագդէսն, (Ա): — Ծ. Երեք օր. զպէնիմագ-
դէն. Մի օր. զդէն մագդեզանց:

388. Բ. Գ. Դ. Ե. զինչ կամի:

389. Զ. ամենայն աշխարհին:

390. Զ. [վերի տպագրէն կը տարբերի զայն
-ով]:

391. Բ. Ե. աշխարհին և կամ ի հեռի օտա-
րութեան: — Գ. Դ. (ԱԵԿԻՀ) յօտարութեան: —
Ծ. Երեք օր. ի հեռի:

զշինութիւն երկրին == զշինութիւն աշ-
խարհին

392. զեկեղեցւոյն հաստատութիւն ==
զեկեղեցեացն հաստատութիւն

իսկ նա վաղվազակի յարքունուտ գիր
== իսկ նորա վաղվազակի գիր

393. և ուխտ հաստատութեան տայր
տանել առ նոսա հրամանաւ արքունի ==
և զիր հաստատութեան հրամանաւ ար-
քունի տայր տանել առ նոսա

394. բայց թէպէտ և զիտէին նոքա
զդառնուքիւն տէրութեանս՝ թէ == բայց
նոքա թէպէտև զիտէին զգառն տէրութիւնն
ևթէ

մահ ևս == մահն ևս

395. զանգիտեացեն == զանգիտեիկ

392. Բ. Գ. Դ. Ե.:

393. Բ. և ուխտ նաստատուքեան տայր տա-
նել առ նոսա: — Գ. Դ. Ե. (ԵՈ) նաստատու-
քեանն (SSUN):

394. Բ. Գ. Ե. բայց նոքա րեպէտև զիտէին
զդառնութիւն տիրութեանն թէ: — Դ. (ԲՆ) թէ-
պէտ (ԳՁՏ): — Զ. Է. (Բ) րեպէտ և (Գ) նոքա
(ԶՏ) էթէ:

395. Բ. Գ. Դ. Ե. զանգիտեցիկ:

396. ոտիւք և արձակ ձեռք հրամայեաց
առ ինքն կոչել: Ածին = ոտիւք առ ինքն
տայր ածել: Ածին

397. զորդիսն = զորդիս

398. Եւ մինչդեռ ի ձմերոցին էր =
Եւ մինչդեռ ի ձմերոցն էր

399. հրամայէր լինել = հրամայէր
առնել

400. իբրև յերկարեցաւ ամբաստանու-
թիւնն զաւուրս բազումս, պարտաշրեցաւ
կողմ = իբրև յաւկաց ամբաստանութիւնն
աւուրս բազումս, պարտեցաւ կողմ

401. ընդ նմա էին, միաբանք իցեն
ընդ = ընդ նմայն եին, միաբան եին ընդ

396. Բ. Ե. արձակ ոտիւք և ձեռք հրամա-
յէր առ ինքն կոչել: — Գ. Դ. Զ. Է. (ԱՌԵԶ)
հրամայեաց (ԱԻԿ):

397. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ.:

398. Բ. Գ. Դ. Ե. Եւ մինչդեռ անդէն ի ձր-
մերոցի էր: — Զ. (ԵՄԱ) ի ձմերոցին էր: —
Է. (ԵՄ) անդրէն ի ձմերոցին էր:

399. Բ. Գ. Դ. Ե. Ծ. Երեք օր.:

400. Գ. Դ. [Կը տարբերին վերի տպագրէն
երկարեցաւ. կողմն բաւերով]:

401. Զ. ընդ նմա [չունի մնացեալը]:

յուխտ ապստամբութեանն = յուխտ
անբաստանութեանն

402. ի վրաց աշխարհէն = ի վրաց
աշխարհն

403. յԱղուանից աշխարհէն = յԱ-
ղուանից աշխարհն

404. սպարապետն Անտիոքոս: Եւ ի
բոլորեսին յայսոսիկ թուղթան վաւերակա-
նի մատանի վասակայ եղեալ էր: Սոյն-
պէս խառն էր նաև ի մահ մոգուցն ի Զա-
րեհաշանի: Եւ զբազում բերդս՝ զոր =
սպարապետն անտիոքոս. և բոլորեսին յայս
թուղթքս մատանի վասակայ եղեալ էր ի
վերայ, սոյնպէս և նա խառն էր ի մահ
մոգուցն, ի զարեհաշանի և ի բազում բերդս
զոր

402. Բ. Ե.:

403. Բ. Ե.:

404. Բ. Ե. սպարապետն անտիոքոս: Եւ ի բո-
լորեսին յայն բոշորոսն վաւերական մատանին
վասակայ եղեալ էր: Սոյնպէս խառն էր նաև
ի մահ մոգուցն ի Զարեհաշանի: Եւ զբազում
բերդս՝ զոր: — Գ. Դ. (ՍԱԵԻԲՅ) բոշորոս (ՎՄ
ՎԵԷՍ) և ի մահ մոգուցն խառն էր նա ի Զա-
րեհ աւանի (ԵԶԲԶ): — Զ. (Ս) Անտիոքոս (ԵԻԲ)
յայտոսիկ (Թ) վաւերականն մատանի (ՎԵԷՍԻ
ԷՆԻՄՄԻԶԵԶԲԶ): — Ծ. Երեք օր. վաւերական
մատանին

յայտ առնէին = յայտնի առնեին
ի ժամանակին: = ի ժամանակին յայն-
վիկ.

405. հրեշտակութեամբ իսկ զոր յղէր
առ Յոյնս = հրեշտակութեամբ յղեալ էր
նորա առ յոյնս

406. անունն էր = անունն էր

407. մեծի ատենին = մեծ ատենին
հրովարտական իսկ՝ զոր = հրովար-
տական զոր

տուեալ էր նորա = տուեալ էր նմա
մատանեաւ = մատանեաւ

408. զամբաստանութիւնն նորա =
զամբաստանութիւնն նորա

409. իւրովք, որ և յետ վճարելոյ պա-

405. Բ. հրեշտակութեամբ իսկ զոր յղեալ էր
նորա առ յոյնս: — Գ. Գ. [Կը տարբերին նա-
խորդէն առ յոյնսն բառով]: — Է. (ՀԻԶ) յղէր
առ Յոյնս:

406. Բ. Գ. Գ. Ե:

407. Բ. Գ. Գ. Ե:

408. Բ. Գ. Գ. Ե. Զ. Է:

409. Բ. Գ. Գ. Ե. իւրովք, որ յետ վճարե-
լոյ պատերազմին:

տերազմին = իւրովք յետ վճարելոյ ի
պատերազմին

410. Վասակ, թէ ո՛րպէս = Վասակ,
որպէս

411. երդմամբք խաբէր = երդմամբքն
և խաբերայ իրիցաներն, խաբէր

412. գերի տանէր զճառայս և զաղախ-
նայս = գերի վարեր զճառայսն և զա-
ղախնայսն

413. ամենայնի վնասու, և գող եւս
գտանէր հարկի աշխարհին, որ յարքու-
նիսն կրրայր: Նա և = ամենայն վնա-
սու. գող ևս գտանէր հարկացն արքունի,
աշխարհին այրեաց: Նա և

414. ընկերացն նորա = ընկերաց նո-
րա

410. Բ. Գ. Գ. Ե:

411. Բ. Գ. Գ. Ե. երդմամբ խաբեր: — Ծ.
Մի օր. յաւելու՛ և խաբերայ իրիցաներն:

412. Բ. Գ. Գ. Ե. գերի վարեր զճառայս և
զաղախնայս: — Ծ. Այլ՝ գերի վարեր:

413. Բ. Ե. ամենայնի վնասու, և գող ևս
գտանէր հարկի աշխարհին արեաց, որ յարքու-
նիսն կրթայր: Նա և: — Գ. Գ. (Ս) վնասուն
(ԵԳԵԳՀԱ) որ յարքունիս (ԵՆԵ):

414. Բ. Գ. Գ. Ե:

զչարիս նորս՝ զոր = զչարիսն զոր

էր ընդ = էր նորս ընդ

415. մոգացն = մոգոռցն

416. ի փշտիպանացն = փռշտիպանացն

417. որք ի կապանսն ապրեալ էին = որ ի կապանս արգելեալ էին
յարքունիս, հարցիև և ցնոսա = յարքունիսն: Եհարց ցնոսա

և ասեն = և ասէ

418. վասն չարութեան սորա = վասն չարութեան նորա

419. հարուածք որ = հարուածքն որ

420. ի զօրքն արքունի = ընդ զաւրս արքունի

415. Ե:

416. Գ. Ե. Ծ. Երեք օր. փշտիպանացն: —

Ծ. Երեք օր. ի փռշտիպանացն:

417. Բ. Գ. Դ. Ե. որ ի կապանս ապրեալք

էին:

418. Զ. — Բ. Գ. Դ. Ե. վասն չարութեան

որա:

419. Բ. Գ. Դ. Ե.:

420. Բ. ի զօրսն արքունի: — Գ. Դ. ի զօրս

(Ա):

421. առաջնորդ շարեաց այրդ այդ և ղև: Եւ մինչդեռ այս ամենայն ամբաստանութիւն = առաջնորդ այրդ այդ և: Եւ մինչդեռ ամբաստանութիւն

422. էր զայնչափ բազում = էր բազում

որ եւս յառաջագոյն դատախազ = որ և յառաջագոյն իսկ դատախազ

423. առաջի արքային = առաջի արքայի

424. ընդ Հեռանայ Հոնի միաբանութեամբ բաղասական արքային, ի ժամանակին՝ զի կոտորեաց Հեռանն = ընդ խոռոնայ Հոնի. միաբանութեամբ բաղասական արքայի, ի ժամանակի իրբև կոտորեաց խոռոնն

և բազում գերի և աւար խաղացոյց = և բազում աւար և գերի խաղացոյց

421. Բ. Գ. Դ. Ե. [Կը տարբերին վերի տպագրէն աղբատանուրիւնս բառով]:

422. Զ. կուէր զայնչափ բազում:

423. Բ. Գ. Դ. Ե. արքայի:

424. Բ. Գ. Դ. Ե. ընդ Հեռանայ հոնի՝ միաբանութեամբ բաղասական արքայի. ի ժամանակին՝ զի կոտորեաց հեռանն:

425. Ի Հայոց և ի վրաց և յԱղուա-
նից = Ի Հայոց յաղուանից

426. Եհաս խորհրդոցն ինքն իսկ թա-
գաւորն = Եհաս ինքնին թագաւորն

էր Հայոց ի ժամանակին, և = էր ի
ժամանակին յայնմիկ, և

427. տեղեակ իսկ էին չար խորհրդոցն
նորա, զամենայն = տեղեակ էին ամե-
նայն չարեաց նորա խորհրդոցն, զամե-
նայն

բազմագոյն խարդախութիւնսն, որ սը-
տութեամբ = բազում խարդախութիւնս
որով ստութեամբ

առ ընկերս = առ ընկերսն

Թագաւորն ինքնին = Թագաւորն իսկ
ինքնին

որ երբէք արդարութեամբ վաստակեալ
էր ի մանկութենէ = ոչ երբեք վաստա-
կեալ էր ի մանկութենէ խշումէ, արդարու-
թեամբ:

425. Բ. Գ. Դ. Ե. ի հայոց. ի վրաց և յա-
ղուանից:

426. Բ. Գ. Դ. Ե. Եհաս խորհրդոյն ինքն
քաղաւորն:

427. Բ. Գ. Դ. տեղեակ իսկ էին ամենայն
չար խորհրդոց նորա. զամենայն: — Ե. (ՏԻ
ԷԱԶ) խորհրդոցն (ՆԶ):

428. հազարապետն. Ածէք = հազա-
րապետն և առէ, ածէք

429. որք են ի բանտի ակոյ: = որ
են ի բանդի:

ածին յերանկրեացն զՍահակ = ածին
զՍահակ

430. ուրացեալն են ի ճշմարտն Աս-
տուծոյ = ուրացեալքն են ի ճշմարտն
Աստուծոյ

431. ոչ գիտեն զինչ գործեն և կամ
զինչ խօսին, քանզի խաւարեալ է խոր-
հուրդք նոցա. զտարս = ոչ գիտեն զինչ
առնեն կամ զինչ խաւսին: խաւարային են
խորհուրդք նոցա. գտարերս

428. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ:

429. Բ. Գ. Դ. Ե. որ են ի բանտի անդ:

430. Բ. Ե. ուրացեալ են ի ճշմարտն աս-
տուած: — Գ. Դ. (ՈԵԻ) ճշմարտեն Աստուծոյ:
— Ծ. Երկու օր. ի ճշմարտեն:

431. Բ. ոչ գիտեն զինչ գործեն և կամ զինչ
խօսին. քանզի խաւարային են խորհուրդք նո-
ցա: Զտարերս: — Գ. Դ. [Կը տարբերին Բ. Են
զտարս բառով]: — Ե. (ՈԳԶԳ) և զինչ խօսին
(ՔԻԵԻՆԶ): — Է. (ՈԳԶԳԵԿԶԻՔ) խաւարեալ
են (ԻՆ) զտարս: — Ծ. ԱՂԲ՝ խաւարային են:
Երեք օր. գտարերս:

յուխտ ստույթեան = յուխտ սրբորեան
 դարանք = դարան

432. նորօք իսկ կատարէ = նորաւք
 կատարէ

433. կամացն իւրոց, որպէս երևի =
 կամաց իւրոց, որպէս և երևի

434. զանունն քրիստոնէութեան, վե-
 րինն երեսօք կարծէր ծածկել և թագու-
 ցանել զամենայն չարաշին իւր առաջի =
 զանունն քրիստոնէութեանն, վերինն երե-
 սաւքն կարծէր ծածկել. ուստի և թարու-
 ցանել զամենայն առաջի

զամենայն նենգութիւնն իւր քրիստո-
 նէութեամբն ծածկէր: Ուստի և ձեր իսկ
 կարծեցեալ մեծապէս = զամենայն նեն-
 գութիւնն քրիստոնէութեամբն կամեր ծած-
 կել. ուստի և կարծեցեալ ձեր մեծապէս

239

զաշխարհն վրաց = զաշխարհն վրաց

432. Բ. Գ. Դ. Ե:

433. Բ. Գ. Դ. Ե. կառաց իւրոց, որպէս և
 ղևի:

434. Բ. Գ. Դ. զանունն քրիստոնէորեանն,
 վերինն երեսօք կարծէր ծածկել և թարու-
 ցանել զամենայն չարութիւնն իւր առաջի: — Ե. (ԶԲՎ)
 երեսօքն (ԿԾԵԹԶԶԻԱ):

435. հարցէք, եթէ = հարցէք զա-
 խարհն եթէ

436. յազգականաց այտի դորա =
 յազգականաց դորա

զոր նախնեացն ձերոց մեծաւ աշխա-
 տութեամբ = որ ի նախնեացն ձերոց
 թաղում աշխատութեամբ

ի միում ամի = ի միում առաջ
 զերկիրն ամենայն = զամենայն երկիրն
 Տեսնը = տեսեր

զոր ունէր ստութեամբ = զոր ունէր
 երկնտորեանք

չարագործութիւն դորա = չարագոր-
 ծութիւնն դորա

437. առ ո՛ր որ ի մահկանացուաց սա-
 տի դա արդար գտցի = առ ո՛ր որ ի մարդ-
 կանն դա արդար գտանիցի

438. ամբաստանութիւն՝ որ այժմ
 յայտնի եղև զղմանէ, ո՛չ ահա = ամ-
 բաստանութիւնն դորա յայտնի եղևն զղմա-
 նէ: ոչ ահա

435. Բ. Գ. Դ. Ե. հարցէք զաշխարհն երի:

436. Բ. Գ. Դ. Ե. յազգականաց անտի դո-
 րա:

437. Զ. [Կը տարբերի վերի տպագրէն զտա-
 նիցի բառով]:

438. Բ. Գ. Դ. [Կը տարբերին վերի տպա-
 գրէն յայժմ բառով]:

439. Լուեալ էր. բայց յոր դէմն ծածկեցէքն, որոք ձեզին խի բազ գիտեք: Ինձ == Լուեալ էր զգրմանն բայց յոր դէմն ծածկեցէք, և ինձ

240

գալոցն է == գալոց ևն

ոչ կարէ == ոչ կարեն

440. արարէք զդա որպէս == արարէք որպէս

ընդ միտս իւր == ի միտս իւր

ի վերայ իթէ == ի վերայ թէ

441. այրն ըստ անարժան գործոցն, իւրոց ևնուտ և եցոյց զամենայն բանս ատենին յարդունիսն: Եւ իբրև == այրն այն ըստ արժանի գործոց իւրոց: Եւ իբրև

439. Բ. Գ. Դ. Ե. Լուեալ էր ձեր: Բայց յոր դէմն ծածկեցէքն, որոք ձեզին քաջ գիտեք. և ինձ:

440. Բ. Գ. Դ. Ե.: — Զ. արարեք ընդ դա որպէս:

441. Բ. Ե. այրն այն ըստ արժանի գործոց իւրոց, ևնուտ և եցոյց զամենայն բանս ատենին յարդունիսն: Եւ իբրև: — Գ. Դ. այրն ըստ արժան (ԳԻԵԵԵԶԲԱ) յարդունիս: իբրև: — Զ. այրն ըստ արժանի գործոցն (ԻԵԵԵԶԲԱ) յարդունիս: (ԵԻ): — Ծ. Երեք օր. արժան [կամ] արժանի:

զաննն պարտաւորութիւն == զաննն զպարտաւորութիւնն

442. բայց միայն երկայնմտութեամբ կամեցաւ հասուցանել զնա ի մեծ == բայց երկայնմտութեամբ կամեցաւ ևնա հասուցանել մեծ

443. մինչ ի գլուխ չոգաւ փութիշ == մինչև ի գլուխ չոգաւ փութիշն

444. յաւուր միող == յաւուր միում

445. զամենայն երևելի և զպատուականն հրամայեք յընթրիս կոչել == զամենայն երևելիս և զպատուականս յնթրիս կոչիք

զուրացեալն. == զուրացեալն վասակ.

446. և ևս ըստ առաջի կարգի == և ըստ առաջին կարգի

442. Բ. Գ. Դ. բայց երկայնմտութեամբ կամեցաւ հասուցանել զնա ի մեծ: — Ե. (ԲԵԿՁ) ևնա մեծ:

443. Բ. Գ. Դ. Ե. մինչև ի գլուխ չոգաւ փութիշ: — Ե. (ՄԻԳՁ) փութիշ: — Ծ. ՄԻ օր. փութիշ. այսպէս և այլուր:

444. Բ. Ե:

445. Բ. Գ. Դ. Ե. զամենայն երևելի պատուականն հրամայեք յընթրիս կոչել: — Ծ. Երեք օր. երևելի պատուականն:

446. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. և նա ըստ առաջին կարգի:

զպատուական հանդերձն = զպատուական հանդերձն

447. կապեր և զպատուավորսն = կապեր զպատիւ վարսին

448. ի պարանոցին, զսամոյրն զթիկամբն = ի պարանոցին, և զսամոյրն զթիկամբքն

երթայր յարքունիս = յարքունիսն երթայր

447. Բ. Ե: — Գ. Գ. կապեր զպատուորսն: — Զ. (Կ) և զպատիւ վարսին: — Ծ. Յօրինակին՝ զպատուավորսն. Երկու օր զպատուորսն. Երկու այլ՝ զպատիւ վարսին: [Հայկազեան Բառգիրքը չի դնէր պատուաւորս բառը. իսկ պատիւ կամ պատիւ վարսին բացատրութեան դիմաց կը դնէ նաև «իմա՛ զգարզն կամ զնշանակս պատուի»: Langlois այսպէս թարգմանած է «il ceignit le bandeau». — Cappelletti-ն, «allacciava eziandio la benda di onore»: — Իսկ Գապարածին՝ «para son front du diadème».

448. Բ. Ե. ի պարանոցին, և զսամոյրն զթիկամբքն: — Գ. ի պարանոցի (ԵԶ) զթիկամբքն: — Գ. ի պարանոցի (ԵԶ): — Է. (ԻՊ) զսամոյրսն (Զ):

449. երևէր բազմութեանն = երևէր ամենայն բազմութեանն

450. կամօր ի Հայոց չոզան = կամաւ չոզան ի Հայոց

451. ի փորձութիւնն = ի փորձութիւն

և սուրբքն = և սուրբք

452. հասեալ էին, կապանօք ունէին զամենեսեան = հասեալ եին, վասն զի կապանաւք զամենեսոյն ունեին

զարդարեալ և շքեղացեալ = շքեղացեալ և զարդարեալ

զնդաւ = զնդիւն

յարքունիս = յարքունիսն

453. այպանել և ասել = այպանել զնա և ասել

454. զանանց պատիւ ետուր = զանանց պատիւն ետուր

455. զանցաւորդ = զանցաւորս

449. Բ. Գ. Գ. Ե:

450. Բ. Ե. կամօք իրեանց չոզան ի հայոց: — Գ. Գ. (ԿԻ) ի հայոց չոզան:

451. Բ. Գ. Գ. Ե:

452. Բ. Ե. հասեալ էին, և կապանօք ունէին զամենեսեան:

453. Բ. Գ. Գ. Ե:

454. Բ. Գ. Գ. Ե:

455. Ե. զանցաւորսդ:

456. զայդ ևս ընդ մօտոյ = զայդ
յակ ընդ մաւտոյ

242

457. ի ներքոյ դահլիճան, որ էր հրա-
պարակ մեծամեծացն = ի ներքին դահ-
լիճան ուր հրապարակ մեծամեծացն էր

458. եկն և սենեկապանն յարքուհուտ,
հարցանէր ցնա և ասէր. Արքայ = եկն
սենեկապանն հարցանէր ցնա և ասէր.
Սիւնեաց տեր, Սիւնեաց տեր, արքայ

459. քեզ, յորմէ՞ գտեալ = քեզ և
ասէ. յորմէ գտեալ

զայդ ամենայն պատռակաւ պատիւդ
= զայդ ամենայն պատիւդ

460. դատապարտեցան. նա և =
դատապարտեցան նա: և

456. Բ. Գ. Դ. Ե. զայդ ևս ընդ մօտ: — Ծ.
Երեք օր. ընդ մօտ. Մի օր՝ ի մօտոյ:

457. Բ. Գ. Դ. Զ. Է. ի ներքին դահլիճան
որ էր հրապարակ մեծամեծացն: — Ե. (ԻՆ)
դահլիճան, ուր (ԷՆՄ): — Ծ. Այլ՞ ի ներքին:

458. Բ. Ե. եկն և սենեկապանն յարքու-
հուտ, հարցանէր ցնա և ասէր. Արքայ: — Գ.
Դ. (ԵԵ) սենեկապանն (ՅՁԶԱԱ): — Ծ. Երկու
օր. սենեկապանն:

459. Բ. Գ. Դ. Ե. քեզ, յորմէ՞ գտեալ:

460. Բ. Գ. Դ. Ե.:

461. խօսեցան՝ զայն ևս յայտնէր նմա
= խաւսեցան և զայն ևս յայտնեաց նմա

462. զտէրութիւնն Սիւնեաց աշխար-
հին = զտէրութիւնն աշխարհն Սիւնեաց

463. և քսութեամբ ետ սպանանել
զՏօրեղբայր = և քսութեամբ. ետ ևս
սպանանել զհարեղբայրն

464. Պապանձեցաւ ամենևին, և չգտաւ
բան ճշմարիտ ի բերան նորա: Իբրև =
պապանձեցաւ և ոչ գտաւ բան ի բերան
նորա ճշմարիտ: և իբրև

Երեքկնեցին ցոյցաներով ի ներքս =
երեքկնեցին ի ներքս

243

465. մերկեաց ի նմանէ = մերկա-
ցաւ ի նմանէ

461. Զ. խօսեցան՝ զայն ևս յայտնէր նմա:

462. Բ. Գ. Դ. Ե. զտէրութիւնն աշխարհին
սիւնեաց:

463. Բ. Գ. Դ. Ե. և քսութեամբ ետ սպա-
նանել զՏօրեղբայրն:

464. Բ. Ե. Պապանձեցաւ ամենևին, և չգտաւ
բան ճշմարիտ ի բերան նորա. և իբրև:

465. Բ. Գ. Դ. Ե. մերկացոյց ի նմանէ: —
Ծ. Երեք օր. մերկացոյց. Մի օր. մերկացաւ:

466. զպատինն զոր ունէր յարքունուստ,
և զգեցոյց = զպատինն արքունի, և
զգեցոյց

467. զձեռս, և կանանցարար =
զձեռս նորս և կանանցարար

468. ի ձի մատակ, տարան և ետուն
յայն՝ զնդան, ուր կային մահապարտք
ամենայն = ի ձի մատակ, և տարան
ետուն զնա յայն զնդան, ուր կիև ամե-
նայն մահապարտքն

469. և սորք եպիսկոպոսքն հանդերձ
երկցամբքն = և ամենայն եպիսկոպոսքն
որք կիև ի րանդիև հանդերձ իրկցամբքն

470. էին ի մեծի պատուհասի =
էին ի մեծ պատուհասիև

անցեալ էր ընդ = անցեալ կիև ընդ
զարմացեալ էին ընդ մեծ յայտնու-
թիւնն՝ որ = զարմացեալ էին ի վերայ
մեծի յայտնութեանն որ

466. Բ. Գ. Դ. Ե. — Ծ. Աւթ՝ արքունի:

467. Բ. Ե. զձեռս և կանացարար:

468. Բ. Գ. Դ. Ե. ի ձի մատակի, տարան
ետուն յայն զնդան, ուր կային մահապարտքն:
— Զ. (ԻԶ) մատակ, տարան և ետուն (ՅԶՈԿ)
մահապարտք ամենայն. — Է. (ԻԶ) մատակ,
(ՏԵՅԶՈԿՄ): — Ծ. Մերն՝ յայն՝ զնդան:

469. Գ. Դ. և սորք եպիսկոպոսք հանդերձ
երկցամբքն:

470. Բ. Ե. էին ի մեծ պատուհասի:

471. քաջութեամբ պատերազմեցաք,
առաւել = քաջութեամբ պատերազմեցաք,
և առաւել

244

472. յորժամ ընդերկարանայ ի վե-
րայ, յայնժամ բազմանայ վարձ հատու-
ցմանց պարգևին: Ապա թէ = յորժամ
յերկարեցին. յայնժամ բազմանայ վարձք
հատուցման պարգևատուին. ապա կթէ

և Տէր ինքնին արասցէ հնարս մերում
փրկութեան = և ինքնին տէր արասցէ
հնար մերոյ փրկութեանն

473. որք բազում հարուածս տանջա-
նացև ընկարսև = որք կիև ի հարուածս
տանջանաց

474. փութացաւ ի շաղակիսև, և վրի-

471. Բ. Ե. քաջապէս պատերազմեցաք, ա-
ռաւել:

472. Բ. Գ. Դ. Ե. յորժամ յերկարեցին ի
վերայ, յայնժամ բազմանայ վարձ հատուցման
պարգևին: Ապա երէ:

473. Բ. Ծ. Աւթ: — Գ. Դ. որ էին. և այլն:
— Ե. որք, ևն. տանջանացն: — Զ. Է. որք
բազում հարուածս տանջանաց ընկալան:

474. Բ. Գ. Դ. Ե. փութացաւ վրիպեցաւ.
և այլն:

պեաց ի պսակէն = փութացաւ և վրի-
պեցաւ ի տարբ պսակէն

475. աւետեացն, որում ցանկացեալն
էին = աւետեաց որում ցանկացեալն էին
մեր ընկերակիցն = ընկերակիցն մեր
որոշեցաւ ի մէնջ = որորշեցաւ ի
մէնջ

476. ոգիքն ի մարմնին են = ոգին
ի մարմնին է

զառհաւատչեայ զեհենին տանջանաց =
զառհաւատչեայ զեհենին զտանջանացն

245

զազանաբարոյ = զազանաբարո՞

Զայս ասէին, և բազում արտասուս
ի վերայ կորուսելոյն հեղուին = զայս
ասելով բազում արտասուս հեղուին ի
վերայ կորուսելոյն

477. զերգս հոգևորս = երգս հոգևորս
ասէին. Բարի է յուսոյ ի տեր քան յուսոյ
ի մարդիկ. բարի է յուսալ ի Տէր քան
յուսալ յիշխանս. ամենայն = ասեին.

475. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. աւետեաց որում ցան-
կացեալն էին:

476. Բ. Գ. Դ. Ե. ոգին ի մարմնի է: —

Ե. ոգիքն ի մարմնոյն են:

477. Բ. Գ. Դ. Ե.:

բարի է յուսալ ի տէր քան յուսալ յիշ-
խանս. ամենայն

զինև, և = զինև և

քաջալերէին = քաջալերեին

478. յանաստուած ազգէս = յանաս-
տուած ազգէն

քան զմեղուս = քան զմեղու

իւրեանց. զի և ևոցս ցատումն ի սա-
տակումն անձանց իշրեանց յիցի. այլ մեք

= իւրեանց: այլ մեք

և վանեսցուք զամենևնեան: Իսկ = և
վանեսցուք զընկառիս մեր: Իսկ

հայէր = հա[յ]էր

246

ոչ ոք խառնեաց = ոչ ոք խառնէր

և օր ըստ օրէ = և աւրստաւրէ

479. Իբրև զգէշ ընկենուին = Իբրև
զգէշ և ընկենուին =

ի մեծ հրապարակին = ի մեծ հրա-
պարակն

478. Բ. Գ. Դ. Ե.:

479. Ե. իբրև գէշ ընկենուին:

Ե. Ի Զորս Յղնկեայ.

480. ձաղէին և այպանէին և տեսիլ
ամենայն կարաւանին զնա առնէին: Կո-
ղոպտեցին հանին և ոչ ինչ թողին՝ զոր
ընդ իւրն = ձաղեին, այպանեին և տե-
սիլ զնա առնեին ամենայն կարաւանին:
Կողոպտեցին հանին և ոչ թողին զոր ընդ
իւր

481. մուրանային և բերէին նմա իւր
ծառայքն: Եւ = մուրանային նմա իւր
ծառայքն և բերեին: Եւ

482. սաստիկ արկին զպարտերս հար-
կաց աշխարհին = սաստիկ արարին զպա-
սերև հարկաց աշխարհաց

483. նորա, որ մինչև = նորա,
մինչև

484. զզարդս կանանց = զզարդ կա-
նացն

480. Բ. ձաղեին և այպանէին, և ի տեսիլ
ամենայն կարաւանին զնա առնէին, կողոպտեցին
հանին, և ոչ բողիկ զոր ընդ իւրն: — Գ. Դ.
(ՁԵԱԵԻՏԱ) կարաւանին հանին (ԵՈԹՁԸԻ):
— Ե. (ՁԵԱԵ) տեսիլ (ԱԿԶԱԿՅԵ) ոչ ինչ բողիկ
(ՁԸԻ): — Ծ. Երկու օր. ի տեսիլ:

481. Բ. Գ. Դ. Ե. մուրանային և բերէին
նմա ծառայքն իւր: Եւ:

482. Բ. Գ. Դ. Ե. սաստիկ արկին զպարտս
հարկաց աշխարհին: — Ծ. Երկու օր. զպարտս:

483. Բ. Գ. Դ. Ե.:

484. Բ. Ե. զզարդ կանանց:

եղ ի վերայ և ետ և տուժեցաւ = եղ ի
վերայ և տուժեցաւ:

Կայցէ ինչ գանձ = կայցէ ինչ գանձս
նախնեացն մերոց = նախնեացն իւրոց

485. գտեալ էր նորա, հանէր և տայր
ընդ իւր և ընդ ընտանեացն տուգանս. որ-
պէս զի = գտանէր հանէր և տայր ըն-
տանեացն իւրոս տուգանս և այնպէս չար-
չարեայ լինէր, որպէս զի

486. ի տուժի: Եւ իրրև այսպէս = ի
տուժի: Եւ այսպէս

247

487. հարեալ վատթարացաւ, անկաւ
= հարեալ վիրաւորեցաւ և չարաչար տան-
չեցաւ: և անգաւ

գոգք = գոգ

մզեցաւ = մզեցան

488. խցան լսելիք = խրացան լսելիք

485. Բ. Ե. գտեալ էր նորա. հանէր և տայր
ընդ իւրն և ընտանեացն տուգանս, որպէս զի:
486. Բ. Գ. Դ. Ե. ի տուժի: Եւ իբրև
այսպէս:

487. Բ. Ե. հարեայ վատթարեցաւ և չա-
րաչար տանչեցաւ, անկաւ: — Գ. Դ. (ՀՎ.)
անկաւ:

488. Բ. Ե. — Ծ. Երկու օր՝ խրացան:

ծակոտեցան չարաչար շրթունք == ծա-
կոտեցան շրթունք

489. ջիղք == ջիւք

490. և յետ կոյս == և յետս կոյս
ձեռնասուն == ձեռասուն

491. հարուածովք == հարուածովքն

492. որ կամէրև == որ կամէր

493. Հայոց աշխարհին == Հայոց և
վրաց աշխարհին

248

494. իբրև զգէշ == իբրև զէշ
նորա ի մէջ սրբոց, և ոչ == նորա և ոչ

495. առաջի սուրբ սեղանոյն յեկե-
ղեցւոջն: Ոչ ինչ եթող չարիս == առաջի

489. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ.:

490. Ե.:

491. Բ. Գ. Դ. Ե.:

492. Բ. Գ. Դ. Ե.:

493. Բ. Գ. Դ. Ե. աշխարհին հայոց:

494. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. Վ. Ս. Ճ. — Ծ. Ս. Ա. Բ.
գէշ: [Եւրոպական օրինակներուն մէջն ալ գէշ-ը
թարգմանուած է. բայց ըստ մեզ աւելի հաւա-
նական կ'երևի գէշ-ին տեղ էլ դրուած ըլլաւը,
ինչպէս մեր առջև ունեցած ամբողջ օրինակներն
ալ ունին]:

495. Բ. Ե. առաջի սուրբ սեղանոյն յեկե-
ղեցւոջ: Ոչինչ երող զչարիս: — Գ. Դ. (ԱՍՍՅՈՆԵ)
չար ինչ:

սրբոյ սեղանոյն յեկեղեցւոջ. և ոչ եղև
նուերք պատարագաց նորա: ոչինչ եթող
չարիս

և ոչ ինչ մնաց == և ոչ մնաց

չարեաց == չարեացն

496. ի մահուան նորա == ի մա-
հուանն յարամ

յանդիմանութեան մեղաց == յանդի-
մանութեան վասն մեղաց

497. նզովս ի հետ արկցէ, և մի ==
նզովս զհետ նորա արձակեցի, և մի

498. ցանկացող == ցանկացաւ

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՅԵՂԱՆԱԿ

249

ի վեշտասաներորդի ամի տէրութեան
== ի վեշտասաներորդի ամի տէրութեանն

496. Գ. Դ. ի մահուանն նորա:

497. (Միակ ձևն է որ կը գտնուի մեր Գրչա-
գրին մէջ, և որուն հետևող չգտանք առջևնիս
գտնուած Օրինակներուն մէջ: Աւելի ճիշդ և ըն-
տիր գրաբար է նզովս զհետ նորա արձակել,
բան ի հետ արկանել]:

498. Բ. Գ. Դ. Ե.:

յաշխարհն քուշանաց = յերկիրն քուշանաց

ի վրկանէ = վրկանայ

499. յԱպր աշխարհ, նովին = յապար աշխարհ, և նովին

500. և զերկուս յերանելի կապելոցն ընդ իւր = և երկուս յերանելի կապելոցն ընդ իւր

Ահ արկանէր = Ահ արկանելով

501. քրիստոնէութեան = քրիստոնեութեան

250

իբրև զայն = Եւ իբրև զայն

502. Թագաւորացն ի Խայլանդրաց աշխարհէն = Թագաւորացն ի Շաղանդրացոց աշխարհէն

499. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. Է. յապար աշխարհ: Նովին: — Ծ. Այլ՞ յԱպար. նոյնպէս և ամենայն ուրեք:

500. Գ. Դ: — Բ. Ե. և յերանելի կապելոցն երկուս ընդ իւր:

501. Բ. Գ. Դ. Ե:

502. Գ. Դ. քաղաւորացն ի խաղանդրացոց աշխարհէն: — Ծ. Երկու օր. ի խաղանդրացոց:

503. ուսանէր ի նոցանէ = ընդունէր ի նոցանէ

դառնանայր ի միտս իւր յորժամ = դառնանայր ի սրտի իւրում յորժամ

504. Եւ իբրև այլ ոչ ինչ էր = Իբրև այլ ինչ ոչ էր

Երթայր և պատմէր նմա զամենայն = Երթեալ պատմէր զամենայն

505. չարչարանացն = չարչարանաց

506. վասն խրամատութեանն պահակին Հոնաց = վասն խրամատութեանն պահակին հոնաց

գօրացն, որ բազում = գաւրացն, Բազում

բաժանեցան ի սիրոյ Թագաւորին = բաժանեցան առ ի սիրոյ Թագաւորի

507. գտրտունջ զԱրեաց աշխարհին = գտրտունջ զարաց աշխարհին

503. Բ. Գ. Դ. ուսանէր ի նոցանէն:

504. Գ. Դ. և իբրև. ևն.:

505. Բ. Գ. Դ. Ե:

506. Ե. Է: — Բ. վասն հրամանատուորեան պահակին հոնաց: Գ. Դ. (վ) հրամանատուորեանն (ՊՂ): — Ծ. Երեք օր. հրամանատուորեան:

507. Բ. Ե. գտրտունջ արեաց աշխարհին: — Գ. Դ. (Զ) գայրեաց (Ա):

508. Լուեալ էր, դարձեալ == Լուեալ էր գայն: դարձեալ

509. ստուգեաց ևս ի Բէլայն յայնձ ևթէ == ստուգեաց ի բելայն, թէ

510. Քուշանաց, փութացաւ վաղվաղաւ իր զօր ժողովէր. գունդ կազմէր՝ ելանել նմա ընդ առաջ հզօր ձեռամբ: Զի թէպէտ և == Քուշանաց, ելաներ նմա ընդ առաջ հզաւր ձեռամբ: Փութացաւ վաղվաղակի զաւր ժողովել, գունդ կազմել զի թէպէտ և

511. նորա, այլ ի վերջին թևոյն == նորա այլ ի վերջի թևոյն

հասուցանէր ի վերայ զօրացն == հասուցանէր զաւրացն

508. Բ. Գ. Դ. Ե. յուեալ էր և նորա. դարձեալ:

509. Բ. Գ. Դ. Ե. ստուգեաց ի բելայն զայն ևս երե: — Զ. (Սի) Բելայ (Զեե): — Ծ. Երեք օր. ի բելայն զայն ևս՝ երե. Մի օր. ի բելայն՝ րե:

510. Բ. Ե. [Կը տարբերին վերի տպ.էն և շաներ բառով]:

511. Է: — Բ. Գ. Դ. Ե. նորա վերջի րևոյն: — Զ. (Ն) այլ ի վերջ այտ րևոյն: — Ծ. Այլ վերջի:

512. այնպէս ներկայ շտապէր == այնպէս շտապէր

513. լաշքարաւ == լաշկարաւ
այսրէն դարձուցանէր, և ինքն ասպատակաւ == անորէն դարձուցանէր և ասպատակաւ

514. յերկիրն իւր == յերկիր իւր

515. Եւ իբրև ետես եթէ == և իբրև ետես բազաւորն եթէ

516. դարձեալ եմ ի պատերազմէս == դարձեալ եր ի պատերազմէս

517. գիտաց ևթէ == գիտաց թէ

518. և առ մղձկեւ == և առ մղձկեալ

519. յո՛ թափէր զթոյնս == յո՛ թափեցէ զթոյնս

512. Գ. այսպէս ներկայ շտապիր:

513. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. Է. Ծ. Այլ. լաշքարաւ:

514. Բ. Գ. Դ. Ե.:

515. Գ. Դ. — Բ. Ե. Եւ իբրև. ևն. թէ: — Զ. և թագաւորն իբրև ետես երե: — Ծ. Երեք օր. ետես բազաւորն երե:

516. Բ. Գ. Դ. Ե. Ծ. Երեք օր. դարձաւ ի պատերազմէն:

517. Ե.:

518. Գ. Դ. և առ մղձկեւ:

519. Բ. Գ. Դ. Ե. — Է. ո՛ թափէր գրոյնս:

հազարապետն յոյժ էր յերկիրդի =
հազարապետն յերկիրդ էր

520. պատճառք = պատճառ

521. չարեացն՝ զոր գործեաց: Սկսաւ
բանս ի բերան ղնել մոգպետին և մոգացն
= չարեացն. Սկսաւ բանս արկանել մոգ-
պետին և մոգուցն

522. ի դենէ խկ գիտեմք = ի դենէ
գիտեմք

523. առաջի բոյոյ մեծի զօրութեանդ,
այլ վասն քրիստոնէից, որ ևն ընդդէմ
օրինաց մերոց կան, բարկացեալ = ա-
ռաջի բագաւորոշրեանդ քաւ: Այլ վասն
քրիստոնէիցն որ ընդէմ աւրինաց մերոց,
բարկացեալ

520. Բ. Գ. Դ. Ե.:

521. Բ. Գ. Դ. Ե. չարեացն: Սկսան բանս
ի բերան ղնել մոգպետին և մոգացն: — Զ.
(Զ) որ գործեցան: Սկսաւ (ԲԻԲԴՄԵՄ): — Է.
(Զ) գոր գործեաց: (ՍԲԻԲԴՄԵՄ): — Ծ. Մի օր.
բանս արկանել մոգպետին:

522. Բ. Գ. Դ. Ե. ի դենէ գիտեմք:

523. Բ. Գ. Դ. առաջի քոյոյ մեծի զօրու-
թեանդ. այլ վասն քրիստոնէիցն որ ընդդէմ օրի-
նաց մերոց, բարկացեալ: — Ե. Է. (ԱՔՄՁԱՎՔ)
որ են ընդդէմ (ՕՄԲ): — Զ. (ԱՔՄՁԱՎ) քրիս-
տոնէին որ են ընդդէմ (ՕՄԲ):

524. նմա, որպէս նոքա ի բանախ
անդ անիծանէին զքեզ: Եւ բազում և այլ
հայոյութիւնս խօսէին = նմա թէ նոքա
ի բանդի անդ որպիսի անիծանէին զքեզ.
բազում և այլ ևս հայոյութիւնս խաւսեին
և զմիտս թագաւորին ածէին = և
զսիրտ թագաւորին ածէին

ի կարաւանին առ խորն էին, Սամուէլ
և Աբրահամ զի գաղտ կորուսցեն զնոսա
= ի կարաւանին էին զսամուէլ և զա-
բրահամ զի գաղտ կորուսցեն զնոսա

525. իսկ որք էին ի դղեկ քաղաքին,
հեռի էին ի կարաւանէն իբրև օթիւք

524. Բ. Ե. նմա թէ որպէս նոքա ի բանախ
անդ անիծանէին զքեզ: Եւ բազում այլ ևս
հայոյորոշրիւնս խօսէին: — Գ. Դ. (Ն) Եթէ
(ՈՆԻԲԱԱԶԵԲ) և այլ ևս (ՀԻ):

525. Բ. Ե. իսկ որք էին ի դղեկ քաղաքին,
հեռի էին ի կարաւանէն իբրև օթիւք հնգե-
տասան. հրամայեաց ամբարտակապետին՝ (ո-
րում անուն էր Կենչապուհ) զի: — Գ. Դ. (ԿԸ
տարբերին Բ. Ե. էն ամբարտակապետին բառով):
— Ծ. Մի օր. ամբարտակապետին. Այլ օր.
ամբարտակապետին. Մի այլ՝ ամբարտակա-
պետին. Միւս ևս այլ՝ սպարապետին:

հնգետասան: Հրամայեաց համբարակապետին, որում ակունկն էր Դենշապուհ, զի = իսկ որ եին դղեակ քաղաքին և հեռի եին ի կարաւանէն իբրև առարք: հնգետասան: Հրամայեաց պարսպետին դենշախնոյ, զի

526. ի քաղաքն ուր էին տաշր: քահանայքն Տեառն, և չարաչար տակնւօր իշխեսցէ դատել և հարցանել. և սրով վախճանել: Այլ զնոսա մոգպետին յառաջագոյն, որում յակնն արարեալ էր, բազում ակգամ աւելի քան զհրամանն արքունի չարչարեալ էր. քակզի իշխան դենպետ էր Ապր աշխարհին = ի քաղաքն ուր եին քահանայք Տեառն զի չարչարեցէ զնոսա և ևրէ ոչ հաւանեացիև սրով վախճանել: Այլ զնոսա մոգպետին աւելի քան զհրամանս արքունի չարչարեալ էր, զի իշխան դենպետ էր ապար աշխարհին

526. Բ. ի քաղաքն, և չարաչար տանջանօր իշխեսցէ դատել և հարցանել, և սրով վախճանել: Այլ զնոսա մոգպետին յառաջագոյն յանձն արարեալ էր. որ բազում անգամ քակ զնրաւանն արքունի աւելի չարչարեալ էր: Քանզի իշխան դենպետ էր ապար աշխարհին: — Գ. Գ. [Նախորդէն կը տարբերին աշխարհի բառով]: — Ե. [Կը տարբերի էն Բ. Ե. դենպետ բառով]: — Զ. Է. [Վերի տպ. էն կը տարբերին Ապար բառով]:

527. քան զբազում գիտունսն ևս տեղեակ էր զբազնտական օրինացն = քան զբազում գիտունսն: և տեղեակ էր զբազնտական օրինացն

մեծ պարծանս համարէին = մեծ պարծանքն համարէին

528. կարգին = կարգի համակղեն = համակղեն

529. զամպարտքաշն = զամբարտքաշն

527. Բ. Գ. Գ. Ե. քակ գրագում գիտունս և տեղեակս գրադնշտական օրինացն: — Է. (ԳԶ) գիտունսն և օ տեղեակ էր գրադնշտական (0): — Ծ. Երեք օր. գրադնշտական:

528. Բ. Գ. Գ. Ե. Է:

529. Գ. Գ. զանպարտ քաշն: — Ե. Է. զամենայն պարտքաշն [Ե. օրինակին մէջ դրուած է զամ (պատիւով) պարտքաշն]:

[Փորթուգալ փաշայ կը դնէ իր ծանօթութեանց մէջ. «Այլ ընթերցուած զԱնպարտքաշն. կրկին եղանակաւ ալ գրուած է ի Հայկազեան բառարանի: Ալիշան վարտապետ կը գրէ մեզ թէ «Եղիշեայ բառերն շատ ի հնուց ազգային կարգացողաց միտքն ալ քրքրեր են ստուգելու այդ բառից իմաստները, և թէ հին բառագրոց մէջ գրուին զատ յայլոց հանդերձ մեկնութեամբք. այս բառագրաց հնագոյն օրինակաց մէջ եղեալ է ալ. պարտ քաշ, առաջին վանկը կէտով միւսներէն բաժնուած,; կոստանդնուպոլսոյ 1823 տպագրին հրատարակիչը կ'ըսէ թէ իւր ձեռքն

զպարսկադէնն = զպարսկադէնն

ունեցած հին բառարանին մէջ անկարտքաշ դը-
րուած էր. բայց որովհետև ՈՒՋ թուականը
կրող ձեռագիրը, որ օրինակ եղած էր այդ
տպագրոյդ, ունէր զամենայն պատրաշն, անոր
համար ինքն ալ երկու բառով դրած էր: Հին
բառարանի այն օրինակներն՝ որ մէկ բառով
անկարտքաշ դնեն, կը մեկնեն՝ «լուսակրօն»
իբրև կենդիւրիչ, որ ընդունելի չէ. քանզի կենդիւրի
լուսաւոր, արաբական բառ է, և չէր կրնար ի
կիր առնուած ըլլալ ի Պարսից Եղիշեայ դարուն.
մանաւանդ կրօնական յատուկ անուան կազմու-
թեան համար: Ուղիղն է Պարտքաշ, ինչպէս
պիտի ցուցանեմք: — Բառերի-տրաւիչա կը
կոչեն մազդէական մատեանք զհնագոյն և զա-
ռաջին կրօնն Երանեանց, յորժամ տակաւին
Ջրադաշտն Սբիդամա չէր նորոգեր և փոփոխեր
զայն: Բայց շատ անգամ ալ այդ անունը կու
տան նոյն ինքն Սբիդամայ վարդապետութեան,
զանազանելու համար զսա վերջին ժամանակաց
մէջ անոր պակասաւոր և աղաւաղեալ ձևէն,
կամ նոյն ինքն, ուղղափառ մազդէզն դնի, որ
դարու կամ ժամանակի որ ըլլայ: — Պարտքաշ
անունը երկու բառէ կը բաղկանայ՝ որոյ վեր-
ջինը տրաւիչն տրաւիչն Աւետարայի, յորմէ կրճա-
տեցաւ քէշ՝ կրօնք, օրէնք, քէշ: Իսկ բառերի
է «տաւիչն». պարտքաշ է ուրեմն «տաւիչն
կրօն». և իմանալու է աստ ոչ զկրօնն ճէմշիտի
միայն, այլ և զօրէնն Սբիդամայ: Բահլաւի
գրութեանց մէջ՝ Բուրուդիչ, Բուրուդիչ: Հարկ
է ուրեմն դնել ի տպագիրս՝ զամենայն պարտքաշ
փոխանակ անկարտքաշի]:

254

530. գրաւեալ ունիւն = գրաւեալ
ունի

531. արտաքոյ սոցա է մեւա ևս այլ
վեցերորդ = արտաքոյ. սոցա է այլ միւս
ևս վեցերորդ

532. զոր մոզպետն կոչեն = զորս
պետ մոզն սակն

533. անձին, եթէ = անձինն եթէ

534. գիտութեամբ, հայէր ընդ երա-
նելիսն, եթէ առ ի տգիտութեան =
գիտութեամբ, և հայէր յերանելիսն եթէ
առ յոյժ տգիտութեանն

535. ի մտի՝ անդադար չարչարել =
ի մտի և անդադար չիւնի չարչարել

530. Բ. Ե. գրեալ ունին:

531. Բ. Գ. Ե. արտաքոյ սոցա է և միւս
ևս այլ վեցերորդ: — Ե. [Չունի և-ը]:

532. Բ. Գ. Դ. Ե. զոր պետմոզն սակն: —
Չ. (ՉՊ) կոչեն: Ծ Այլք՝ պետմոզն սակն:

533. Բ. Գ. Դ. Ե.:

534. Բ. Գ. Դ. Ե. գիտութեամբ. և հայեր
ընդ երանելիսն երի առ տգիտութեան:

535. Բ. Գ. Դ. Ե. ի մտի և անդադար
չիւնէր ի չարչարել: — Ծ. Այլք. և անդադար
չիւնէր ի չարչարել:

536. առ չժուժալ մարմնոյն նեղու-
թեանց՝ լուայց ի ևոցանէ բանս ինչ ողո-
քանաց: Վասն որոյ զատ և որոշեաց ի նա-
խարարացն զքահանայսն, և հեռացոյց ի
ևոցանէ բացագոյն == առ ի չժուժել նե-
ղութեան մարմնոցն լուիցեն բանս ինչ
ողոքանաց: Վասն որոյ և զատեալ ոչրո-
շեաց ի նախարարացն զքահանայսն բա-
ցագոյն

զէճ խաւարչտին: Եւ հրամայէր վեց
առն երկու քաշկէնս == զէճ և խաւարչը-
տին, և հրամայեաց վեց առնն երկուս
քաշկէնս

դորակ և == դորակ մի և

537. ոչ զոք թողոյր մօտ երթալ ի
դուրս բանտին == ոչ թողոյր զոք ի մաւտ
երթալ ի դուրս բանտին

538. այսու == այնու

բան թուլութեան == բանս թուլու-
թեան

536. Բ. Գ. Դ. Ե. առ ի չժուժել մարմնոցն
նեղութեանց՝ լուայց ինչ ի նոցանէ բանս ողո-
քանաց: Վասն որոյ զատ որոշեաց ի նախարա-
րացն զքահանայսն, և հեռացոյց ի նոցանէ բա-
ցագոյն: — Ծ. Այլք. առ ի չժուժել:

537. Բ. Գ. Դ. Ե. ոչ քողոյր զոք մօտ եր-
թալ ի դուրս բանտին:

538. Ե:

255

539. գաղտ եզիտ ինչ ի նոցանէ, և
ի ծածուկ == գաղտ ինչ ի նմանէ ի
ծածուկ

540. ինքն երթեալ կնքէր == ինքնին
երթայր և կնքէր

541. զդուռն == զդուրս

542. զկարգեալ ոտճիկն տայր ==
զկարգեալ հացիկն տայր

543. տանել ևոցա. և արար == տա-
նել, և արար

ոչ ինչ շտապեալ տագնապեցան == ոչ
շտապեալ տագնապեցան

տանէին զճգնութիւնն == տանէին զճրգ-
նութիւնն

544. կային ի հանապազօրդ պաշտա-

539. Ե. գաղտ եզիտ ինչ ի նոցանէ. և ծա-
ծուկ:

540. Բ. Գ. Դ. Ե. երթեալ ինքնին կնքէր:

541. Բ. Գ. Դ. Ե.:

542. Բ. Գ. Դ. Ե. զկարգեալ ոտճիկն տայր:

543. Բ. Գ. Դ. Ե. տանել նոցա: Այլք:

544. Բ. Գ. Դ. Ե. կային ի հանապազօրդ
պաշտման:

Ե. ի Զորս Յղկեեր.

մանն, և = կային ի պաշտամանն հա-
նապագորդ, և

545. սակաւիկ մի հանգչէին ի գետ-
նախշարի յանկողինսն = սակաւ մի հանգ-
չէին ի գետնատարած անկողինսն

546. էին զարմացեալ ընդ առողջու-
թիւնն անհիւանդութեան = էին զարմա-
ցեալ ընդ անհիւանդութիւնն առողջութեան
հնչումն ձայնիցն: Վասն = ձայնից
նոցա. Վասն

ասեն. Ոչ են արքն այն լոկ առանց մեծի
գօրութեան. զի = ասեն. արքն այնորիկ
ոչ առանց մեծի զաւրութեան են, զի

547. պղնձի մարմինը ունէին =
պղնձի մարմինս ունէին

գէճ = գէջ

ժամանակը են մեր = ժամանակ է
մեր

545. Գ. Ե. սակաւիկ մի հանգչէին ի գետ-
նախշարի անկողինսն

546. Բ. Ե. էին զարմացեալ ընդ անհիւան-
դորինն առողջութեան: — Գ. (ԷԶԸ) առող-
ջութիւնն անհիւանդութեան: — Դ. զարմացեալ
էին ընդ առողջութիւնն անհիւանդութեան:

547. Բ. Գ. Ե. պղնձի մարմինն ունէին:

548. ամսօրեայ ժամանակ կեցեալ է
ի տանդ յայդմիկ: Արդ մեր ասեմք =
ամսաւրեա ժամանակ մի կացեալ է ի
քանդ այդմիկ. արդ ասեմք

549. հրաման մահու նոցա և սպա-
նակես, դու գիտես, ապա թէ ոչ, պահել
յանձն արարաւ քեզ = հրաման վասն
մահու նոցա դու գիտես, ապա եթէ պա-
հել յանձն արարեալ է քեզ

մեր զահի հարեալ եմք = մեր զար-
հորեալ եմք

550. տեսանեմք զայնպիսի անհնարին
նեղութիւնս = տեսանեմք այսպիսի ան-
հնարին նեղութիւնսն

548. Բ. Գ. Դ. ամսօրեայ մի ժամանակ կե-
ցեալ է ի տանդ յայդմիկ: Արդ մեր ասեմք:
— Ե. (Ա) ժամանակ մի կեցեալ (ԷԻՏՅԱՄԱ):
— Զ. (Ա) ժամանակ կեցեալ իցէ (ԻՏՅԱՄԱ):

549. Բ. Գ. Դ. Ե. հրաման վասն մահու
նոցա, և սպանակես՝ դու գիտես. ապա եթէ
պահել յանձն արարաւ քեզ: — Ծ. ԱՄԲ. ապա
եթէ պահել յանձն արարաւ:

550. Զ. տեսանեմք զայնպիսի անհնարին
նեղութիւնս: — Է. (Տ) զայնպիսի (Ա) նեղու-
թիւնսն:

551. զայս լուաւ = լուաւ զայս

552. երթայր ի մէջ գիշերին յերդ
բանդին = երթայր յերդ բանդին ի մէջ
գիշերին

ընդ մութ գիշերոյն = ընդ մութ գի-
շերին

553. իւրաքանչիւր կապելոցն, զի ի-
բրև գկանթեղ = իւրաքանչիւր ի կա-
պելոցն, զի իբրև գկանթեղս

բորբոքէր = բորբոքիկ

554. և ասէր ընդ միտս իւր. Զի՞նչ է
այս մեծ սքանչելիքս. աստուածք մեր =
և ասէ ընդ միտս իւր. աստուածքն մեր

257

զայսպիսի պայծառութիւն = զայս
պայծառութիւն

555. առ յոյժ յիմարութեանն = առ
յոյժ յիմարութեան

551. Բ. Գ. Գ. Ե.:

552. Բ. Գ. Գ. Ե. երրայր ի մէջ գիշերի
յերդ բանդին: — Զ. [Կը տարբերի նախորդէն գի-
շերինով]:

553. Բ. Գ. Գ. Ե. իւրաքանչիւր կապելոցն, զի
իբր գկանթեղ:

554. Բ. Գ. Գ. Ե. և ասէ ընդ միտս իւր.
զինչ իցեն այս մեծ սքանչելիքս. աստուածքն մեր:

555. Բ. Ե.:

556. կերպարանին ի յաչս տգետ մարդ-
կան. թերևս և այս տեսիլ = կերպա-
րանին յաչս մարդկան, թերևս այս տե-
սիլս

557. մինչդեռ յայսմ մտաց խորհրդի
= մինչդեռ ևս յայս իրաց խորհրդի

558. յիւրաքանչիւր խշտեկացն =
յիւրաքանչիւր խշտեկաց

559. եթէ ոչ այլ ընդ այլոյ տեսանէր՝
որ երևեցաւ նմա = եթէ ոչ այլ ընդ
այլոյ է տեսիլն որ երևեցաւ նմա

ի կապելոցն եղև = ի կապելոց եղև

560. ևս և ոչ զմի ոք ոչ զիտեմ =
ես և զմի ոք ոչ զիտեմ

561. ի հարցն յառաջնոց = ի հարցն
առաջնոցն

556. Բ. Ե. կերպարանին յաչս տգետ մարդ-
կան. րերևս այս տեսիլ: — Գ. Գ. Ե. (Կ) Ե
յաչս (ՏՄԹ) և այս (Տ):

557. Բ. Գ. Գ. Ե. մինչդեռ ևս յայսր ի
մտաց խորհրդի:

558. Բ. Գ. Գ. Ե. յիւրաքանչիւր խշտեաց:

559. Գ. Գ. եթէ ոչ յայլոյ տեսանէր՝ որ երև-
եկցաւն նմա:

560. Բ. Գ. Գ. Ե. ևս և ոչ զմի զոք ոչ զիտեմ:

561. Բ. Ե. — Գ. Գ. ի հարցն առաջնոց:

562. և դողացին ամենայն մարմինք,
և թմբբեալ == և դողացաւ ամենայն
մարմինք նորա: և թմբբեալ

258

563. և ի ծագել լուսոյն == և ընդ
ծագել լուսոյն

յարուցեալ երթայր ի վանս իւր ==
յարուցեալ ի վանս իւր երթայր

564. ամենևին պատմել զոր ինչ ե-
տեսն == պատմել ամենևին զտեսիլն

առ իւր == առ իւրն

ի վերնատուն մի ցամաքագոյն, և անդ
== ի վերնատուն մի ցամաք և անդ

որպէս և ասացէքն == որպէս ասացէքն
մոզպետին, փութով ընթացեալ երթայր,

իբրև մեծ իմն աւետիս տանէր նոցա ==
մոզպետին փութացեալ երթայր իբրև ըն
մեծ իմն աւետիս տանելով նոցա

562. Բ. Գ. Դ. Ե. Է. և դողային ամենայն
մարմինքն, և թմբբեալ: — 2. [Կը տարբերի
նախորդէն՝ դողացին]:

563. Բ. Գ. Դ. Ե.:

564. Բ. Գ. Դ. Ե. ամենևին պատմել զոր
ետեսն:

ասէ, ելանել ի ցամաք վերնատուն մի.
արիք == ասէ, ի վերնատուն մի ցամաք
ելանել. արիք

վասն ձերոյ տառապանացդ == վասն
ձեր նեղութեանդ

565. Յովսէփ հեզաբար սկսաւ խօսել
ընդ դահճապետին և ասէ. Երթ և ասա
ցյիմար առաջնորդն ձեր. չէ՞ լուեալ ըր
վասն == Յովսէփ սկսաւ խառնել հեզաբար
ընդ դահճին և ասէ. երթ ասա յիմար
առաջնորդին ձեր չէ՞ լուեալ ձեր վասն

566. Տեառն մերոյ և կամ վասն մերոյ
հրաշակերտ շինուածոցն, որք մեզ կան
պահին == Տեառն մերոյ յիսուսի քրիս-
տոսի, և կամ զհրաշակերտ շինուածոցն
որ ի նմանե մեզ կան և պահին

565. Բ. Գ. Դ. Յովսէփ հեզաբար սկսաւ խօ-
սել ընդ դահճի և ասէ. երբ ասա դու ցյիմար
առաջնորդն ձեր. չէ՞ լուեալ ըր վասն: — Գ.
(ՅՉՍԻԸ) դահճապետին (ԵԱԵ) և ասա ցյիմար
առաջնորդին ձեր (ՉԼԲՎ) — Ե. [Մեր ձեռա-
գրին զիմացի տպագրէն կը տարբերի առանց
հարցական չի-ով]:

566. Բ. Գ. Դ. Ե. տեառն մերոյ և կամ՝
վասն հրաշակերտ շինուածոցն, որք մեզ կան
պահին:

567. վասն որոյ դիւրեաւ == վասն
որոյ և դիւրաւ

բարւոք == բարիօր

568. արգահատեցեր մեծի նեղութեանս
մարմնոյ. այլ ոչ ինչ եմք ձանձրացեալք
իրբև == արգահատեցեր մարմնաւոր նե-
ղութեանս: այլ մեք ոչ եմք ձանձրացեալ
իրբև

569. որ չիք այլ ինչ յոյս == որ չիք
իւնչ յոյս

խնդացեալ == խնդացեալք

570. ժամանակեայ վշտօքս զանժա-
մանակ երանութիւնսն == ժամանակեա
վշտաւքս զանժամանակեա երանութիւնն

571. ցանկացեալք == ցանդացեալք
չինուածս յերկինս առանց == շինուածս
առանց

567. Բ. Գ. Դ. Ե. — Զ. վասն որոյ դիւրաւ:

568. Բ. Գ. Դ. Ե. [վերի տպագրէն կը տար-
բերին ձանձրացեալ բառով]:

569. Բ. Գ. Դ. Ե. որ չիք ինչ այլ յոյս:

570. Բ. Գ. Դ. Ե. ժամանակեան վշտօքս՝
զանժամանակեան երանութիւնսն: — Ծ. Այլք՝
զանժամանակեան [կամ] զանժամանակեայ:

571. Բ. Գ. Դ. Ե. ցանկացեալ:

572. որ ոչ երևին ձեր == որ ոչ ինչ
երևին ձեր

573. եթէ որ կամեսցի ասել ձեզ ==
եթէ կամեսցի ոք առ ձեզ ասել

574. լսել ձեր տկարութիւնդ. վասն
զի կուրութեան հնութեամբն չտեսանէք և
ոչ լսէք և ոչ իմանայք, յայն սակս զմեզ
զուր և անիրաւ և առանց յանցանաց
սևոդորմն դատիր: == ձեր տկարութիւնդ
լսել. վասն զի հնութեամբ կուրութեամբ
ոչ լսէք, և ոչ տեսանէք և ոչ իմանայք,
այնր արագաւ զմեզ ի զուր և սևոդորմ և
անիրաւ առանց յանցանաց իրիք դատիր:

572. Բ. Գ. Դ. Ե. — Ծ. Այլք՝ որ ոչ ինչ
երևին:

573. Բ. Գ. Դ. Ե. եթէ կամեսցի որ ասել
ձեզ:

574. Բ. լսել ձեր տկարութիւնդ. վասն զի
նկուրեան կուրութեամբն չտեսանէք և ոչ լսէք
և ոչ իմանայք: Յայն արագս զմեզ՝ զուր և
անիրաւ՝ առանց յանցանաց սևոդորմն դատիր:
— Գ. Դ. [կը տարբերին Բ. էն յարագս բառով]: —
Ե. (1284, 224) ոչ տեսանէք (ԵՈՒԵՈՒՅԱԶԶԵԱԱՅ)
անոդորմ (Գ). — Է. (1284, 2) կուրութեան նկու-
րեամբն չտեսանէք (ԵՈՒԵՈՒՅ) սակս զմեզ (ԶԵ)
անիրաւ սուսնց (ՅԱԴ): — Ծ. Այլք՝ նկուրեան
կուրութեամբն:

առատ է և բարերար = առատ և բարերար է

դուռն արքայութեան նորա = դուռն ողորմութեան նորա

575. դիմեսցէ համարձակ. ի դարձելոց = դիմեսցէ համարձակ: դարձելոցն

576. ընդ ումեք ևրբէք: Բայց = ընդ ումեք, բայց

577. որ դու = զոր դու

578. էր մեր իշխանութիւն տնայրէն յաշխարհին = է՛ր մեր իշխանութիւն յաշխարհին

չանկանել մեզ ի ձեռս թագաւորիդ = չանկանել ի ձեռս թագաւորիև

յայսպիսի փորձանաց = յայնպիսի փորձանաց

575. Բ. Գ. Դ. դիմեսցի համարձակ. ի դարձելոց: — Ե. դիմեսցէ հանապազ. (ԻԳ):

576. Բ. Գ. Դ. Ե: — Է. ընդ ումեք երբէք: Բայց:

577. Բ. Ե:

578. Ե. էր մեզ իշխանորիւն անդրէն յաշխարհին:

579. իբրև թէ գիտէաք զվիշտ վտանգիս = իբրև գիտեաք զվիշտս վտանգի

580. ճգանց, սոյնպէս և կամիմք = ճգանցս, սոյնպէս կամիմք

581. Ձի թէ = զի ևթէ

աներեւութից, և առ սէր իւրոյ բարեւրարութեանն = աներեւութից առ սէր իւրոյ բարերարութեան

առ ազգս մարդկան = առ ազգս մարդկութեանն

ընդ ամենայն հանդէս = ընդ հանդէս

582. զամենայն գործ տնտեսութեան, ի կամս իւր մատնեցաւ = զամենայն

579. Բ. Գ. Դ. իբրև գիտացաք զվիշտ վտանգիս: — Ե. (ԻԳ) զվիշտս (Վ): — Զ. (Ի) թէ գիտեաք (ԶՎ): — Ծ. ԱւԷ՛ իբրև գիտեաք [կամ] իբրև գիտացաք:

580. Բ. Ե. ճգանց, սոյնպէս կամիմք: — Գ. Դ. ճգանաց (ՍԿ):

581. Բ. Գ. Դ. Ե:

582. Բ. զամենայն գործս տնտեսութեան, ի կամս իւր մատնեցաւ: — Ե. (ԶԳ) տնտեսութեան ի կամս իւր, մատնեցաւ.

գործս տևաշրեկութեան ի կամս իւր. և կամաւ իւրով մատնեցաւ

583. աստուածութեանն իւրոյ = աստուածութեան իւրոյ

584. բազմաց, և վերացաւ առ հայր իւր յերկինս = բազմաց, վերացաւ առ հայր ի յերկինս

հայրենի աթոռոյն = աթոռոյն հայրենի շնորհեաց մեզ գորութիւն = շնորհեաց մեզ զգաւրութիւն

585. նորա անմահութեանն՝ և մեք մերով = նորա անմահ բնութեանն, և մերով

586. չարչարակից լինել անմահ մեծութեանն = չարչարակիցք լինել նորա անմահ մեծութեանն

587. ոչ ևս իբրև զմահկանացու հա-

583. Բ. Գ. Դ. Ե.:

584. Բ. Ե. բազմաց, վերացաւ առ հայր յերկինս: — Գ. Դ. բազմացն (Վ. Ա. 23):

585. Բ. Գ. Դ. Ե. նորա անմահ բնութեանն, և մեք մերով: — Ծ. Ա. 12Ք՝ անմահ բնութեանն:

586. Բ. Գ. Դ. Ե. չարչարակից լինել անմահ Աստուածութեանն: — Ծ. Երեք օր. աստուածութեանն:

587. Բ. Գ. Դ. Ե. ոչ ևս իբրև զմահկանացուս համարի զմեր մահն, այլ:

մարի զմեր մահն, այլ = ոչ իբրև մահ կանացուի համարի զմահս մեր, այլ

համարիմք մեք զչարչարանս = համարիմք զչարչարանս

զայս անկեայն բունս մոգպետն ի դահճապետէ անտի = զայս մոգպետն ի դահճէ անտի

262

իւր, և հատաւ = իւր, հատաւ

588. Իսկ յաւուր միոջ յերեկունս պահուն = Իսկ յաւուր միում յերեկոյնս պահուն

589. միայնիկ թիկ, և = միայնիկ, մնչիկ, և

590. ի սպասաւորացն: Եւ իբրև եհաս ի դուրս տանն, հայէր = ի սպասաւորացն. իբրև եհաս ի դուռն բանդին հայէր

591. Ո՞վ ևս դու: Ես ինքն իսկ եմ,

588. Գ. Դ. Իսկ յաւուր միոջ յերեկոյնս պահուն:

589. Բ. Գ. Դ. Ե.: — Ծ. Երեք օր. մնչիկ:

590. Բ. սպասաւորացն: Եւ իբրև եհաս ի դուրս բանդին, հայիր:

591. Բ. Գ. Դ. Ե. ո՞վ ևս դու: Ես ինքն իսկ եմ ատէ մոգպետն, կամիմ:

ասէ, կամիմ = ս՛վ ես դու, ասէ, ես
ինքնին իսկ եմ, կամիմ

592. նշանն. և պատմեաց նոցա գեր-
կիցս երևումն սրանչեղեացն: Եւ = նշանն,
պատմեաց երկիցս երևումն նոցա: Եւ

593. Ղեւնդ երէցն = Ղեւնդ երէց

594. լոյս ծագել, որ և ծագեաց և
լուսաւորեաց իմաստօրեամբ զաներևոյթ
արարածս, նոյն = լոյս ծագեալ, ծագեաց
և լուսաւորեաց զաներևոյթ արարածս,
նոյն

595. ծագեաց ի խաւարեալ միտս =
ծագեաց ոչրևն ի խաւարեալ միտս

263

596. կուրացեալ ոգոյդ, և տեսեր =
կուրացեալ հոգոյդ, և տեսեր

592. Բ. նշանն. այլ պատմեաց նոցա գեր-
կիցս երևումն սրանչեղեացն: Եւ: — Գ. Գ.
[Եւխորդէն կը տարբերի զսրանչեղեացն]: — Ե.
նշանն այլ. (ՊՆԶԵՍԵ):

593. Բ. Գ. Գ. Ե:

594. Բ. Գ. Գ. Ե. լոյս ծագել, որ և ծագեաց.
և այլն:

595. Բ. Գ. Գ. Ե. ծագեաց ի խաւար մտաց:

— Կ. Երէք օր. ի խաւար մտաց:

596. Ե. կուրացեալ հոգոյդ և տեսեր:

ընդ խաւար գնայցես = ընդ խաւար
գնացես

զճշմարտութիւն քո = զճշմարտու-
թիւնս քո

597. և ածցեն զմեզ ի լեառն = և
հանցին զմեզ ի լեառն

Տէր, առաջնորդեցեր և ածեր = Տէր
աստուած մեր ածեր

598. յանանց ուրախութիւնդ և յան-
մերձելի հանգիստդ = յանանց ուրախու-
թիւնդ և յանակց հանգիստդ

Ահա նմանեալ է օրս = ահա նման է աւրս

599. չարչարանացն քոց. որպէս ա-
պրեցուցեր = չարչարանաց քոց. որ ա-
պրեցուցեր

600. զաղխեալ դուռն Աղենայ =
զաղխեալ դուռն դրախտին աղենայ

601. պատճառք մահու բազմաց, ալօ

597. Է: — Ե. և ածցեն ի լեառն:

598. Բ. Ե. յանակց ուրախօրիւնսդ և յան-
մերձելի հանգիստդ:

599. Գ. Գ. չարչարանաց քոց, որպէս ա-
պրեցուցեր:

600. Բ. Գ. Գ. Ե. զաղխեալ դուռնն աղենայ:

601. Բ. պատճառք մահու բազմաց. և արա-
րեր: — Գ. Գ. պատճառք (ՄԲԵՍ): — Ե. (ՊՄ)
բազմաց, արարեր: — Զ. Ե. պատճառք (ՄԲ)
արդ արարեր:

արարեր = պատճառու մահու բազմաց-
արարեր

602. պատճառք կենաց = պատճառու
կենաց

603. անձին իւրում = անձին իւրոյ

604. զքէն Տէր, գոհանամք = զքէն
Տէր աստուած մեր, գոհանամք

605. ճայնակիցք = ճայնակից

264

606. անուան քո տուր փառս = ա-
նուան քում տուր զփառս

607. վասն ողորմութեան և ճշմար-
տութեան քո, զի մի երբէք = վասն
ողորմութեան և ճշմարտութեան քում, զի
մի երբէք

602. Բ. Գ. Դ. Ե.:

603. Գ. Դ. անձին մերում:

604. Բ. Գ. Դ. Ե. զքէն Աստուած. գոհանամք:

605. Բ. Ե.:

606. Բ. Գ. Դ. Ե. — Է. անուան քում տուր
փառս:

607. Բ. Ե. վասն ողորմութեան և ճշմար-
տութեան քո. մի երբէք: — Է. (ՎՈԵՃ) քոյ,
զի մի երբէք:

608. ապարասան խաւարագգեստ ազ-
գիս: Իսկ = ապարասան և խեղարևր և
խաւարագգեստ ազգիս այտրիկ. Իսկ

609. կեանք իմ, ես յումմէ երկեայց,
Տէր ապաւէն = կեանք և ես յումմէ եր-
կեա[յ]ց Տէր ազնակաւ և ապաւէն

610. ես յումմէ զողացայց = ես յում-
մէ զողացայց

բազում են այտունտե թշնամիք = բա-
զումք են թշնամիք

611. Տէր ամենայնի, եկիր վասն ա-
մենեցուն կենաց, զի դարձցին = Տէր որ
եկիր և մտար վասն ամենեցուն կենաց,
զի դարձցին

առաջի քոյոյ = առաջի քո[յ]ոյ

612. Մի որոշեր զիս ի սուրբ գա-
ռանցս, յորս խառնեցայ = Մի որոշեր

608. Գ. Դ. ապարասան խաւարագգեայ ազ-
գիս: Իսկ: — Ե. (Ա) և խաւարագգեստ (ԱԵ):
— Ծ. Մի օր. խաւարագգեայ. Այլ օր. և խե-
ղարիշր և խաւարագգեստ:

609. Է. [ՎԵՐԻ ԵՍ]. Էն կը տարբերի յումմէ:

610. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ.:

611. Բ. Գ. Դ. Ե. [ՎԵՐԻ ԵՍ]. Էն կը տար-
բերին որ եկիր-ով:

612. Գ. Դ. մի որոշեր զիս ի սուրբ գա-
ռանցս, յոր խառնեցայ:

զիս Տէր ի սուրբ գառանցս, յոր խառնեցայ

613. ըստ քո փարախդ արտաքս ելեալ՝ չար գազան դարձեալ բեկանիցէ = ըստ քո փարախն ելեալ արտաքս, և չար գազանն բեկանիցէ

ի բազմամեայ ամբարշտութիւնս իմ = ի բազմամեայ ամսարշտութիւնս իմ

265

անդրէն ի կորուստ աշակերտիցեմ = անդրէն աշակերտիցեմ

614. պատճառք մահու, նոցին եղէց և պատճառք = պատճառ մահու նոցուց եղէց պատճառք

ինն խրոխտացեալ = ինն խրոխտացեալ

ի մէջ մեծի կորստականացս, ինն կորացեալ = ի մէջ կորստականացն, ինն կորացեալ

613. Բ. Գ. Գ. Ե. ըստ քո փարախդ արտաքս ելեալ, չար գազանն բեկանիցէ:

614. Բ. Ե. պատճառ մահու, նոցին եղէց պատճառք: — Գ. Գ. պատճառք (ՄԵՆ) պատճառք:

ասացին նմին իսկ ևսոսն կատարել զադոթան = ասաց կատարեցին զադաւթան

615. և այնպէս խաղաղացեալ կացին ի քուն ամենեքեան մինչև = և այնպէս խաղաղեալ կային մինչև

616. ոչ մտանէր. այլ զձեռսն իշր ի վեր համբարձեալ՝ կայր = ոչ մտեալ. այլ զձեռս ամբարձեալ կայր

617. ընդ երդ պշուցեալ հայէր յերկինս, յանկարծակի տունն = ընդ երգն պշուցեալ հայէր ընդ երկինս յանկարծակի տունն

618. և երևեցան նմա սանդուղք լուսեղէնք = և երևեցաւ նմա սանդուղք լուսեղէնք

619. յերկրէ ի յերկինս = յերկրէ յերկինս

615. Բ. Գ. Գ. և այնպէս խաղաղեալ կային ի քուն ամենեքեան մինչև: — Ե. (ԵԱԽԿ) ի քուն մինչև: — Մ. ԱՅԸ. խաղաղեալ կային:

616. Բ. Գ. Գ. ոչ մտեալ, այլ զձեռսն ի վեր ամբարձեալ՝ կայր: — Ե. [Կը տարբերի նախորդէն զձեռս]:

617. Բ. Ե. ընդ երդ պշուցեալ հայէր յերկինս, յանկարծակի տունն: — Գ. Գ. (ԸԵՊՂՅՅ) տունն յանկարծակի:

618. Բ. և երևեցան նմա սանդուղք լուսեղէնք: — Գ. Գ. և երևեցաւ (ՆԱ) լուսեղէնք:

619. Բ. Գ. Գ. Ե. Է:

ամենեցուն տեսիլն == տեսիլն ամենեցուն

620. չքնաղ և ահաւոր == չքնաղ, ահաւոր

621. զտեսիլն հրեշտակի == զտեսիլ հրեշտակաց

266

622. զթիւ համարոյ == զթիւ համարաց

623. էր՝ որ զհազարի, էր՝ որ == էր որ զհազարաց և էր որ

զերկերիւրոց և զերեքտասանից == զերկերիւրից և զերեքտասանց

624. մօտագոյնս մերձենայր, մինչև == մաւտագոյն մերձենայր տեսիլն, մինչև

625. զերիս ի նոցանէ == զերիսն ի նոցանէ

և ունէին ինն պսակ ի ձեռին, խօսէին

620. Բ. Գ. Դ. Ե. Է:

621. Բ. Գ. Դ. Ե. Է:

622. Բ. Ե. զրիւ համարոյն:

623. Բ. Գ. Դ. Ե. Էր՝ ուր զհազարի, էր՝ ուր:

624. Բ. Գ. Դ. Ե. մօտագոյնս մերձենայր,

մինչ:

625. Բ. Գ. Դ. Ե. Է:

== և ունէին պսակս ի ձեռինս իշրեանց, խաւսեին

քանզի և մեք == քանզի մեք

626. մնայաք, և առհաւատչեայ պատիւ սոցա == մնայաք, զի և զառհաւատչեայ պատիւն կոցա

ոչ ևս մնայաք՝ եկն == ոչ ևս պիւ աւնեար՝ եկն

627. ի զինուորաց Քրիստոսի == ի զինուորացն Քրիստոսի

628. երիցս ակգամ երևեցաւ չքնաղ տեսիլս առն երանելոյ == երիցս երևեցաւ չքնաղ տեսիլն առնս այստրիկ երանելոյ

629. նոցա զամենայն տեսիլն կարգաւ: Իսկ նոքա յարուցեալ կացին յաղօթս և ասէին == նոցա կարգաւ զամենայն տեսիլն: Իսկ նոցա յարուցեալ կային յաղաթս և ասեին

626. Բ. Ե. մնայաք, և առհաւատչեայ պատիւ սոցա: — Գ. (Մ) և առհաւատչեայ պատիւն սոցա: — Դ. (ՄԵԶ) պատիւս (Ս):

627. Զ:

628. Բ. Գ. Դ. Ե. [Վերի տպ. էն կը տարբերին աւնե-ով]:

629. Բ. Գ. Դ. Ե. [կը տարբերի վերի տպագրէն՝ կային]:

630. մեծվայելչութիւն քոյ = մեծ-
վայելչութիւն քո

267

631. ի բերանոց մանկանց տղայոց
ստրնդիացաց հաստատեցեր զօրհնութիւն
= ի բերանոյ մանկանց տղայոց ստնտե-
ցաց հաստատեցի աւրհնութիւն քո

632. ոչ ևս է այսուհետև ասել =
ոչ ևս այսուհետև է ասել

633. այլ թէ տեսից = այլ զի տեսից
ի ձեռն տարբ զօրականացն քոց հեռա-
ւոր = ի ձեռն զաւրականիև քո, հեռա-
ւոր

զթութեամբ քով ելեր ի խնդիր =
զթութեամբ քո ելեր խնդիր

ետես սա զերկիևն՝ զգործս մատանց =
ետես զգործս մատանց

630. բ. գ. դ. ե. զ:

631. բ. ե. [Կը տարբերին վերի տպագրէն
ստրնդիացաց բառով]: — գ. դ. [Չունին վերի
տպ. ին ստրնդիացաց-ը]:

632. բ. գ. դ. ե.:

633. բ. գ. դ. ե.:

634. մինչդեռ է յերկրիս խառնեցաւ
ի զունդս բիւրաւոր հրեշտակաց քոց: Ե-
տես = մինչդեռ էր յերկրիս խառնեցաւ
ի բիւրաւոր բանակս հրեշտակաց. ետես

635. զոգիս արգարոց կատարելոց =
զնոգիս արանց կատարելոց

636. և ի ձեռին նոցա զանշուշտ որու-
նայն, որ = և ի ձեռս նոցա զանշուշտ
րարունեանն, որ

637. պահի ի ձեռն = պահիև ի ձեռս

268

զիտացար սովաւ եթէ որում այսպիսի
= զիտեմք սովաւ եթէ ում այսպիսի

634. բ. ե. մինչդեռ է յերկրիս խառնեցաւ
ի բիւրաւոր բանակս հրեշտակաց քոց: Ետես:
— գ. դ. (ՄԷՅԽ) ի բանակս բիւրաւոր (ՀԲԵ):
— ծ. ԱւԷՔ՝ ի բանակս [կամ] ի բիւրաւոր բա-
նակս:

635. բ. գ. դ. ե. զնոգիս արգարոց կատա-
րելոց:

636. բ. և ի ձեռին նոցա զանշուշտ որու-
նայն պտակն, որ: — գ. դ. և ի ձեռն (ԵՁ)
նարունեան, որ: — ե. (ԵԻՁԵՁ) նարունեան
պտակն, որ: — զ. Է. (ԵԻՁԵՁ) նարունայն, որ:
— ծ. Երկու օր. նարունեան [կամ] րարունեանն:
Աւ. օր. ըրարունայն պտակն:

637. բ. գ. դ. ե. պահի ի ձեռս:

638. քոց բարութեանցդ = քո բարեացդ

639. պարգևքն քո = պարգևք քո
քոյով յորդ և աննախանձ = քով
յորդ և աննախանձ

640. որ ոչ խնդրեն = որ ոչն խըն-
դրեն

բաց մեզ = բաց և մեզ

641. ողորմութեան քո, որ ի մանկու-
թենէ մերմէ ցանկացեալ = ողորմու-
թեան, որ ի մանկութենէ ցանկացեալ

Ձնորագիւտ = զնորգիւտ

առնեմք վասն անձանց = առնեմք
անձանց

642. հաւատոց մերոց ի մէջ ալէկո-
ծեալ ծովու մեղաց = հաւատոյս մերոյ
ի մէջ ալէկոծութեան ծովուս մեղաց

638. Գ. Գ. քոց բարութեանց:

639. Բ. Գ. Գ. պարգևքդ քո

640. Զ: — Գ. Գ. որ ոչս խնդրեն: [Անշուշտ
ս գիրը ն ին մասը պիտի ըլլայ որ աւրուած
մաշած է]:

641. Բ. Գ. Գ. Ե. Զ. որոյնուրեան. որ ի
մանկութենէ մերմէ ցանկացեալ: — Է. որոր-
մութեան քոյ, որ (ԻՄՄՅ):

642. Բ. Ե. հաւատոց մերոց ի մէջ ալէկո-
ծեալ մեղաց ծովուս: — Գ. Գ. (ՀՄԻՄԱ) ծո-
վուս մեղաց:

643. իւրեանց: Գութ ողորմանաց ար-
կանէին = իւրեանց, և գութս ողորմանաց
արկանէին

լիցի ձայն = լինիցի ձայն

և հաստատուն = և զի հաստատուն

269

ի ցանկալի = ի ցանկալի

644. ազդեցաւ նոցա ի ձեռն Հոգւոյն
= ազդեցաւ ի հոգւոյն

645. ժամանակ կոչման նոցա, որպէս
զի = ժամանակ նոցա կոչմանն, որպէս

646. ի կասկածելի ակնկալութենէն
= ի կասկածանաց ակնկալութենէն

առհաւատչէիւ փոքու = առհաւատ-
չելու փոքու

647. որում ի վաղնջուց իսկ էին ցան-

643. Բ. Գ. Գ. Ե. իւրեանց. գութս որորմ-
անց արկանէին:

644. Բ. Գ. Գ. Ե. ազդեցաւ նոցա ի Հոգ-
ւոյն: — Զ. ազդեցաւ իսկ նոցա (ԻՀ):

645. Գ. Գ. ժամանակ կոչմանն նոցա. որ-
պէս զի:

646. Գ. Գ. ի կասկածելի յակնկալութենէն:

647. Բ. Գ. Գ. Ե. որում և ի վաղնջուց իսկ
էին ցանկացեալք:

կացեալք == որում և ի վաղնջուց եին
ցանգացեալք

648. ինքն իսկ մոզպետն == ինքն
մոզպետն

649. զկապեալսն քաղաքին, վասն
այնորիկ և համարձակութեամբ == զկա-
պեալս քաղաքին: վասն այտորիկ համար-
ձակութեամբ

650. հանեալ տանէր յապարանսն իւր:
լուանայր և սրէր զնոսա ի չարչարանաց
== հանեալ զնոսա տանէր յապարանս
իւր. լուանայր զնոսա ի չարչարանաց

651. լուացմանն սրբոց, և արկանէր
զիւր մարմնովն == լուացման սրբոց և
արկանէր զմարմնով իւրով

652. ի կենդանարար մարմինն == ի
կենարար մարմին

648. Բ. Գ. Գ. Ե.:

649. Բ. Գ. Գ. Ե. [վերի տպ. էն կը տարբե-
րին գիպեալս-ով]:

650. Բ. Գ. Գ. Ե. հանեալ տանէր զկապեալսն
յապարանս իւր: Լուանայր և սրբէր զնոսա ի
չարչարանաց:

651. Բ. Գ. Գ. Ե. յուացման սրբոց, և ար-
կանէր զիւրով մարմնովն: — Զ. (ԼՍԵՍ) զիւր
մարմնովն:

652. Բ. Գ. Գ. Ե. ի կենդանի մարմին: —
Ծ. Երեք օր. ի կենդանի.

653. արիւնն Տեանն == արիւն Տեանն

270

լիցի ինձ ի լուացումն == ևղիցի ի
լուացումն

654. ի ծնունդս նորոգութեան վերստին
Հոգւոյն սրբոյ == ի ծնունդ նորոգութեան
հոգւոյ սրբոյ

որդէգրութեանն == որդեգրութեանն

655. սեղան կերակրոյ == սեղան կե-
րակրոց

մատուցանէր լոցս, և == մատուցա-
նէր և

656. հացին օրհնութեան == հացին
աւրհնութեան

657. ի մարդկանս հարուածոց, սա-

653. Բ. Գ. Գ. Ե.:

654. Բ. Գ. Գ. Ե. ի ծնունդ նորոգութեան
վերստին ի Հոգւոյն սրբոյ: — Ծ. Երկու օր. ի
Հոգւոյն:

655. Գ. Գ. — Բ. Ե. կերակրոց սեղան:

656. Գ. հացին օրհնութեան: — Գ. Ե. ի
հացին օրհնութեան: — Ծ. Երեք օր. ի հացին.
Մի օր. հացին:

657. Բ. ի մարդկան հարուածոց. սակայն
վասն ընտանեացն ունէր կասկած յոյժ, զի մի
իւրև վնասակարք: — Գ. Գ. (ԻՄՂՍՎԸ) յոյժ
ունէր կասկած (ԶՄԻՎ): — Ե. (ԻՄՂՍՎԸՈԿԶՁՄ)
իւրոշ (Վ):

կայն վասն ընտանեացն յոյժ ունէր կաս-
կած, զի մի՛ իբրև վնասակարբ = ի
մարդկան հարցոածոց, սակայն վասն ըն-
դանեացն յոյժ ունէր կասկածանս, զի մի
կրբեր իբրև վնասակարբ

658. ի ծածուկ կոչէր ի գիշերի և
զնախարարսն = ի ծածուկ ի գիշերի
կոչէր զնախարարսն

659. առնէր ծախս մեծամեծս: Եւ էին
= առնէր մեծապիս ծախս: Եւ էին

խնդութեան վասն = խնդութեանն վասն

660. ոչ յիշէին ամենևին եթէ վիշտը
իւր անցեալ էին ընդ նոսա: Բայց ի ժամ
բազմականացն = չյիշէին ամենևին եթէ
վիշտ անցեալ է ընդ նոսա: բայց ի մէջ
բազմականացն

271

եղեն ի միտս սրբոցն = եղեն ի մէջ
սրբոցն

658. Բ. Ե. ի ծածուկ կոչէր և գիշերի զնա-
խարարսն: — Գ. Գ. ծածուկ կոչէր ի (ԳԶ):

659. Գ. Գ. առնէր ծախս մեծապէս: Եւ էին:
— Ծ. Երկու օր. մեծապիս:

660. Բ. Ե. չյիշէին ամենևին երբ վիշտը
անցեալ էր ընդ նոսա: Բայց ի ժամ բազմա-
կանացն: — Գ. Գ. (ՁԱԵ) վիշտը ինչ անցեալ
էին (ԲՆ). բայց ի բազմականացն:

մարդկան կեցեալ էր = մարդկան
կացեալ էր

և տգիտագոյն ևս էր = և տգիտագոյն
յակ էր

661. Հրամայեցին ունել զգլուխ բազ-
մականին = Հրամայեցին ևնս ունել
զգլուխ բա[զ]մականին

662. Ձիւն է այլ՝ զոր դուքդ գործէք.
և կաւ յինէն զի՞ թաքուցանէք զծածուկս
խորհրդոցդ: Ես = Ձիւն է զոր դուք
գործէք և յինէն թաքուցանէք զծածուկ
խորհրդոյս ձեր: Ես

663. և քան զևս փոքունս յաշակեր-
տաց քոց տգիտագոյն ևմ, զիւրդ = և
քան զփոքունս յաշակերտաց ձերոց տգի-
տագոյն, զիւրդ

մեծ էր ինձ = մեծ է ինձ

661. Գ. Գ. է: — Բ. Ե. նմա հրամայեցին
ունել զգլուխս բազմականին:

662. Բ. Գ. Գ. Ե. [Կը տարբերին վերի տպա-
գրէն բազուցանէր-ով]:

663. Բ. Ե. և քան զևս փոքունս յաշակեր-
տացն ձերոց տկարագոյն ևմ. զիւրդ: — Գ.
Գ. (ԵԳԶՓՅԶ) տգիտագոյն (ԵԶ): — Զ. է. (ԵԳԶՓ)
յաշակերտաց ձերոց տգիտագոյն (ԵԶ): — Ծ.
Մերն՝ քոց:

664. Հաղորդեալ եմ այսօր: Եթէ ար-
ժանի համարիք ձերում սեղանոյդ, կալա-
րուք դուք = հաղորդեալ եմ: և այսմ
եթէ արժանի համարուցիք զիս ձերում
առիյր սեղանոյդ, կալչիք դուք
բազմեցուցին զնա = ևստուցին զնա

272

665. սուրբ Յովսէփ = սուրբն Յովսէփ
և ասել այսպէս = և ասէ այսպէս

666. ամենեքեան ի Քրիստոս. քանզի
վաղիւ = ամենեքեան քանզի վաղիւ
մոռացեալ իցէ մեր = մոռացեալ է մեր

667. զոր կրեցաք: Եւ փոխանակ աւ-
կառ աշխատութեանս մերոյ՝ բազմապատիկ

664. Բ. Ե. հաղորդեալ եմ. և այսօր երե
որ արժանի համարիք զիս ձերում սեղանոյդ,
կալչիք դուք: — Գ. Գ. (ՀԵԵԱ) երե արժանի
(ՀԶԶԱ) կալալք դուք: — Ե. (Հ) եմ այսօր: Երե
արժանի (ՀԶԶԱ) կալարուք դուք:

665. Բ. Գ. Գ. Ե. Զ. Է:

666. Բ. Գ. Ե. ամենեքեան ի Քրիստոս.
քանզի վաղիւն:

667. Բ. զոր կրեցաք: Եւ փոխանակ սա-
կառ աշխատութեանս մեր՝ բազմապատիկ հան-
գիստ ունելոց եմք: Եւ փոխանակ խառարային

հանգիստ ընդունելոց եմք, և փոխանակ
արգելանի բանդին՝ մտանկոց ևնք յերկնից
քաղաքն = զոր կրեցաք: Եւ փոխանակ
այս աշխատութեանս մերոյ զոր կրեցաք
բազմապատիկ ընդունելոց եմք հանգիստ
և փոխանակ խառարային արգելանի բան-
դին յերկինս ի քաղաքն

668. որոյ քաղաքի քաղաքապետ =
որոյ քաղաքապետ

669. ինքն Քրիստոս է, հանդիսապետ
= ինքն Քրիստոս է և հանդիսապետ

670. առաքինեցաւ առնելով = առա-
քինացաւ առնելով

արգելանի բանդին մտանկոց եմք յերկնային
քաղաքն: — Գ. Ե. զոր կրեցաք: (ԵՓՍԱՄԲՀ
ՈՆԵՓԻ) արգելանաց բանդի (ՄԵ) յերկնից (Ք):
— Ե. (ԶԿԵՓՍԱ) մեր՝ զոր կրեցաքն, բազմա-
պատիկ (Հ) ընդունելոց (ԵՆՓԻԱՍՄԵՑՔ): — Զ.
զոր կրեցաք: (ԵՓՍԱ) մերոյ (ԲՀ) ընդունելոց
(ԵՆՓԻԱ) բանդիս (ՄԵ) յերկնից (Ք): — Ե.
զոր կրեցաք (ԵՓՍԱ) մերոյ (ԲՀ) ընդունելոց
(ԵՆՓԻԱ) բանդիս (ՄԵ) յերկնից (Ք): — Ծ.
ԱԼԸՔ՝ փոխանակ խառարային արգելանի:

668. Բ. Ե. որոյ քաղաքի քաղաքապետն:

669. Զ: — Գ. Գ. ինքն է Քրիստոս: Հան-
դիսապետ:

670. Բ. Գ. Գ. Ե. Զ. առաքինացաւ, առնե-
լով: — Ծ. Երկու օր. առնելով:

671. գնոյն նշան ընդունելով = ըզ-
նոյն նշան յաղրարեան ընդունելով

672. զեղբայրս զայս ի զլուխ =
զեղբայրս զայս զլուխ

673. սոյնպէս սա նախ = սոյնպէս
նախ սա

վաղիւ զպսակն = վաղիւն զպսակն

273

674. ի ձեռն կատարմանն իւրոյ =
ի ձեռն կատարման իւրոյ

675. պսակիչ սուրբ չարչարանաց ծա-
ռայիցս = պսակիչ չարչարանաց սուրբ
ծառայիցս

676. ամենեքեան: Ասէ. ի սուրբ =
ամենեքեան, և ասէ. ի սուրբ

677. ձերոց այդպէս = ձերոց այսպէս

671. Գ. Գ. գնոյն նշան ընդունելոյ:

672. Բ. Գ. Գ. Ե: — Ծ. ԱՅԼԹ՝ գրոջիւ:

673. Բ. Գ. Գ. Ե:

674. Ե: — Բ. ի ձեռն կատարման մերոյ:

— Գ. Գ. (ԻԶ) կատարմանն (Մ):

675. Գ. Գ. պսակիչ սուրբ չարչարանաց ծա-
ռայիցս:

676. Բ. Գ. Գ. Ե. ամենեքեան: ի սուրբ:

677. Բ. Գ. Գ. Ե:

678. վախճանիւ իմոյ = վախճանի
իմոյ

679. քում: Ե: անա ընդ ասելի քո
ազգումն եղև = քում: անա ընդ ասե-
լոյդ քո ազդ եղև

680. որոյ և գալուստ իսկ նորա յաշ-
խարհս վասն մեր մեղացն եղև = որ
գալուստ նորա վասն մեր մեղաւորացս
եղև

որպէս և յաւազակն = որպէս յաւա-
զակն

նովաւ զըրունս փակեալ դրախտին =
նովաւ զըրունս դրախտին

681. ձերում մեծաշուք գնդիդ = ձե-
րոյ մեծաշուք գնդիդ

274

682. ուրախութիւն հրեշտակաց յերկինս.

678. Գ. Գ. Ե: — Բ. Գ. վաղձանի իմոյ

679. Բ. Գ. Գ. Ե. քում: Անս ընդ ասելի
քո ազգումն եղև:

680. Բ. Գ. Գ. Ե. որոյ և գալուստն իսկ նո-
րա յաշխարհս վասն մեր մեղաւորացս եղև:

681. Բ. Գ. Գ. Ե. մեծաշուք գնդիդ ձերոյ:

682. Բ. Գ. Գ. Ե. ուրախութիւն յերկինս.
որպէս զի գիտեն:

որպէս զի գիտեն = ուրախութիւն յերկինս, որպէս գիտեն

683. իւրեանց : Քանզի վասն միոյ կորուսելոյ ոչխարի եկն ի խնդիր, վասն այնորիկ և նոքա խնդակիցք լինին = իւրեանց : Ձի վասն միոյ ոչխարի կորուսելոյ եկն ի խնդիր. վասն որոյ և նոքա խնդակից լինին

էր մեծ զօրավարն Հայոց = էր զաւրավարն Հայոց

բազում առքը ընկերակցօքն իւրովք = բազում ընկերակցաւք իւրովք

առաւել ևս ընդ իս = առաւել ընդ իս

684. ահա ի առքը մահն իւրեանց՝ կամէին = ահափասիկ ի մահուանն իւրեանց կամեին

ի վերայ անարժանութեանս իմոյ, զի արժանի եղէց = ի վերայ իմոյ անարժանութեանս զի եղէց արժանի

683. Բ. իւրեանց : Քանզի վասն միոյ կորուսելոյ ոչխարի եկն ի խնդիր, վասն այնորիկ և նոքա խնդակից լինին : — Գ. Գ. (ԻՔՎ) միոյ մեղաւորի և կորուսելոյ ոչխարի (ԵԻԻՎԱԵՆ) խնդակից (1) : — Ե. (ԻՔՎՍ) կորուսելոյ եկն (ԻԻՎԱԵՆԻ) : — Ծ. Երկու օր. խնդակից :

684. Բ. Ե. ահա ի սուրբ մահն իւրեանց կամին : — Գ. Գ. (ԱԻՍ) մահն (ԻԿ) :

685. որ յանսուտ ձերոց բերանոցդ = որոյ յանսուտ ձերոյ բերանոյդ

հասեալ ի վերայ մեր : Եւ երբ = հասեալ ի վերայ իմ : Ե՞րբ

275

686. մարմնոյս այտրիկ, Ե՞րբ իցէ՞ զի տեսից գրեզ Տէր Յիսուս = մարմնոյս, Ե՞րբ իցէ զի տեսից զՏէր Յիսուս

687. օգնեա ինձ, Տէր, օգնեա ինձ, և կարկառեա զամենագոր աջդ յօգնակա նութիւն. զի խոստման բանիցս իմոց և գործք արդեամբք կատարեսցիս ի վերայ մեր, և փառաւոր յիցի յիս = աւգնեա՛ ինձ Տէր : աւգնեա՛ և կարկառեա զհզաւք

685. Բ. Ե. որ ի յանսուտ բերանոց ձերոց : — Գ. Գ. (ԱԻՅ) բերանոցդ (Չ) :

686. Բ. Գ. Գ. Ե. մարմնոյս : Ե՞րբ իցէ՞ զի տեսից գրեզ Տէր Քրիստոս :

687. Բ. Ե. օգնեա ինձ, Տէր, օգնեա ինձ, և կարկառեա զամենագոր աջդ յօգնակա նութիւն. զի խոստման բանիցս իմոց և գործքն արդեամբք կատարեսցիս ի վերայ մեր, և փառաւոր լիցի յիս : — Գ. Գ. [Կը տարբերին նախորդէն գործք բացով] : — Զ. (ՕԻՏՕԻԵԿՉԱՅ) զի ըստ խոստման (ԲԻԵԳԱԿ) ի վերայ իմ և (ՓԼՅ) :

աջդ քո յաւգնականութիւն խոստմամբ
բանից գործքն արդեամբք կատարեսցի յիս

688. Երանելին յոտն կացին ի բազմա-
կանացն անդ, գոհանային ասելով. **Փառք**
= Երանելին, ի բազմականաց ակտի և
գոհանարով ասելն **Փառք**

689. զի ետուր = որ ետուր

Հոգևովդ սրբով, զի գտցուր = Հոգ-
ւովդ քո սրբով որպէս զի գտցուր

և մի ամաչեցեալք = և մի ամա-
չեսցոյր

690. Իւրաքանչիւր զգործս իւր =
Իւրաքանչիւր ըստ գործս իւր

Խորհուրդ մեծ ի մէջ = Խորհուրդ ի
մէջ

կարացեն ապրեցուցանել = կարեն
ապրեցուցանել

688. Ե. Երանելին յոտն կացին ի բազմա-
կանացն և գոհանային ասելով. **Փառք**:

689. Ե.:

690. Ամենայն օրինակք: — Ծ. Մերն՝ գգործս:

691. յարքունիսն, իբրև զհուր բոր-
բոքեսցի բարկութիւն ի վերայ մնացելոցն:
Իբրև ոչ ինչ կարացին ի ժամուն վճարել,
միաբանութեամբ = յարքունիս. իբրև
զհուր բորբոքեսցի բարկութեամբ ի վերայ
մնացելոցն. իբրև ոչ կարացան վճարել ի
ժամուն, միաբանութեամբ

692. ապաստան առնէին զկեանս առնն
= ապաստան արարիլն զկեանս առն
նոցա աղաչիլն մեծաւ պաղատանօք =
նոցա մեծաւ պաղատանաւք

Զի մի՛ ոք ի մէջն, ասեն, թուլացեալ
և ելեալ = զի մի ոք ասել թուլացեալ
ի մէջն և ելեալ

չարաբարոյ = չարաբարոս

693. ի մարդասիրութիւնն Աստուծոյ,
որ ոչ րոպէ զնկ որբս և ոչ ի բացէ =

691. Բ. Գ. Դ. Ե. [Կը տարբերին վերի տպա-
գրէն յարքունիս բառով]: — Զ. [Զունի վերի
տպագրին բարկոչրիւն-ը]:

692. Գ. Դ. ապաստան առնէին. Լն.:

693. Բ. Ե. [Կը տարբերին վերի տպ. էն ի
բացեայ բառով]:

ի մարդասիրութիւնն Գրիստոսի Աստուծոյ
մերոյ որ ոչ ի բացէ

694. զողորմութիւնն իւր == զողոր-
մութիւնն իւր

695. հաւատով ի Քրիստոս. բազում
բարեխօսիւքն՝ զոր ունիւք առ նա ==
հաւատովք ի Քրիստոս Յիսուս բարեխաւ-
սիւքն զոր ունիք առ նա

277

696. նոցուն սուրբ ոգիք և ամենայն
դասք արդարոց հասցեն ձեզ == նոցին
սուրբ ոգիքն և դասք արդարոց հասանեն
ձեզ

697. նոցունց պսակացն արժանի լի-
նիջիք == նոցուն պսակացն արժանի լի-
ցոք

694. Բ. Գ. Դ. Ե. Է:

695. Բ. Գ. Դ. Ե. հաւատովք ի Քրիստոս.
բազում բարեխօսիւք՝ զոր ունիւք առ նա: —
Է. հաւատով (ԻՔԲԲՁՈԱՆ):

696. Բ. Ե. նոցունց սուրբ ոգիքն և դասք
արդարոց հասանեն ձեզ: — Գ. Դ. նոցուն (Ս)
ոգիք և ամենայն դասք (ԱՉՁ):

697. Բ. Ե. նոցունց պսակացն արժանի լի-
նիք: — Գ. Դ. նոցուն (ՊԱԱ)

ի գլուխ տանէին == ի գլուխ հանելին
ոյք ձանաչեն == որք ձանաչեն

698. սրտիւք: Մի՛ նկեացէ ի վերայ մեր
սոն ամբարտաւանից, և ձեռք մեղաւորաց
մի՛ յորացուցեն զեւզ. անդ անկցին ամե-
նեքեան, որ գործեն զանօրեկոտրիւն. մեր-
ժեցան, և այլ մի՛ կարացեն հաստատել:
Եւ անդէն == սրտիւք, և որ զնեա այտ-
րիկ: Եւ անդէն

հասին դահիճքն == հասանելին դահիճքն
յառաջ մոգպետն == յառաջագոյն մոգ-
պետն

278

699. և լսէր ի նոցանե == և լսէր
նոցա

700. քաջալերէր ևս զնոսա == քա-
ջալերէր իսկ զնոսա

701. ոչ ինչ իշխէին հարցանել ցնա,

698. Բ. Գ. Դ. Ե. [Կը տարբերին վերի տպա-
գրէն մերժեացիւն . . . հաստատիլ բառերով].

699. Բ. Գ. Դ. Ե:

700. Բ. Ե. քաջալերէր զնոսա ևս:

701. Բ. Ե. ոչ ինչ իշխեցին հարցանել ցնա,
բայց չորքան:

բայց չորքան = ոչ ինչ իշխեցին հարցանել զնա: այլ չորքան

702. ի միտս իւր, թէ գուցէ և ինքն = ի միտս իւր և ասէ, կթէ գուցէ ինքն

703. ի ներքս լիցի. քանզի և ծանօթագոյն = ի նե[ր]քս. լիկիցի քանզի ծանաթագոյն

704. զամենեսեան կապաւորն, և հեռացուցանէր ի քաղաքէ = զամենեսեան և հեռացոյց ի քաղաքէ

705. հրասխաւ = հրասախաւ

զինչ պատճառք իցեն = զինչ պատճառք են

706. և ասէ գնա. Մի' = և ասէ մի'

702. Բ. Գ. Դ. Ե. ի միտս իւր երկ գուցի և ինքն:

703. Բ. Գ. Դ. Ե. ի ներքս լինիցի: Քանզի ծանօթագոյն:

704. Բ. Գ. Դ. Ե. զամենեսեան կապանօր, և նեռացուցանել ի քաղաքի:

705. Բ. Գ. Դ. Ե. հրասահաւ: — Ծ. Մի օր. հրասախաւ. նոյնպէս և յայլ տեղիս. իսկ այլ երեքեան հրասահաւ. և յզկնիսն անմիաբանք միմեանց հրասահաւ, հրահասաւ. հրասահօր, հրահասօր:

706. Բ. Գ. Դ. Ե.:

707. զի բացան աչք իմ արդ — զի բաց են ախանք իմ: արդ

զլոյսն = զլոյս

279

708. խորհրդակից կենաց, հարց ցիս յնկոյխանս, և պատմեմ քեզ. զի տեսի զմեծամեծսն Աստուծոյ: Եւ իբրև լուս ի նմանէ զամենայն, և ստուգեաց ևս = խորհրդակից կամաց ինոց. հարց ցիս հրապարակաւ, և պատմեմ քեզ զմեծամեծս աստուծոյ զոր տեսի. և իբրև զամենայն ստուգեաց' և ևս

709. ևթէ ոչ քակտի ի սրբոցն հաւանութենէ, ոչ իշխեաց ձեռն արկանել ի

707. Բ. Գ. Դ. Ե. զի բաց են աչք իմ: — Ծ. Այլք' բաց են:

708. Բ. Գ. Դ. խորհրդակից կենաց, հարց ցիս յանդիման հրապարակաւ, և պատմեմ քեզ զոր տեսի զմեծամեծս աստուծոյ: Եւ իբրև լուս ի նմանէ զամենայն, և ստուգեաց ևս: — Ե. [Կը տարբերի նախորդէն յաստուծոյ-ով]: Ի. [ԽԿՀՅ] յանդիման, և (ՊՔՁՏ) զմեծամեծսն (ԱԵԻԼԻՆՁԵՍԵ): — Ծ. Երեք օր. յանդիման հրապարակաւ, և. Մի օր. հարց ցիս հրապարակաւ, և:

709. Բ. Ե. [Կը տարբերին վերի տպագրէն քակի բառով]:

նա == թէ ոչ քակտի ի սրբոցն միա-
բանութենէ, ոչ իշխեաց ի նա ձեռն ար-
կանել

710. փութացաւ, և ինքն երթեալ
պատմէր == փութացաւ ինքն երթալ
պատմել

զամենայն որպէս == զամենայն, որ-
պէս

Ետ պատասխանի թագաւորն և ասէ
ցԳենշապուհ, Մի == ետ պատասխանի
թագաւորն Գենշապուհ և ասէ. Մի

զայդ ի քեկ, մանաւանդ վասն տես-
լեանն մեծի՝ որ երևեալ է նմա, զի ==
զայդ մանաւանդ վասն տեսլեան մեծի, որ
երևեալ էր նմա, զի

բաժանեցին ի մեր հաստատուն ==
բարժանին ի մերոյ հաստատուն

711. հնազանդեցոյցանել՝ թերևս ==
հնա, զանդել, զի թերևս

նոցա ոչ ինչ == նոցա ինչ ոչ

712. վարդապետ օրինացդ էին, զկնի

710. Բ. Գ. Գ. Ե. փոքրացաւ, և ինքն եր-
բայ պատմել:

711. Բ. Գ. Գ. Ե. ննազանդել, թերևս:

712. Բ. Ե. վարդապետք օրինացդ էին,
զկնի նոցա մոլորութեանն խոտորեցան: — Գ.
Գ. վարդապետ (ՕԷԶՆՄ) հետեւեցան:

նոցա մոլորութեանն խոտորեցան == վար-
դապետ արիւնադիրն էր զկնի նոցա մո-
լորութեանն շրջեցան

280

713. դուզնաքեայ ոք խոտորեցաւ ի
նոցա օրեան, այլ այր մի համակղեն,
երևելի ընդ ամենայն վերին աշխարհս ==
դուզնաքեա ոք էր որ խոտորեցաւ ի նոցա
մոլորութեան, այլ այր մի համակղեն ե-
րևելի ընդ ամենայն աշխար[հ]ս

714. փայքարիմք == պայքարիմք

715. ի հիմանէ խարխարեալ == ի
հիմանէ ի վեր խարխարեալ

713. Բ. Գ. դուզնաքեա ինչ ոք խոտորեցաւ
ի նոյն օրէնսն, այլ այր մի համակղեն, երևելի
ընդ ամենայն վերին աշխարհս: — Գ. [Կը
տարբերի նախորդէն համակղեն]: — Ե. դուզ-
նաքեա ոք (ԽԻՆՕԱԱՄՉԵԸԱՎԱ):

714. Բ. Գ. Գ. Ե. Մ. Երկու օր. փայկա-
րիմք: — Մ. Մի օր. փայկարիմք. Այլ օր՝ պայ-
քարիմք:

715. Գ. Ե. ի հիմանէ խարխարեալ: — Մ.
Մերն՝ խարխարեալ [վասն զի անոր վերի շար-
քին մէջ խարխարեալ դրուած է]. Երկու օր-
խարխարեալ:

զկնի դենիս ձգին = զկնի դենիս մե-
րոյ ձգին

սրով ևս վախճանեսցի, բազում են
քրիստոնեայք = սրով վախճանեսցի, բա-
զում քրիստոնեայք են

716. սակաւիկ ինչ = սակաւ ինչ

717. ուր մեծարեալ պատուէին ու-
կերքոյ ևածրացւոցոյ = ուր և պատուեալ
մեծարեալ ոսկերք ածարացւոց

718. մոզացոյ և մոզպետացոյ = մոզաց
և մոզպետացոյ

719. մեք մեզկն լինիցիմք քակտիչք
օրինացն մերոց: Այլ այժմ իմ է քեզ եր-
դումն տուեալ յանմահ = մեք մեզ զեկ
լինիմք քակտիչ աւրինացն մերոց: Այլ
այժմ իմ երդումն տուեալ քեզ յանմահ

716. Գ. Դ:

717. Բ. Գ. Դ. Ե. ուր մեծարեալ պատուէին
ոսկերքոյ նածարացւոց: — Զ. (ՈՄՊ) ոսկերք
նածարացւոց: — Է. (ՈՄՊՈ) նածարացւոց: —
Ծ. Երեք օր. նածարացւոց:

718. Բ. Ե. ի մոզացոյ և ի մոզպետացոյ: —
Գ. Դ. Զ. մոզացոյ և մոզպետացոյ:

719. Բ. մեք մեզէն յիևիւրք քակիչ օրինացո
մերոց: Այլ այժմ իմ երդումն տուեալ քեզ
յանմահ: — Գ. Դ. Ե. [Կը տարբերին նախոր-
դէն մեզոյն-ով]: — Ծ. Երեք օր. մեզոյն յի-
ևիւրք:

հաւանեսցի սիրով = հաւանեսցի քեզ
սիրով

720. ապաշաւեսցէ զկախարդութիւն
= ապաշխարիցէ զկախարդութիւնս

721. զնա սիրով՝ պատուով ըստ ա-
ռաջին = զնա ըստ առաջին

722. նորա ակնեկին: Ապա թէ =
նորա: Ապա եթէ

723. ոչ կամեսցի անսալ բանից իմոց
= ոչ կամիցի անսալ բանից քոյ

724. նորա բազում ամբաստանս =
նորա ամբաստանառքիս ևս բազումս

725. յիրս արքունի, և աշխարհաւ

720. Բ. Գ. Դ. Ե. ապաշխարեսցէ զկախար-
դութիւն:

721. Բ. Գ. Դ. Ե. զնա պատուովն ըստ ա-
ռաջին:

722. Բ. Գ. Դ. Ե. նորա: Ապա թէ:

723. Բ. Գ. Դ. Ե. ոչ կամի անսալ բանից
քոյ:

724. Բ. Ե. նորա բազում ամբաստանութիւն:

725. Բ. Ե. յարքունի իրս: Եւ աշխարհաւ
փոշոսիչ: — Գ. Դ. (ՅԻԵԱ) փոշոսիչ: — Է.
յիրս արքունի, և (Ա) փոշոսիչ: — Ծ. Երկու
օր. փոշոսիչ:

փուրսիշն = յիր արքունի, աշխարհ] աւ
փուշիշն

726. և անդ ընկեցեալ զնա ի վիրապ
մի, և ընկալցի զմահ թշուառութեան: Եւ
զայլադէնսն փութանակի կարճեա ի կե-
նաց = և անդէն ընկեա զնա ի վիճ մի,
և ընկալցի ևս զմահ թշուառութեամբ: Եւ
զայլադէնսն փութանակի վճարեա ի կենաց
մի՛ զղրդեացեն = մի զղրդեացեն.

մարդիկ = մարդիք

յատենի = յատենիև

282

727. երկոտասան հրասխաւ: Հարցա-
նէր ցմոզպետն = երկոյտասան հրասա-
խաւ. հարցանէր զմոզպետն

իշխանութիւն առի վասն քո = իշխա-
նութիւն առի ի վերայ քո

726. Բ. Գ. Դ. Ե. [Վերի տպագրէն կը տար-
բերին գայրակրէնս-ով]: — Ծ. Երեք օր. գայ-
լակրէնսն:

727. Բ. Գ. Դ. երկոտասան հրասահաւ: Հար-
ցակր ցմոզպետն: — Ե. (Ե) հրահասաւ (28):
— Զ. Է. (Ե) հրասահաւ (28):

728. բանիւ հարցանել, այլ և ամե-
նայն հարուածովք տանջանաց: Մինչ չև
= բանիւք հարցանել այլ ամենայն հա-
րուածաւք տանջանաց: արդ մինչ չև

729. զքրիստոնէութիւնդ = զքրիս-
տոնեութիւնև

730. ի մոգութիւնև = ի մոգութիւն

731. վարդապետ էիր = վարդապետ
խկ էիր

732. յառաջ իբրև զհարազատ եղբայր
հաստատեալ էին յաչս իմ, և այսօր քըշ-
ևալի կատարեալ, մի՛ = յառաջև իբր
զհարազատ եղբայր հաւարեալ էիր իմ, մի
մի.. զթար րո՛ յիս = մի.. զթար յիս
որպէս առեր իշխանութիւն ի վերայ

728. Բ. Գ. Դ. բանիւք հարցանել, այլ աւ
մեկայն հարուածովք տանջանաց: Մինչև: —
Ե. [կը տարբերի նախորդէն միևնչև]:

729. Բ. Գ. Դ. Ե:

730. Բ. Գ. Դ. Ե:

731. Բ. Գ. Դ. Ե:

732. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. Է. յառաջ իբրև զհա-
րազատ եղբայր հաւարեալ էիր յաչս իմ, և
այսօր թշնամի կատարեալ, մի: — Ծ. Մերն՝
հաստատեալ էիր [վասն զի իր վերի շարքին մէջ
անցուցած էր հաւարեալ էիր: Եւրոպական
թարգմանութիւններն ալ համաձայն են հաւա-
րեալ էիր-ին, ինչ որ ճիշդն է]:

իմ դատեա զիս = որպէս առեր ի վե-
րայ իմ իշխանութիւնն դատեա զիս

Դենշապուհ = Դենշապուհ

283

733. երեսս ինչ արար, և քան ի
ծածուկ՝ յայտնի ևս կամէր՝ զի խօսեսցի,
կատարեաց = ինչ երեսս արար: և քան
ի ծածուկ յայտնապես կամէր երկ խաւ-
սեսցի. Յայնժամ կատարեաց

ըստ խրատունն = ըստ խրատու
զիարդ և ուսաւ = զիարդ ուսաւ

734. երկուս ևս ընկերակիցս օգնա-

733. Բ. Գ. Դ. Ե. [Կը տարբերին վերի տպա-
գրէն զի-ի տեղ երկ-ով]:

734. Բ. Գ. Դ. երկու ընկերակիցս օգնականս
յառագ գործակալացն, զՋնիկանն՝ որ էր մարգ-
պետ արքունի, և զՄովան անդերծապետն ի
ձեռանէ մովպետան մովպետի: Արդ երկրեանն ի
— Ե. (ԵԼՕՅ) գործակալաց (ՁՈԷՄԱԵՁ) անդեր-
ծապետ (ԻԶՄՄԱԵ): — Ձ. երկուս ևս ընկերա-
կիցս (ՕՅԳՁՈԷՄԱԵՁ) հանդերծապետ (ԻԶՄՄԱԵ):
— Է. երկուս ևս ընկերակիցս (ՕՅԳՁՈ) էր մայ-
պետ (ԱԵՁ) անդարծապետ (ԻԶՄՄԱԵ): — Ծ.
Երեք օր. որ էր: Երկու օր. անդերծապետ:
[Փորթուգալ փաշայ իր ծանօթութեանց մէջ կը
դնէ. “Միսիթարեանք և Թէոդոսիոյ տպագիրը

կանս յաւագ գործակալացն, զՋնիկանն՝ որ
է մարգպետ արքունի, և զՄովան հստեղը-
նապետ ի ձեռանէ մովպետան մովպետի:
Արդ երեքեան = երկու ևս ընկերակից
աւգնականս նմս յաւագ գործակալացն.
Արդ երեքեան

և փոխեցան = և փոխեցին

735. ի կարաւանէ անտի = ի կա-
րաւանէն անդ

736. Եւ սպասաւորքն՝ որ էին ի վե-
րայ կապելոցն անդէն ի քաղաքին, հրա-
մայեցին պահել զգուշութեամբ, զի զհետս
նոցա = և զսպասաւորոն, որ էին կա-

դնեն՝ զՋնիկանն որ էր մարգպետ արքունի
և զՄովան հստեղընապետ ևն.: Բաղդատելով
93դ հատածին-այսինքն մեր վերի գլխաւոր
տպագրին էջ 318ի պարբերութեան - և Փար-
պեցոյ հետ՝ հարկ է ուղղել՝ զՋնիկանն, որ
էր մայպետ արքունի և զՄովան անդարծապետ,
ևն: Իսկ Մովան չէ յատուկ անուն, այլ յգն-
սեռական Մով բառի, որ է “մոգ”, մովան ան-
դարծապետ՝ է “մոգուց խորհրդապետ, առաջ-
նորդ, ,]:

735. Բ. Գ. Դ. Ե. Ծ. Այլք՝ ի կարաւանէն
անդ:

736. Բ. Գ. Դ. Ե. Եւ սպասաւորքն որ էին
ի կապելոցն, անդէն ի քաղաքին հրամայեցին
պահել զգուշութեամբ. զի գնետս նոցա:

պելոցն, անդէն ի բաղարին զգուշութեամբ
հրամայեցին պահել. զի զհետ նոցա

737. տանիցեն ի մահու = տանիցին
ի մահու

284

և մի ամենեին ոք = և մի ոք ամե-
նեին

738. ի սպասու օրապահացն հանդերձ
գործիական տանջանարանօքն, եկն եմուտ
ի մէջ գիշերին = ի սպասու կապուև-
չորապահացն հանդերձ գործական տան-
ջանարանաւքն: և եմուտ ի գիշերին

737. Բ. Գ. Դ. Ե.:

738. Բ. Գ. Դ. Ե. ի սպասու օրապահացն
նանդերձ գործիական տանջանարանօքն, եկն
եմուտ ի գիշերին: — Ծ. Մի օր. կապուև-
չորապահացն . . գործական: շայկագեան բառ-
գրքին մէջ չկան օրապահ և կապուևչորապահ
բառերը. կը գտնուին միայն օրապահակ. օրա-
պահի. օրապահիկ. կապուևչոր բառերը: Եւրո-
պական թարգմանութիւնք այսպէս են. կայր ի
սպասու օրապահացն նանդերձ գործիական
տանջանարանօքն = veillait avec l'instrument
de tortures. (Langlois). — qui le même jour
était chargé de garder les instruments du
suplice. (Գապարածի). — stava in sentinella
collo strumento da tormentare. (Cappelletti)].

739. և միջինն երրորդին, և երե-
քեանն միմեանց համարէին = և միջինն
յերկրորդէն, և երեքեանն ի միմեանց հա-
մարէին

740. ոչ ոք ի նոցանէ եհարց ցևս եթէ
= ոչ ոք ի նոցանէն եհարց՝ եթէ

իրբև հասին = Եւ իրբև հասին

741. ի դալարույ = ի դալարութե-
րանչարոց

742. ապառաժ դժնեայ, զի և ոչ
նստելոյ անգամ տեղի գտաւ ակոյ նոցա
= ապառաժն դժնեայ զի ոչ և նստելոյ
տեղի անգամ գտաւ նոցա

դահճացն իրևակց կապել = դահճացն
կապել

739. Բ. Գ. Դ. Ե. և միջինն երրորդին. և
երեքեանն. են:

740. Բ. Գ. Դ. Ե. ոչ ոք ի նոցանէ եհարց
թէ: — Զ. Ե. (ՈՈԻՆԵ) երբ:

741. Բ. Գ. Դ. Ե.: — Ծ. Մերն ի դալարույ
[որովհետեւ իր վերի շարքին մէջն ունէր ի դա-
լարութեան բանչարոց, ինչպէս ունէին Բ. Գ. Դ.
Ե. օրինակները ըստ մեր Գրչագրին]:

742. Բ. Գ. Դ. Ե. առապար դժնեայ էր, զի
և ոչ նստելոյ անգամ տեղի անդ գտաւ նոցա:
— Ե. [կը տարբերի նախորդէն զի ոչ-ով]: —
Ծ. երեք օր. առապար դժնեայ էր:

743. յոսս նոցա = ոտից նոցա

285

744. ձգեցին և ձողքեցին ընդ ապառաժ տեղիսն քարշելով, զի = ձգեցին քարշեցին ընդ ապառաժ տեղին ձողքելով, զի

745. ոչ մնաց ի մարմինս երանելեացն = ոչ գտաւ ի մարմինս նոցա

746. ի մի տեղի: Եւ թուէր = ի տեղիւ: Թուէր

747. կակղեցաք զխստութիւն նոցա, և հնազանդեցուցար զբիրտ ապտամբոշրիւն նոցա. և արդ զինչ և խօսիցիմք, անսայցեն = կակղեցուցաք զխստութիւնս նոցա, և արդ զինչ և խաւսիցիմք անսան

743. Բ. Գ. Գ. Ե. գոտից նոցա: — Ծ. Երեք օր. գոտից. Մի օր. ոտից:

744. Բ. Գ. Գ. Է. ձգեցին ձողքեցին ընդ ապառաժ տեղիսն քարշելով, զի: — Ե. (ՁձԸ) առապար (ՏԲՁ):

745. Ե. ոչ գտաւ ի մարմինս երանելեացն:

746. Բ. Գ. Գ. Ե. Է. ի մի տեղի: Թուէր:

747. Բ. Ե. կակղեցաք զխստոշրիւն նոցա, և հնազանդեցուցաք զբիրտ ապտամբոշրիւն նոցա. և արդ զինչ և խօսիմք, անսայցեն: — Գ. Գ. (ԿՁՆԵՀՁԱՆԵԱ) զինչ որ խօսիմք (Ա):

զնոսա, և ի հրահանգս կրքոշրեան վարձեցին զնոսս. և իբրև զգազանս = զնոսս, իբրև զգազանս

748. արիւնախանձս = արիւնախանձ

749. ունէին սակաւ ինչ կասկած յառաջագոյն, հայեցեալ նոցս ի չարաչար վէրս մարմնոյն իւրեանց = ունէին սակաւիկ կասկածանս յառաջագոյն հայեցեալ ի վէրս չարաչարս մարմնոց իւրեանց իբրև արբեալք = իբրև զարբեալք ի բանից = ի բանիցն

750. իբր ծարաւիք յաղբելը, և թէ ո՛ր նախ վաղ զիւր արիւնն հեղցէ յերկիր: Եւ մինչդեռ յայսմ պատրաստութեան էին = որպէս ծարաւիք յաղբելը, թէ ո՞վ զիւր արիւնն վաղ հեղցէ յերկիր. մինչդեռ յայն պատրաստութեան էին

748. Բ. Ե. արիւնախանձս:

749. Բ. Գ. Գ. Ե. ունէին ինչ սակաւիկ մի կասկած յառաջագոյն, հայեցեալ նոցս ի չարաչար վէրս մարմնոց իւրեանց:

750. Բ. իբրև ծարաւիք յաղբելը, եթէ ո՞վ վաղ զիւր արիւնն հեղցէ յերկիր: Եւ մինչդեռ յայսմ պատրաստութեան էին: — Գ. Գ. (ԻԾՅՅ) ո՛ր նախ վաղ (ՁԱՀՅԵՄՅՊԷ): — Ե. (Ի) ծարաւիք, թէ ո՞վ (ՎՁԱՀՅԵՄՅՊԷ): — Է. [վէրի տպագրէն 4ր տարբերի յարիւրով]:

Գենշապուհ — Գենշապուհ

ձեզ. ամենայն աւեր աշխարհին Հայոց, սակ, և — ձեզ և սակ, ամենայն աւեր, աշխարհին Հայոց, և

վնասը ամենայն — վնասը ամենայն այժմ կան կապանօք չարչարեալ, վասն ձերոյ յամառութեանդ եղև այդ ամենայն: Այլ և արդ — այժմս կան կապանօք չարչարեալք, վասն յամառութեան ձերոյ եղև այդ ամենայն: և արդ

ինձ լսել — լսել ինձ

751. որպէս եղերուք պատճառք սակ-
նայն չարչարանաց մահուն. այսօր լերուք
պատճառք կենաց ձերոց: Եւ նախարարքն
որ — որպէս եղերուք պատճառք չարեաց
և մահու. այսաւր կղերուք պատճառք կե-
նաց սկանկ ձերոց: Եւ նախարարք որ

752. ի ձեռն ձեր — ի ձեռս ձեր

751. Բ. որպէս ամենայն չարչարանաց մահուն
պատճառք եղէք, այսօր լերուք պատճառք կե-
նաց սկանկ ձերոց: Եւ նախարարքն որ: —
Գ. Գ. Ե. (ՈԱԶՄՊԵԱԼ) պատճառք սկանկ
(ՁԵՆՈ):

752. Ե:

ի գերութիւն — ի գերութեան

753. ձերոյն աչօք տեսէք այսօր, ևրի
զորպիսի — ձերով աչաւք տեսէք այ-
սաւր զորպիսի

զոր թագաւորն — զոր և թագաւորն

754. օրինացս մերոց — աւրինացն
մերոց

755. յամենայն ի դենիս և ամենայն
մեծամեծաց սիրելի և գրէ թէ — յամե-
նայն դենիս մկրտւմ, և ամենայն մեծա-
մեծաց սիրելի և գրև թէ

756. զդէնի մազդէսն — զդէնի մազդէն

757. գիտութիւնդ, ոչ ինչ խնայեաց

753. Բ. Գ. Գ. Ե. աչօք ձերովք տեսէք այ-
սօր զորպիսի:

754. Բ. Գ. Գ. Ե. օրինաց մերոց:

755. Բ. Գ. Գ. յամենայն դենիս, և մեծա-
մեծացս ամենայնի սիրելի, և գրէ թէ: — Ե.
[Կք տարբերի նախորդէն գրերի]:

756. Բ. Գ. Գ. Ե. զդէնի մազդէն: — Զ.
զդէնի մազդէն: — Ե. զդէնի մազդէն: — Ծ.
Այլք՝ զդէնի մազդէն:

757. Բ. Գ. Գ. Ե. գիտութիւնդ, ոչ ինչ ան-
խայեաց թագաւորն ի մեծ: — Ծ. Երեք օր-
անխայեաց:

յրագաւորն ի մեծ == զիտուլթիւնեդ. ոչ
խնայեաց ի մեծ

758. զգերի մի զանաշխարհիկ շկօթակ
արարի զնա յայնչափ օտարութիւն հե-
ռաւոր, զի ընդ երթալն իսկ ոչ ժամանէ
ի տեղի պատուհասին իւրոյ: Արդ եթէ
ի բուն դայեկութիւնն վասն պատուական
օրինացն ոչ խնայեաց ի նա, ո՞րչափ ==
զգերի մի անաշխարհիկ շկալթակ արար
զնա յայնչափ հեռաւոր աւտարութիւն զի
յերթալն նորս իսկ ոչ ժամանէ ի տեղի
պատուհասի իւրոյ: Արդ եթէ բուն դայե-
կութիւնն ոչ խնայեաց ի նա, ո՞րչափ

էք յիրս == էք ի յիրս

759. չիք ինչ ձեզ այլ հնար == չիք
ձեզ հնար

760. կատարիցէք զկամս == կատա-
րեցէք զկամս

758. Բ. Գ. Գ. Ե. զգերի մի զանաշխարհիկ
շկօրակ արարի զնա այնչափ յօտարորիւն նե-
ռաւոր, զի ընդ երթալն իսկ ոչ ժամանէ ի տե-
ղի պատուհասին իւրոյ: Արդ եթէ ի բուն դայե-
կութիւնն վասն պատուական օրինացն ոչ խնա-
յեաց ի նա, ո՞րչափ:

759. Բ. Գ. Գ. Ե. չիք ինչ այլ ձեզ նկարք:

760. Բ. Գ. Գ. Ե. կատարէք զկամս:

761. որպէս և ուսոյց զմեզ Մեծն
Զրադեշտն: Եւ եթէ զայդ առնէք == որ-
պէս ուսոյց Մեծն զրադեշտ: Եթէ զայս
ևս առնէք

288

762. մատուցեալ Ղեւոնդ երէց և թարգ-
ման կացոյց զՍահակ եպիսկոպոս. Զիարդ
լուիցուք, ասէ, երկդիմի հրամանաց քոց
== մատուռ Ղեւոնդ երէց և թարգման
կացոյց զսահակ եպիսկոպոսն, և ասէ,
զիարդ լուիցուք երկդիմի հրամանաց քոց

763. նախ ետուր == ետուր նախ

764. երկրպագութեան ի կամս թա-
գաւորին ձգեցեր. մեծարեցեր զարեգակն
== երկրպագութեանյ ձգեցեր ի կամս
թագաւորին: մեծարեցեր զարեգակն

761. Բ. Գ. Գ. Ե. որպէս և ուսոյցն զմեզ
մեծն Զրադեշտն: Եւ եթէ զայդ առնէք: — Զ.
(ՈՆ) ուսոյց (ԶՄ) Զրադաշտ (ԵԵԶԱ): — Ծ.
Երեք օր. Զրադեշտն:

762. Բ. Գ. Գ. Ե. մատուռ Ղեւոնդ երէց և
կացոյց թարգման զՍահակ եպիսկոպոս: Զիարդ
լուիցուք ասէ երկդիմի հրամանաց քոց:

763. Բ. Գ. Գ. Ե:

764. Բ. Գ. Գ. Ե. երկրպագութեանն ի կամս
թագաւորին ձգեցեր. մեծարեցեր զարեգակն:

765. և մեծացուցեր զթագաւորն աւելի քան զարեգակն, և յայտ = և մեծարեցեր զթագաւորն առաւել քան զարեգակն. յայտնի

766. արեգակնն = արեգակն

767. ազատութեանն իւրոյ = ազատութեան անձին իւրոյ

ի ճշմարտութեանն վերայ = ի ճշմարտութեան վերայ

ոչ եմք անտեղեակ = ոչ եմք անտեղեակք

768. այտի տաց = անտի տաց

289

769. մեր օրէնքն զմեզ այդպէս ոչ ուսուցանեն = մեր օրէնքն մեզ այդպէս ոչ ուսուցին

հրամայեն = հրամայեցին

765. Բ. Գ. Դ. և մեծացուցեր զրագաւորդ աւելի քան զարեգակն, յայտ: — Ե. (ԵՄ) զրագաւորն (Ս.Ք.Ձ.Յ):

766. Բ. Գ. Ե. — Գ. արեգակն:

767. Բ. Գ. Դ. Ե. ազատութեան իւրոյ:

768. Բ. Գ. Դ. Ե.:

769. Բ. Գ. Դ. Ե. մեզ մեր օրէնքն այդպէս ոչ ուսուցանեն:

զմարդ որ դուզնաքեայ = զմարդ դուզեա որ

= 770. իբրև Աստուծոյ՝ ճշմարիտ կալնա իբրև աստուծոյ ճշմարտի կալ

փոխանակ ընդ երկրաւորիս զերկնիցն խոստացաւ մեզ զարքայութիւն = փոխանակ երկրաւորիս զերկնայիկն տալ մեզ զարքայութիւնն

771. ի վերայ դնել սիրոյ թագաւորին: Եւ որպէս յերկրի՝ ոչ ունիմք իշխանութիւն փոխանակել զնա ընդ այլում տեառն = ի վերայ դնել թագաւորին: որպէս յերկրիս չունիմք իշխանութիւն փոխանակել ընդ այլում տեառն

772. չիք Աստուած = չիք այլ աստուած

773. բայց ասեմ քեզ՝ որում սակաւիկ մի տեղեկագոյն ես = բայց զոր ասեմք որոց սակաւիկ մի տեղեկագոյնդ ես

770. Բ. Գ. Դ. Ե. — Ծ. Այլ՝ աստուծոյ ճշմարտի:

771. Բ. Գ. Դ. Ե. ի վերայ դնել սիրոյ թագաւորին: Եւ որպէս յերկրիս չունիմք իշխանութիւն փոխանակել զնա ընդ այլում տեառն:

772. Բ. Գ. Դ. Ե.:

773. Բ. Գ. Դ. Ե. բայց զայս ասեմ քեզ որում սակաւիկ մի տեղեկագոյն ես:

774. Ի քաջ զօրականէն զկնի մտա-
նիցէ Ի պատերազմ = Ի քաջ զարա-
կանէ զկնի մտկայ իցէ Ի պատերազմ
արասցէ, ոչ = արարեալ ոչ

290

յոյժ վատ: Եւ կամ ո՛ր յիմաստուն վա-
ճառականաց = յոյժ վատ, կամ ո՛վ
յիմաստուն վաճառականացն

775. Թրուշայի, բայց = քաշակի,
բայց

774. Բ. Գ. Դ. Ե. Ի քաջ զօրականէ մտա-
նիցէ Ի պատերազմ յետոյ:

775. Բ. Ե. քաշակացն, բայց: — Ծ. Մի օր՝
քաշակի. Սյւ օր՝ քաշակացն: [Հայկազեան
բառգիրքը կը զնէ քաշակ բառին զիմաց —
Բառ անյայտ, որ թուի Գրօշ. պ. տիրեֆի. Իբր
փերթ կտաւոյ. քաշակ. իսկ Հիւն թռ. յումպէտս
զրէ. « Թրուշակ կամ թրուշակ, անարգ կամ ան-
զէտ. և կարթ. կամ թրուանշա, անպիտան », —
Վասն որոյ տարտամ մնայ իմաստ բանիս: —
Իբր օրինակ կը զնէ Եղեշէի ճիշդ այս կտորը:
և քովը՝ փակագծի մէջ՝ մի ձեռ: քաշակցն: —
Փորթուզալ փաշա սաչափ միայն զբաժ է. « Է
բազանտ տարեօշ. յգն. տարեօշա, աղբատ,
տնանկ, չքաւոր: — Langlois կը զնէ verre,
Գապարածին՝ chiffon և Cappellettiն՝ vetro]:

776. որպէս և ձեր մոլորութեան ա-
ռաջնորդը = որպէս ձեր յխնարութեան
առաջնորդըն

777. Ի բազում յառաքինեացն մերոց,
և կամիս գորոշեալք աւերկ զամուրս
խորհրոց մերոց. չեմք մեք միայն՝ որպէս
և դուր կարծես = Ի բազում առա-
քինեացն մերոց. չեմք միայն որպէս դու
կարծես

778. Քրիստոս թագաւորն մեր = Թա-
գաւորն մեր Քրիստոս

779. Իբրև զքեզ և զչարադև իշխանն
քո, որք ուրացեալ էք Ի նմանէ: Չի թէ
զինուորք = Իբրև զքեզ և զչարադև
իշխանն քո, որք ուրացեալք էք Ի նմանէ
զի և թէ զինուորք

780. որ աշակերտեալքն էին մեք Ի

776. Բ. Ե. որպէս և ձեր մոլորութեան ա-
ռաջնորդը:

777. Բ. Գ. Դ. Ե. Է: [Վերի տպ. էն կը
տարբերին առաքինեացն բառով]:

778. Բ. Գ. Դ. Ե:

779. Բ. Իբրև զքեզ և զչարադև իշխանն քո,
որք ուրացեալ էք ի նմանէ: Չի երբ զինուորք:
— Գ. Դ. (ԻՉ) և՛ս չարադև իշխանն քո (ՈՈՆԻՆ
ՁԵՁ): — Չ. (ԻՉԵՁԻՓՈՆԷԻՆ) Չի և զինուորք:

780. Բ. Գ. Դ. Ե. որ աշակերտեալ էին մեք
ի Քրիստոս: — Է. որ աշակերտեալքն (ԷՄԻՓ):

Քրիստոս == որք աշակերտեալք եին մեք
ի Քրիստոս

781. զմեծամեծ պարգևս առ ոչինչ
== զմեծամեծ պարգևս նորս առ ոչինչ

782. զհայրենի տէրութիւնն ի բաց
կողոպտեցան, չխնայեցին == զհայրենի
տերութիւնն ի բաց կողոպտեցին. ոչ խնա-
յեցին

783. և ի գանձս մարմնաւորս, կենաց
աշխարհիս, նա և ոչ զարիւնն իւրեանց
ածեիւն զմտառ ինչ վասն սիրոյն Քրիստոսի
== և ոչ ի գանձս մարմնաւոր կենաց
աշխարհիս: Նա և ոչ ի մարմնս իւրեանց
վասն սիրոյն Քրիստոսի

291

784. արեգականն՝ որ ձեր վարդա-

781. Բ. Գ. Գ. Ե:

782. Բ. Ե. զհայրենի տէրութիւնն ի բաց
կողոպտեցին, չխնայեցին. — Ծ. Երեք օր. կո-
ղոպտեցին:

783. Բ. Գ. Գ. Ե. և ի գանձս մարմնաւոր
կենաց աշխարհիս, նա և ոչ զարիւնն իւրեանց
ածին ինչ զմտառ վասն սիրոյն Քրիստոսի: —
Է. (ԵԻԳ) մարմնաւորս (ԿԱՆԵՈՁԻԱԻՁՎԱՔ):
— Ծ. ԱՂԹ՝ մարմնաւոր . . . ածին ինչ զմտառ:

784. Բ. Գ. Գ. Ե. արեգականդ՝ որ ձեր վար-
դապետըն էին:

պետը էին == արեգական որ ձեր իսկ
վարդապետըն էին

սատակեցին զնոսա, և մեծամեծ չարիս
== սատակեցին նորս, և մեծամեծ նա-
րաւոր չարիս

785. ի վերայ զօրացն ձերոց == ի
վերայ զաւրաց ձերոց

786. անկանէին ի նմին պատերազմի
== անգան ի նմին պատերազմի

787. և կէսըն ընկեցան == և կէսըն
ի նոցանն անկան

և ամենեքին նորս յառաջեցին քան
զմեզ == և ամենեքան քան զմեզ յա-
ռաջեցին

788. ի պատրաստեալ յերախութիւնս
== ի պատրաստեալ ուրախութիւնսն

789. զոր դու ասես շօթակ արարի:

785. Բ. Գ. Գ. Ե:

786. Գ. Գ. Ե. անկանէին միայն ի նմին
պատերազմի:

787. Բ. Գ. Գ. Ե. և կէսըն անկան:

788. Բ. Գ. Գ. Ե. — Է. ի պատրաստեալ
յուրախութիւնսն:

789. Բ. Ե. զորմէ դու ասես շօթակ արարի:
Երանի տաւ նմա և երկրիկ, ընդ որ նա ան-
ցանիցէ. և տեղեացն՝ ոչր վախճանիցէ նա: —
Գ. Գ. [Կը տարբերի նախորդէն վախճանիցի]:

Երանի տամ նմա, և Երանի երկրին՝ ընդ որ նայե անցանիցէ, և տեղոյն՝ ուր նայե վախճանեսցի == զոր դու շկաւթակ ասես արարի: Երանի տամ նմա և երկրին ընդ որ նա անցանիցէ և տեղոյն ուր նա վախճանեսցի

790. զարքունեօք == զարքունաւքն պատուականութեամբ, այլ և՛ զերկնից լուսաւորօքդ == պատուականութիւն ևորս, այլ զերկնից լուսաւորաւքն զուրքդ == զուրք

292

791. հանդերձապետ և ասէ ցևոսա. Աստուածքն == անդերձապետն և ասէ. աստուածքն

792. ընդ ազգի մարդկան, զի զիտասցեն և ծանիցեն զիւրեանց փոքրկու-

790. Բ. Գ. Դ. Ե. զարքունեօքն:

791. Բ. Գ. Դ. անդերձապետն և ասէ. աստուածք: — Ե. հանդերձապետն (ԵԱԱ): — Ե. անդարձապետ և ասէ ցևոսա. (Ա): — Ծ. Երկուօր. անդերձապետն:

792. Գ. Դ. [վերի տպ. էն կը տարբերին փոքրօրթիւնն-ով]: — Ծ. Մի օրինակ. փոքրութիւն:

թիւնն և == ընդ ազգս մարդկան, զի ծանիցեն և զիտասցեն զիւրեանց փոքրօրթիւն և ի պարզևս == ի պարզևս յիշխանութիւն ի ձեռս թագաւորի == իշխանութիւն ի ձեռս թագաւորաց

793. հրաման մահու և կենաց == հրամանք կենաց և մահու

794. իշխանութիւն այդպէս == այդպէս իշխանութիւն

795. նոցա և ոչ առնուլ == նորա, և ոչ առնուլ

796. ճառագայթիւք == ճառագայթիւքն

797. հասուցանէ զկերակուր մարդկան == հասուցանէ զամենայն կերակուրս մարդկան

798. առատութեանն և անաչառ մատակարարութեանն անուանեցաւ Միհր աս-

793. Բ. Գ. Դ. Ե. հրաման կենաց և մահու:

794. Բ. Գ. Դ. Ե.:

795. Բ. Գ. Դ. Ե. ևոցա, այլ աննոչ:

796. Բ. Գ. Դ. Ե.:

797. Բ. Գ. Դ. հասուցանէ զկերակուրս մարդկան: — Ե. (Հ) կերակուրս (Մ):

798. Գ. Դ. առատութեանն և անաչառ մատակարարութեանն անուանեցաւ Միհր աստուած:

Ե. Ի 2րդս Յղկներ.

տուած = առատութեանն անուանեցաւ
Միրն աստուած

799. Ի նմա նենգութիւն և անխաւ-
տոչիւն: Վասն = Ի նմա ստոչիւն և
նենգութիւն, վասն

800. տգիտութեան ձերոյ, քակզի չեմք
= տգիտութեանդ ձերոյ, զի չեմք

293

801. զմեզ ակամայ յարիւնդ ձեր:
Թողէք անդր զառաջին յակցանս ձեր, և
զառաջիկայ = ակամա զմեզ յարիւնս
ձեր: այլ զառաջիկայ -

802. Ի մեծ թագաւորէն: Այս այս ետ
= Ի մեծ թագաւորէն: Ետ

803. եպիսկոպոս = եպիսկոպոսն
խրատեալ՝ զգեղեցիկ հոգ յանձին ունիս

799. Ե: — Բ. Գ. Դ. Ի նմա անիմաստու-
թիւն և նենգոչիւն: Վասն:

800. Բ. Գ. Դ. Ե. տգիտոչքեանդ ձերոյ,
քանզի չեմք:

801. Բ. Գ. Դ. Ե. զմեզ ակամայ յարիւնս
ձեր: Թողէք անդր զառաջին յանցանսն ձեր, և
զառաջիկայ:

802. Բ. Գ. Դ. Ե:

803. Բ. Գ. Դ. Ե:

չինութեան աշխարհի = խրատեալ գե-
ղեցիկ հոգ ունիս վասն շինութեան աշ-
խարհին

տգիտարար ուսուցանես = տգիտու-
րեամք ուսուցանես

804. որպէս կրակ, և եթէ նմա ոչ
մարթի գալ՝ զի մի՛ աշխարհ Ի խաւարի
մնացէ, յղեա զդա = որպէս զկրակ, և
եթէ նմա չմարթի գալ զի մի՛ աշխարհս
խաւարեացի, յաղարկես զդա

294

805. Ե: եթէ մի է բնութիւն աս-
տուածոցն քոց, հաւասարեացեն = եթէ
մի է բնութիւն աստուածոց քոց հաւա-
սարեացին

806. կրակ իբրև զարեգակն, և մի՛
խափանեցին = կրակ որպէս զարեգակն,
և խափանեցին

804. Բ. Գ. Դ. Ե. որպէս և զկրակ, և եթե
նմա ոչ մարթի գալ՝ զի մի՛ աշխարհ Ի խաւար
մնացէ, յղեա զդա:

805. Ե: — Բ. Գ. Դ. եթե մի է բնութիւն
աստուածոց քոց, հաւասարեացեն:

806. Բ. Գ. Դ. կրակ իբրև զարեգակն, մի՛
խափանեցին:

նոճկաց սորա: Արդ = ուճկաց նոցա:

Արդ

807. և մինն որ չուտէ, առանց օդոյն նուազի լոյս ճառագայթից = և մինդ որ ոչ ուտէ, առանց աւղոյ նուազի ի լուսոյ ճառագայթից

808. դալար խոտոյ. սօթանայ յամարայնի, և հրակէզ = դալարոյ, տաւթանայ ամարանի և հրկէզ

ի փոփոխման կայ = ի փոփոխումն կայ

809. ոչ տեսեալ է = ոչ է տեսեալ

810. եթէ ոք զայս ի հմուտ գիտնոցն արասցէ, վաղվաղակի մահ ի վերայ հրամայեն = եթէ ոք ի հմուտ գիտնոց զայն արասցէ, վաղվաղակի ի վերայ մահ հրամայեն

807. Բ. Գ. Դ. Ե. [Կը տարբերին վերի տպագրէն օրոյ-ով]:

808. Բ. Գ. Դ. դարարաբոյս խոտոցն. սօրանայ յանարայնի և հրկէզ: — Ե. Է. [Կը տարբերին նախորդէն հրակէզ-ով]: — Ծ. Երեք օր. դարարաբոյս [կամ] դարարաբոյս խոտոցն. Մի օր. բոյս դարարոյ: Երկու օր. հրկէզ:

809. Ե:

810. Գ. Դ. [Կը տարբերին վերի տպ.էն երկու զայս-ով, առանց ոք-ի]:

811. կամիցիս ուսանել, զճշմարիտն ասացից քեզ = կամիս ուսանել զճշմարիտն, ուսուցից քեզ

295

որոշեալ է = որոշեալ է
առանձին սուրբ յստակ = առանձինն սուրբ և յստակ

812. ի ձեռն օդոյն հրամանաւ Աստուծոյ = ի ձեռն աւղոյ հրամանաւ Աստուծոյ

և հրային մասամբ = և հրամանին մասամբ

813. ի ներքոյ իւրոյ կայանին = ի ներքոյ իւրոյ կայանին

արկեալ է զլոյսն = արկեալ զլոյսն ներքնոցս = ներքնոցն

զուղեորութիւնն = զուղեորութիւնն

814. այսպէս և արեգակն = այս արեգակն [այսպէս պիտի գրէր անշուշտ գրիչը որ տողադարձին ատեն մոտցեր է վերջին վանկը]

811. Բ. Գ. Դ. Ե. [Կը տարբերին վերի տպագրէն կամեացիս-ով]:

812. Բ. Գ. Դ. Ե:

813. Բ. Գ. Դ. ի ներքոյ իւրոյ կայանին: — Ե. ի ներքոյ կայանին:

814. Բ. Գ. Դ. Ե. այսպէս արեգակն:

815. զփոփոխմունս շրջանին == զփոփոխումն շրջանին

ժամանակին == ժամանակաշ

816. կենացն, և զնա == կենաց, և զնա-

817. յայլոց մասանց == յայսց մասանց

է մեզ յառաջնորդութիւն լուսոյ == է յառաջնորդութիւն մեզ լուսոյ

296

818. զօդս յարածուս և զամբս անձրևաբերս. նոյնպէս և յերկրիս == զաւգս

815. Ե:

816. Բ. Գ. Դ. Ե:

817. Բ. Գ. Դ. այլոց մասանցն: — Ե. յայլոց (Մ):

818. Բ. Գ. Դ. զօդս յարածուս, և զամբս անձրևաբերս: Սոյնպէս և երկրիս: — Ե. (Ձ) յարածուչիս (ԵՁԱՍԵ) յերկրիս: — Ձ. (Ձ) յարածուչիս (ԵՁԱ) նոյնպէս և յերկրիս: — Ծ. Մերն՝ յարածոյս [որ իր տպագրին շարքին մէջ յարածոչս է]. Մի օր. յարարածուս. Երկու օր. յարածուչիս: [Եւրոպական թարգմանութիւնք այսպէս են. զօդս յարածոչս = l'air agité (Langlois). — l'air incessamment agité (Գապարաճի). — l'aria agitata (Cappelletti). Փոր-

յարածուչիս և զանձրևաբերս. նոյնպէս և յերկրի

նոյնպէս և զցամաքայինս == այնպէս և զցամաքայինս

819. պիտոյիւք իշրովք: Աստուած՝ և զմի ոք ի սոցանէ չէ արժան անուանել == պիտոյիւք. և աստուած և ոչ զմի ոք ի սոցանէ արժան է անուանել

Ժպրհիցի ոք ասև, զանձն տգիտաբար == ժպրհևցի ոք զանձն իշր տգիտաբար

820. աստուածանունն == աստուած անուն

նորա ոչ ինչ օգտեցան == նորա ինչ ոչ աւգտեցան

821. քանի՜ ևս հեռի է այս յԱստուծոյ == քանի՜ ևս ինչ հեռի է յաստուծոյ

[Թուգալ Փաշայ յարածոչ-ին կողմն է, ըսելով որ օդոյ համար աւելի պատշաճ է քան յարածուչիս-ը՝ որ շրոյ աւելի յարմար է]:

819. Բ. Գ. Դ. պիտոյիւք իւրովք. և զմի ոք ի սոցանէ չէ արժան աստուած անուանել: — Ե. [Կը տարբերի նախորդէն ի նոցանէ]:

820. Բ. Գ. Դ. Ե. Ծ. Երեք օր. աստուած անուամբն:

821. Բ. Գ. Դ. քանի՜ ևս հեռի է ի յԱստուծոյ: — Ե. Է. (ՔԵՂԷ) առ ի (Յ): — Ձ. (ՔԵՂ) է յԱստուծոյ:

քաղցրացո զգառնութիւնն = քաղցրացոյ զդռնութիւնն

822. և մի՛ յարթնութեան կուրու-
թեամբ ընդ խաւար գնայցես: Որ անկեալ
ես = և մի յսր հնուրեամբ կուրութեամբ
ընդ խաւար գնար, որ արգելեալ էս

մուլար վարդապետութեանդ = մուլար
ոք վարդապետութեանդ

297

դոյն օրինակ = լոյն աւրինակ

823. սրատես իակ եմք: Մարմնոյս
աչօք = սրատեսիլ եմք, մարմնոյ աչաւք

824. իմանամբ զսա յայլմէ արարեալ.
և ամենեքեան են ընդ ապականութեամբ
= իմանամբ զսոսա յայլմէ արարեալ, և
ամենեքեան ընդ ապականութեամբ են
նորա: Եւ վասն = նորա: վասն

822. Բ. Գ. Դ. Ե. և մի՛ յարթնութեան կու-
րուրեալք ընդ խաւար գնար: Որ անկեալք էս:

823. Բ. սրատեսիլ եմք մարմնոյս աչօք [հոս
դրուած է վերջակէտք]: — Գ. Դ. (ՍԵ) մարմնովս
(Ա) [հոս նոյնպէս վերջակէտ]: — Ե. Զ. Է.
(ՍԵ [վերջակէտ] ՄԱ): — Ծ. Այլք՝ սրատեսիլ:

824. Բ. Գ. Դ. Ե. [Զունին վերի տպ. ին
են-ը]:

825. տգիտութեան, և ողորմեցաւ =
տգիտութեան, ողորմեցաւ

826. անուամնութեանն, յորում =
անուամնութեանն: որում

827. զձեզ ի երբեմն զերևելիսս կարծէաք
= զձեզ եւք երբեմն և զերևելիսս կար-
ծեաք

զործէաք զամենայն անառակութիւնս =
զործեաք զանարկնութիւն

եկն մարմնացաւ = եկն և մարմնացաւ

828. ի խաչն կախաղանի, և զի =
ի խաչին կախաղանի, զի

829. մուրեցան = մուրեալ եիև

830. մերկեաց յարեգակնէ = մեր-
կեաց յարեգակնէ

ճառագայթիցև իւրոց = ճառագայթից
իւրոց

անարժանք իցեն, մի՛ տեսցեն = ա-
նարժանքև եիև մի տեսանիցեն

825. Բ. Գ. Դ. Ե:

826. Բ. Գ. Դ. Ե. անուամնութեանն: Յո-
րում: — Զ. Է. անուամնութեանն (Յ)

827. Բ. Գ. Դ. Ե. զձեզ՝ երբեմն զերևելիս
կարծեաք:

828. Բ. Գ. Դ. ի խաչ կախաղանի, և զի:

829. Ե: — Բ. Գ. Դ. մուրեալ են:

830. Բ. Գ. Դ. Ե. Է:

ոչ խոստովանի զխաչեղեալն Աստուած
 = ոչ խոստովանիև զխաչեղեալն աստուած

831. մածեալ է զոգուով և մարմնով
 նորա = մածեալ զոգովք և զմարմնովք
 նոցա

832. դեռ ևս չարչարիս: Պատրաստ
 = դեռ ևս չարչար տանջիս: այլ մեք
 պատրաստ

833. մերոյ մեռանել. որպէս զիարդ
 = մերոյ մեռանել. որո որպէս զիարդ

834. զկամս դառնութեան քո = զկամս
 րազառոյիև քո դառնութեան

835. անօրէնն Դէնշապուհ, և ետես ի

831. Բ. Գ. Դ. Ե. մածեալ է զոգուով և
 զմարմնով նորա:

832. Բ. Գ. Դ. Ե. դեռ ևս զմեզ չարչարես: Մեք
 պատրաստք: — Ե. [Կը տարբերի նախորդէն
 պատրաստ]:

833. Բ. Գ. Դ. Ե. մերոյ, որպէս զիարդ:

834. Բ. զկամս դառնութեանդ քո:

835. Բ. Գ. Դ. Ե. անօրէնն Դէնշապուհ, և
 ետես ի մեծի ոչխախտչեան գոչարքագիև գա-
 մենեւեան, զիտաց երէ ոչ ինչ գնան առ նոսա
 րանք սպառնալեացն և ողորմեացն: — Զ. Է.
 [Կը տարբերին նախորդէն Դէնշապուհ—ով]:

մեծի ուրախութեան զուարթագին զամե-
 նեսեան, զիտաց եթէ ոչ գնան առ նոսա
 բանք սպառնալեաց և ողորմանաց = ա-
 նաւրէն Դէնշապուհ, և ետես ի մեծի
 ուրախութեան զնոսա, և զուարթագին գա-
 մենեսեան զիտաց եթէ ոչ ինչ զգա առ նոսա
 բանք սպառնալեացն և ողորմանացն

836. ի կրսերագունիցն = ի կրտսե-
 րագունիցն

837. երէց մի Արշէն անուն, վասն
 որոյ յառաջ կասկածն իսկ եղև = երեց
 մի արսէն անուն, վասն որոյ և յառաջ
 իսկ կասկած եղև

838. զտսն և զձեռս և մեծաւ ուժով
 պրկեցին, մինչև ճարճատիւն հատաւ ա-
 մենայն ջղացն, և այնպէս կայր մեծ ժամս

836. Ե:

837. Բ. Գ. Դ. Ե. [Կը տարբերին վերի
 սպ.էն կասկած բառով]:

838. Բ. զտսն և մեծաւ ուժով պնդեցին
 զձեռսն, մինչև ճարճատիւն հատաւ ամենայն
 ջղացն, և այնպէս կայր ցմեծ ժամս յանհնարին
 պրկոցսն: Եբաց սուրբն զբերանն իւր և ասե-
 ահա շրջեցան: — Գ. Դ. Ե. [Կը տարբերին
 Բ.էն ճարճատուն բառով]: — Զ. Է. զտսն և
 զձեռսն և մեծաւ (Ո) պրկեցին, մինչև (ՃՃԱՋԵ
 ԱԿ) մեծ (ՃՅՊԵՍ) զբերան (ԻԵԱԱՇ): — Ծ.
 երեք օր. և մեծաւ ուժով պնդեցին զձեռսն: —

յաննևարիւն պրկոցան: Երաց սուրբն զբե-
րան իւր և ասէ. Ահա շրջեցան = զոտս
և զձեռս և մեծաւ ուժով պրկեցին, մինչ
ճարճատունն հարաւ ամենայն ջլացն, և
այնպէս կայր միևէկ ցլեց ժամս ի պրկա-
ւոցն: Երաց զբերան իւր սուրբն և ասէ.
չորջ եղև

839. ծակեցին զոտս իմ և զձեռս իմ
և = ծակեցին զձեռս իմ և զոտս և

299

իմուժ, և ընկալ զոգի = իմուժ, ըն-
կալ զոգի

ոչ ևս կարէր = ոչ կարէր

840. զբերանն յանհնարին պրկոցաց
= զբերան իւր յանագիւն պրկոցաց

Մերն՝ ճարճատեցան ամենայն ջիւքն [վասն զի
իր վերի շարքին մէջ անցուցած էր «ճարճատիւն
հատաւ ամենայն ջրացն», ինչպէս է նաև մեր
վերի տպագրին մէջ]. Մի օր. ճարճատունն
հարաւ: — Երեք օր. ցմեծ: — Մի օր. ի
պրկանոցն:

839. Բ. Գ. Գ. Ե. ծակեցին զձեռս և զոտս
իմ և:

840. Բ. Ե. զբերանն իւր յանագիւն պրկոցացն:
— Գ. Գ. զբերանն յանհնարին ցաւոցն:

841. անդէն վարվարակի դահիճքն հրա-
ման առեալ յերից նախարարացն՝ սրով
հատանել զպարանոց երանելոյն, և ընկե-
ցին զմարմինն ի խորխորատ մի ցամաք
= անդէն դահիճքն հրաման առիւն յերից
նախարարացն սրով կատարել զբերանելիւն
արսէ, որոց հատույ զտոյր պարանոցն
ընկեցին զմարմինն ի խորխորատ ցամաք

Դենչապուհ = Դենչափուհ

842. Հայոց՝ զտարի մի և զվեց ամիս
եհաս շրջել ինձ անդ. ոչ յիշեմ ևս ա-
մենեին = Հայոց, եհաս ինձ շրջել անդ
զտարի մի և զամիսս վեց, ոչ յիշեմ ա-
մենեին

յուժեքէ լուայ = լուայ յուժեքէ

841. Բ. Գ. Գ. Ե. անդէն դահիճքն վաղ-
վաղակի հրաւան առեալ յերից նախարարացն՝
սրով հատանել զպարանոց երանելոյն, և ընկե-
ցին զմարմինն ի խորխորատ մի ցամաք: —
Ձ. [վերի տպ. էն կը տարբերի երանելոյն]:

842. Բ. Գ. Գ. Ե. հայոց, տարի մի և վեց
ամիս՝ եհաս ինձ շրջել անդ: Ո՛չ յիշեմ ևս ա-
մենեին: — Ձ. (Հ) զտարի մի (ԵՎԱ) եհաս շրջ-
ջել ինձ անդ: (ՈՅԵԱ):

843. նոյնպէս և առաւել վասն Յովսէփայ — նոյնպէս ևս առաւել վասն Յովսէփայ

844. քրիստոնէից = քրիստոնեիցն
քան զիմ երթալն = քան զմեր երթալն

845. ինձէն աչօք իմովք տեսի, զի որպէս հայր հաստատուն համարեալ էր ամենայն աշխարհին = ինձէն իսկ տեսի աչաւք իմովք զի իրրև հայր հաստատուն համեալ էր [գրչագրին մէջ տողադարձի առթիւ համարեալին ար մասը մոռցուեր է] աշխարհին

846. զմեծամեծսն = զմեծամեծս
մի՛ մատնիք ի մահ = մի՛ մատնէք ի մահ

843. Բ. Գ. Դ. Ե. տշևպէս և առաւել ևս վասն Յովսէփայ:

844. Բ. Գ. Դ. Ե.:

845. Բ. Գ. Դ. Ե. ինձէն իսկ աչօք իմովք տեսանէի, զի իրրև հայր հաստատունն համարեալ էր ամենայն աշխարհին: /

846. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ.:

847. ըստ առաջնոցն = ըստ առաջնոց

848. աչօք ձերովք: Քանզի թէ ի դոյն = աչաւք ձերաւք: քանզի եթէ ի դոյն

կայք, և իմ եղեալ է ի մտի իմում = կայք, եղեալ է ի մտի իմում

849. ի հրապոյրս առնդ = ի հրապոյր առնդ

և ձեռնարկութեամբ բժշկաց չիք գտեալ առողջութիւն = և ի ձեռն բժշկաց չիք գտեալ զառողջութիւն

850. և փափագէ = և փափարէ

851. ետուր դու նախ = ետուր նախ վասն ալեացդ, այդպէս իսկ արժան է = վասն ալեացն, այնպէս իսկ արժան էր

852. և առանց խարդախ իմաստու-

847. Ե. Զ. Է. ըստ առաջնոյն:

848. Բ. Գ. Դ. Ե. [կը տարբերին վերի տպէն երկ-ով]:

849. Զ.:

850. Բ. Ե. փափագէ: — Գ. Դ. փափագի:

851. Բ. Գ. Դ. Ե.:

852. Բ. Ե. և անխարդախ իմաստորեամբ

թեան խաղաղասեր լինել առ ամենեւեակ,
և անաչառ — և առանց խարդախ իմաս-
տութեան և անաչառ

այլ կրտի զճշմարիտն — այլ զճշմար-
իտն

853. իբրև զպատրող ոք խարեբայ մո-
լորեցուցանէ զմեզ — իբրև զպատրող ոք
խարե և մոլորեցուցանէ զմեզ

302

854. երկնեացն զմեզ — երկնեաց
զմեզ

855. սուրբ Հոգին՝ որ ծնաւ զմեզ —
հոգին սուրբ որ ծնաւ մեզ

856. երկպառակք լինիցին և ոչ միա-
բանք — երկպառակ լինիցին և ոչ միաբան

խաղաղասէր լինել առ ամենեւին, և անաչառ:
— Գ. Գ. և առանց խարդախ իմաստորեակն
(ԽԼԱՍԵՍ): — Ծ. Երկու օր. անխարդախ իմաս-
տորեամբ:

853. Բ. Գ. իբրև զպատրող ոք խարեբայ և
մոլորեցուցանէ զմեզ:

854. Բ. Գ. Գ.:

855. Բ. Գ. Գ. սուրբ Հոգին՝ որ ծնաւն զմեզ:
— Ե. հոգին սուրբ որ. ևն.:

856. Բ. Գ. Գ. Ե. երկպառակք լիցին և ոչ
միաբանք:

857. խորհուրդ էր՝ զի — խորհուրդ է, զի
զկենաց միաբանութիւնս — զկենացն
միաբանութիւն

սա ձանձրացեալ իցէ — սա անկա-
ցեալ իցէ

858. ունիցի զմարմինս առանց —
ունիցի մարմին առանց

Դենշապուն — Դենշապուն

ոչ զիտէք, ո՛րչափ երկայնամիտ լինիմ
— ոչ զիտէք որպէս երկայնամիտ լինիմ
այսչափ երկայնաբան լինել ընդ ձեզ
պայքարաւ — այսչափ երկայնաբանել
փայքարաւ

859. իբրև զձեզ անագորոյն — իբրև
զձեզդ անագորոն

ատելի էք — ատելիք էք

իմ զի աղ և հաց կերեալ է յաշխար-
հին ձերում — Մի՛ զի աղ և հաց կե-
րեալ է իմ յաշխարհին ձերում

860. ունիմ ընդ աշխարհն ձեր —
ունիմ առ աշխարհն ձեր

857. Ե:

858. Բ. Գ. Գ. Ե. ունիցի զմարմինս առանց:
— Ծ. Երեք օր. զմարմին. Մի օր. մարմին:

859. Բ. Գ. Գ. անագորոյն իբրև զձեզ:

860. Բ. Գ. Գ. Ե. ունիմ առ աշխարհն ձեր:

Ե. Ի Զորս Յրեկեր.

861. զպատուիրանսն Աստուծոյ == զպատուիրանն աստուծոյ

862. վասն արտաքնոց և վասն ներքնոց: Այլ որ ասացեր՝ յինէն == վասն արտաքնոց և ներքնոց: Այլ զոր ասացեր Երե յինէն

863. և ոչ հրամանաւ == և ոչ Երե հրամանաւ

բարիոք առնէք == բարեոք առնէք
աւերիչ աշխարհի է և սատակիչ ==
աւերիչք էք աշխարհի և սատակիչք
անցանել զհրամանաւ մերոյ թագաւորին, և ոչ == անցանել ըստ հրամանաւ թագաւորին մերոյ, և ոչ

864. մեր կարեմք փոխարկել ընդ == մեր փոխանակել կարեմք ընդ

861. Բ. Գ. Դ. Ե. զպատուիրանսն Աստուծոյ:

862. Բ. Գ. Դ. վասն արտաքնոց և վասն ներքնոց: Այլ զոր ասացեր՝ Երե յինէն: — Ե. (ՎԱԵՎՆԱ) զոր ասացեր՝ Երե յինէն:

863. Բ. Գ. Դ. Ե. և ոչ է հրամանաւ:

864. Բ. Գ. Դ. Ե. — Զ. Է. Մեր կարեմք փոխանակել ընդ: — Ծ. Մերն՝ փոխարկել [եր վերի տպ. ին մէջ դրած է փոխանակել]:

այդ բանք ոչ == այդ բանքոյ ոչ
զամենայն չարչարանս == զամենայն
չարչարանս

ցածո զքեզ == ցածոյ զքեզ

զհետ ձրևարիտ բանից == զհետ բանից

Ո՞ ոք == ո՞վ ոք

865. ունի կեանս անտրտունջս == ունիցի կեանս անտրտունս

866. ոչ ահա ամենայն լի են ախտիւք == ոչ ահա լի են ամենայն ախտիւք

867. աղքատութիւն կարօտութեան == աղքատութիւնք կարաւտութեան

868. անիրաւութիւն, յափշտակութիւն, գէճ պղծութիւն անառակ յարձակմամբ. ի ներքոյ՝ ամբարշտութիւն, ուրացութիւն == անիրաւութիւնք, յափշտակութիւնք, գէճ, պղծութիւնք, անիրաւ յարձակմամբ ի ներքոյ ամպարշտութեան. ուրացութիւն

865. Բ. Գ. Դ. Ե. — Ծ. Այլ՝ անտրտունս:

866. Բ. Գ. Դ. Ե.:

867. Բ. Գ. Դ. Ե. աղքատութիւնք կարօտութեանց:

868. Բ. Ե. [Կը տարբերին վերի տպ. էն գեղ-ով]:

ի կամաւոր ազատութենէն = ի կամաւոր ազատութենէ

թէ չիք = ևթէ չիք

չեն ինչ զարմանք = չիք ինչ զարմանք

869. որում գտանեն = որ գտանեն

ապստամբէ = ապստամբել

305

դուք ըստ բժշկական = դուք զբժշկական

870. փոքր է ճշմարտութիւն նոցա = փոքր ինչ է ճարտարութիւն նոցա

ոչ յապաղեն երթալ = ոչ յապաղեն նորա երթալ

մատուցանել = մատուցաներ

հասեալ ի մեծ հրապարակն՝ տեսանիցէ = հասեալ իցի ի մեծ հրապարակն, և տեսանիցէ

երիտասարդն, և ևս = երիտասարդացն, ևս

ի սրահն արքունի = ի սրահն արքունի

869. Բ. Գ. Դ. Ե. որում գտցին:

870. Ծ. Մի օր. ճարտարութիւն:

871. զամենայն սպասաւորացն զչքնաղ և զսքանչելի = զամենայն սպասաւորացն չքնաղ և սքանչելի

տեսիլն: Նա և ևթէ = տեսիլն: և ևթէ

ականակապք իցեն = ականակապ իցեն

872. յորոց վերայ = յորոյ վերայ

873. զոսկէհուռ վերարկուան, և ձեռն ի ներքս տարեալ զննէ = զոսկէհուռ վերարկուան և զձեռնն ի ներքս արկեալ զննէ

306

874. հանդարտ կայցէ և կամ = հանդարտ կայցէ, կամ

875. իցէ, և կամ թէ շարժք երակացն = իցէ, ևթէ շարժք երակացն

871. Բ. Գ. Դ. Ե. զամենայն զսպասաւորացն զչքնաղ և զսքանչելի:

872. Ե: — Բ. Գ. Դ. որոյ վերայ:

873. Բ. Գ. Դ. Ե. զոսկէհուռ վերարկուան և զձեռնն ի ներքս տարեալ զննէ: — Զ. Է. (Զ) վերարկուան և ձեռն (ԻՆՏԶ): — Ծ. Մի օր. արկեալ:

874. Բ. Գ. Դ. հանդարտ կայցէ, կամ:

875. Բ. Գ. Դ. Ե. իցէ. և ևթէ շարժք երակացն: — Ծ. Մերն և այլք՝ շարժք:

շնորհելով նմա == շնորհել նմա
 իսկ արդ եթէ մարդկային բժշկութիւնն
 == իսկ եթէ մարդկային բժշկութիւնս
 զամենայնիւ, և միայն == զամենայնիւ,
 միայն ..

876. արժան էր, որ զբոլոր աշխարհս
 ունիք յիշխանութեան մեծի, հոգ յանձին
 տանել՝ նախ զհոգիսդ՝ բժշկել՝ յամենայն
 ախտալից մոլորութեանց աշխարհիս, և
 մարմնովք իսկ կային ամենեքեան ձեզ ի
 ծառայութեան == արժան իցի, որ զբոլոր
 աշխարհս ունիք յիշխանութիւն: Մեծ հոգ
 յանձին ունել զոգիս բժշկել յամենայն
 ախտից մոլորութեանց աշխարհիս, որ և
 մարմնովք իսկ կան ձեզ ի ծառայութեան
 ամենեքեան

յանշէջ հոգի գեհենին, մարմնովք՝ եթէ
 == յանշէջ գեհենին մարմնովք: Եթէ

877. ախտացեալ էք յախտաւորութիւն

876. Բ. Ե. արժան էր, որ զբոլոր աշխարհս
 ունիք յիշխանութեան, մեծ հոգ յանձին տանել.
 նախ զհոգիս բժշկել յամենայն ախտից մոլոր-
 րոշրեանց աշխարհիս, և մարմնով կային իսկ
 ձեզ ամենեքեան ի ծառայութիւն: — Գ. Գ.
 [կը տարբերին Բ.էն տանիլ-ով]:

877. Ծ. Մի օր. յանառողջութիւն ախտառու
 րոշրեան:

անառողջութեան == ախտացեալ էք յան-
 առողջութիւն ախտաւորութեան

878. մարմնոյ ցաւովք == մարմնառոր
 ցաւովք

307

ազատութեան է == ազատութեանս է
 879. ի բնութեանս մարմնոյ == ի
 բնութեան մարմնոյ

880. ճշմարիտ Աստուած == աստուած
 ճշմարիտ

881. բարերարութեան եղև բժիշկ ==
 բարերարութեանն եղև բժիշկ

882. խանդաղատագոյն զթացեալ, վե-
 րըստին ծննդեամբն ծնեալ զմեզ == խան-
 դաղատագոյն զթացաւ, վերստին ծննդեամբ
 ծնաւ զմեզ

883. զհին ծակոտուածսն վիշապին ող-

878. Ծ. Մի օր.: — Բ. Գ. Գ. Ե. մարմնոց
 ցաւովք:

879. Ե. ի բնութեան մարմնոյ:

880. Բ. Ե.:

881. Բ. Գ. Գ. Ե. բարերարութեանն եղև
 բժիշկ:

882. Բ. Գ. Գ. Ե. խանդաղատագոյն գրա-
 ցեալ, վերստին ծննդեամբն ծնեալ զմեզ:

883. Բ. Գ. Գ. Ե. զհին ծակոտուածսն վի-

Ղացոյց = զհին ծակոտուածս վիշապին
ստողՂացոյց

884. իցեմք բանակակից = իցեմք
բնակակիցք

885. ոչ վայելեալ յերկնաւոր պար-
գեան՝ Աստուծոյ, և ոչ ևս այլ կամիս
ուսանել ի մէնջ. այլ և զմեզ ևս վրիպե-
ցուցանել կամիս, որում = ոչ վայելեալ
յանսպական պարգեան Աստուծոյ և ոչ
այլ կամիս ուսանել ի մէնջ, այլ և զմեզ
կամիս վրիպեցուցանել, որում

886. և ոչ կարես խակ առնել: Այլ
վասն իմոյ ախտալից = և ոչ ևս կարես
առնել: Այլ զիմոյ ախտալից

կարճառօտս = կարճառաւտ

չապին ողջացոյց: — Է. (Ձ) ծակոտուածսն (Վ)
ստողջացոյց:

884. Բ. Գ. Դ. Ե. իցեմք բանակակիցք

885. Բ. Գ. Դ. Ե. ոչ վայելեալ յանսպական
պարգեան Աստուծոյ, և ոչ կամիս ուսանել ևս
ի մէնջ. այլ և զմեզ ևս վրիպեցուցանել կամիս,
որում: — Ծ. Այլք՝ յանսպական պարգեան:

886. Բ. Գ. Դ. Ե. այլ և ոչ կարես առնել:
Այլ վասն իմոյ ախտալից:

տեսանեմ = տեսանիցեմ

887. մարմնոյ անձին = մարմնոց
անձինն

888. մարդոց՝ պարծէր = մարդոյ
պարծէր

889. տնկակիցք = տնգակից

890. յահագին յահաւոր սպառնալեացդ
քոց, և ոչ = յահագին հրահաւանց քոց,
և ոչ

891. մահուանէն՝ զոր = մահուանէդ,
զոր

Յայնժամ մեկուսացոյց սակաշիկ մի
զերանելիսն = Յայնժամ [սև]աշրիկն Դեև-
չապուհ մեկուսացոյց զերանելիսն

892. գովութիւն, զոր = գովութիւնն
զոր

893. պատիւ անձին քոյ = զպատիւ
անձին քո

887. Բ. Գ. Դ. Ե. Է. մարմնոյ անձինն:

888. Բ. Գ. Դ. Ե. Ձ. Է. մարմնոյ պարծէր:
— Ծ. Մերն՝ մարդոց [որովհետև իր սպագրին
մէջ դրած էր մարդոյ]. Երեք օր. մարմնոյ:

889. Բ. Գ. Դ. Ե. տնկակից:

890. Բ. Գ. Դ. Ե. յահագին սպառնալեացդ
քոց, և ոչ:

891. Բ. Գ. Դ. Ե. — Ծ. Մերն՝ մահուանէն:

892. Բ. Գ. Դ. Ե. գովութիւնն, զոր:

893. Բ. Գ. Դ. Ե. — Ծ. Այլք՝ զպատիւ:

Յիշեցուցանեմ քեզ զչարիսն = Յիշեցուցանեմ զչարիսն

309

894. յռչտունիս = յռչտունիս

նա և որպէս = նա որպէս

895. ստուգեցի, քե և = ստուգեցի, և

896. սպաս = զսպաս

897. այլ է ճշմարտութիւն = այլ ի ճշմարտութիւն

898. կարծեսդ ասա ինձ: Դենշապուհ = կարծես ասա ինձ: Դենշափուհ

899. զամենայն վնասն յռչտունիս դու = զամենայն վնասն յռչտունիս դու
ասէ: Եւ զի = ասէ զի

հարցանես: Դենշապուհ = հարցանես
դիս: Դենշապուհ

900. զօգուտ = զազգուտն

894. Բ. Գ. Դ. Ե. յռչտունիս:

895. Բ. Գ. Դ. Ե. ստուգեցի եթէ և:

896. Բ. Ե. Զ:

897. Բ. Գ. Դ. Ե. այլ է ճշմարտութիւն:

898. Բ. Գ. Դ. Ե. կարծես ասա ինձ: Դենշապուհ:

899. Բ. Գ. Դ. զամենայն վնաս յռչտունիս դու: — Ե. (ԶՎ) յռչտունիս դու:

900. Բ. Ե:

901. ուսանել յինէն = յինէն ուսանել

902. արեան իմոյ ցանկան միտք քոյ: Դենշապուհ = արեանս իմոյ ցանգան միտք քո: Դենշապուհ

310

վրէժխնդիր եմ աստուածոցն = վրէժխնդիր եմ աստուածոցն

903. աստուածս անուանես, և զպատկերակիցս քո մարդիկ խողխողել = աստուածս խառնախառն, և զմարդիկ զպատկերակիցս քո խողխողել

Թագաւորան քով = Թագաւորին քո ատենին Աստուծոյ = ատենին Քրիստոսի

904. կամօքդ կամիս լսել լինէն, զայդ ևս սսեմ քեզ: Զտունն = կամօքդ կամիս լսեմ յինէն: Զտունն

901. Գ. Դ. ուսանիլ յինէն:

902. Բ. Գ. Դ. Ե. արեանս իմում ցանկան միտք քո: Դենշապուհ:

903. Բ. Գ. Դ. Ե. աստուած անուանես, և զմարդիկ պատկերակից քո՝ խողխողել:

904. Բ. Գ. Դ. Ե. կամօքդ կամիս, զայդ ևս սսեմ քեզ. գտունն: — Ծ. ԱՎԲ՝ կամօքդ կամիս:

905. պղծութեան՝ որ = պղծութեանն
որ

906. ի ծովն ևս ընկեցի = ի ծով
ընկեցի

907. ամենիմաստ արարիլն արարածոց
հոգ խնամոյ տարեալ յառաջագոյն =
ամենիմաստն արարածոց հոգ խնամոց յա-
ռաջագոյն տարեալ

908. նիւթոցս = նիւթոց

զօղ՝ ևթէ = զաւղ՝ թէ

զդալարի, փողոտեա = զդալարի, կաւ
փողոտեա

909. զայդ երեսին կարևս առնել,
ապա = զայդ երեսունն առնես ապա

910. տարերացդ զանքակութիւն, ահա
և գտանի = տարերցդ զանքակութիւն:
և ահա գտանի

905. Ե:

906. Բ. Գ. Դ. Ե. ի ծովն ընկեցի:

907. Բ. Ե. ամենիմաստ արարիչն արարածոց
հոգ խնամոյ յառաջագոյն տարեալ: — Գ. Դ.
(Ա) արարչին (Ա, ՀԽ) տարեալ յառաջագոյն: —
Զ. (Ա, Ա, ՀԽ) տարեալ յառաջագոյն:

908. Է. նիւթոցս:

909. Բ. Գ. Դ. Ե. զայդ երեսունն կարևս
առնել, ապա:

910. Բ. Գ. Դ. Ե:

311

911. զիս, թէ դու զկրակ սպաներ:
Ադէ դու սպան = զիս, ևթէ դու սպա-
ներ զկրակ: Ադէ սպան

ունի ևս մասն հրոյ = ունի մասն ի
հրոյ

912. որ շնչէն և շարժի և գնայ =
որ շնչէ և շարժի և գնայ^[յ]

913. խոստովանիս: Քանի՛ անթողլի է
ամբարշտութիւնդ = խոստովանիս, քան-
զի անթողլի է ամպարշտութիւնդ

914. որ գիտնագոյնք են քան զձեզ.
որ թէպէտև ի ճշմարիտն Աստուծոյ =
որք տգիտագոյնք են քան զձեզ, թէպէտև
ի ճշմարտէն Աստուծոյ

915. դա յամենեցունց = դա ընդ
ամենեցուն

911. Բ. Գ. Դ. Ե. զիս, երէ դու զկրակ սպա-
ներ: Ադէ դու սպան:

912. Բ. Գ. Դ. Ե:

913. Բ. Գ. Դ. Ե. խոստովանիս: Քանզի
անթողլի է ամբարշտութիւնդ: — Ծ. Մերն և
այլ երեք՝ քանզի:

914. Բ. Գ. Դ. Ե. որ գիտնագոյն են քան.
և այլն:

915. Գ. Դ. դա ամենեցունց:

916. Դենշապուհ ասէ. Ոչ ինչ մտա-
նեմ ես ընդ քեզ ի պայքար քննութեան
վասն բնութեան արարածոցս. այլ խոս-
տովանեա ինձ = Դենշապուհ ասէ. Ոչ
ինչ մտանեմ ընդ քեզ ես ի պայքար վասն
բնութեան արարածոց: այլ միայն խոս-
տովանեա ինձ

312

917. ես ինձէն մտի = ես ինձէն իսկ
մտի

ամբարշտութեանն = ամպարշտու-
թեանն

918. գանիւ, րէ զի՞նչ = գանիւ,
զինչ

919. այսչափ ինչ իմանամք = այս-
չափ իմանամք

916. Բ. Գ. Դ. Ե. Դենշապուհն ասէ. ոչ ինչ
մտանեմ ես ի պայքար քննութեան ընդ քեզ
վասն քննութեան արարածոցս. այլ խոստովա-
նեա ինձ:

917. Բ. Ե: — Գ. Դ. ես ինձէն մտի իսկ:
— Ծ. Այլք՝ ինձէն իսկ մտի. կամ՝ ինձէն
մտի իսկ:

918. Բ. Գ. Դ. Ե. գանիւ, եթէ զի՞նչ:

919. Բ. Գ. Դ. Ե:

920. նախնեացն և հրաման = նախ-
նեացն մերոց և հրաման

921. կարծէք թէ արարած: Ասեն միա-
բան ամենեքեան. Արարիչ մեր զդա գի-
տեմք, նաև ոչ = կարծէք և թէ արա-
րած: Ասեն ամենեքեան միաբան. արա-
րիչ մեր ոչ գիտեմք զսա, և ոչ
ի կացնի = ի կացնի

313

922. զիջացեալ են արտասուօք ի կը-
ծուութենէ ծխոյ դրսա, և երեսք = զի-
ջացեալ են ի կծուութենէ ծխոյ, և երեսք

923. ի խոնաւութեանց թանձրութենէ
նորին ծխոյ: Եթէ շատ մատուցանեմք
նմա զկերակուրն, յոյժ = ի խոնաւութենէ

920. Բ. Գ. Դ. Ե. նախնեաց և հրաման:

921. Բ. Գ. Դ. Ե. կարծէք երբ արարած.
Ասեն ամենեքեան միաբան. մեր արարիչ զդա
ոչ գիտեմք, և ոչ:

922. Գ. Դ. [կը տարբերին վերի տպ.էն զի-
ջացեալ-ով]:

923. Բ. Է. ի խոնաւութենէ քանձրութեան
նորին ծխոյ: Երբ շատ մատուցանեմք նմա զկե-
րակուրն, յոյժ: — Գ. Դ. Է. ի խոնաւութեան
քանձրութենէ (նԾԵՇՄՆԶԹ):

Թանճրութեանն նորին ծխոյս: Եթէ շատ կերակուր մատուցանեմք յոյժ

924. ամենեին անցանէ, և եթէ մօտ = ամենեին շիջանի. եթէ մաւտ

925. ոչ երթամք մօտ ամենեին = ոչ երթամք ի մաւտ ամենեին

926. այդպէս հասեալ է ի վերայ բնութեան դորա: = այդպէս է ոչնչայ զդորա բնութիւնոյ:

927. իսկ լուեալ է ձեր, ևրէ ոյ՛ր = իսկ ևրէ լուեալ է ձեր, ոյ՛ր

մոլորութիւն: Ետուն պատասխանի = մոլորութիւնոյ: Պատասխանի ետուն

ասեն: Զի՞ ի լսելոյ հարցանես զմեզ, այլ հայեաց = ասեն, զի՞նչ այդպէս ի լսելոյ հարցանես զմեզ, հայեաց

928. իրսդ, զի օրէնսդիրքն մեր հոգւովք մտաց միայն կուրացեալ են, այլ թա-

924. Բ. Գ. Դ. Ե. բնաւ անցանէ և սպառի. և ևրէ մօտ: — Ծ. Երեք օր. բնաւ անցանէ և սպառի. Մի օր. ամենեւին շիջանի:

925. Բ. Գ. Դ. Ե. ոչ երթամք մօտ, ամենեւին:

926. Գ. Դ. այդպէս հասեալ է ի վերայ բնութեանդ դորա:

927. Բ. Գ. Դ. Ե:

928. Բ. իրս: Օրինսդիրքն մեր՝ ոգովք մտաց միայն են կուրացեալ, այլ՝ թագաւորն մեր՝

գաւորն մեր մարմնով միով ակամբն կոյր է, այլ ոգւոյն բնաւ չիք իսկ աչք: Վասն այնորիկ և ես իբրև լուայ զայս ի մոգուցն, յոյժ ողորմեցայ. զի տգիտութեամբ զարդարն խօսեցան: Սակաւիկ = իրսդ. Աւրէնդիրքն հոգւով կուրացեալ են միայն, այլ և թագաւորն մեր, և մարմնով միով ակամբն կոյր է. իսկ հոգւոյն բնաւ չիք աչք: Վասն այնորիկ ես իբրև լուայ ի մոգուցն, յոյժ ողորմեցաւ ևոցա. զի տգիտարար զարդարն առացին: սակաւիկ

314

929. և նոցուն իսկ ետու զկրակն ի ջուրն ընկենուլ = և նոցունց իսկ ետու զկրակն ի ծովն ընկենուլ

մարմնոյ միով ակամբն կոյր է, այլ հոգւոյն բնաւ չիք իսկ աչք: Վասն այնորիկ և ես իբրև լուայ զայս ի մոգացն, յոյժ ողորմեցայ. զի տգիտութեամբ զարդարն խօսեցան: Սակաւիկ: — Գ. Դ. [Կը տարբերին Բ.էն հոգւովն-ով]: — Ե. [Կը տարբերին Բ.էն կուրացեալք . . ի մոցուցն բառերով]: — Ե. իրսդ, զի օրինսդիրքն մարմնով կուրացեալ են, այլ (ԹՄ) մարմնով (ՄՍՄՄ) կուրացեալ են, այլ (ԹՄ) ոգւոյն [մտացեալը նոյն ընդ Բ. օր. ի]: 929. Բ. Գ. Դ. Ե. և նոցունց իսկ ետու զկրակն ի ջուրն ընկենուլ:

16

Ե. Ի Զորս Յղկեւոր.

Աստուածք որ գերկինս = աստուած
որ գերկինս

ի ներքոյ երկնից. և ապա = ի ներ-
քոյ երկնի և երկրի. և ապա

եպիսկոպոսին, անհնարին զահի հարաւ
= եպիսկոպոսին, յոյժ զահի հարաւ

930. վասն որոյ և երկեաւ իսկ մա-
տուցանել զնայ ի տանջանս = վասն
այնորիկ երկեաւ իսկ մատուցա[ն]ել ի ևնս
գտանջանս

ի նա ձգիցին = ի նա ձգեսցին

931. ընդ նոսա: Եւ քանզի սուսեր ընդ
մէջ ածեալ նստէր յատենի = ընդ նոսա:
Քանզի սուսեր ածեալ ընդ մէջ Դեկշապոռն
նստեալ յատենի

932. իբրև առեւծ = իբրև զառիւծ
գսուսերն = գսուսերն

933. ի վերայ երանելացն և եհար

930. Բ. Ե. վասն որոյ և երկեաւ իսկ մա-
տուցանել զնայ ի տանջանս:

931. Բ. Գ. Դ. [վերի տպ.էն կը տարբերին
յատենիկ-ով]: — Ե. ընդ նոսա: Եւ քանզի
սուսեր ընդ մէջ ածեալ Դեկշապոռն նստէր յա-
տենին:

932. Բ. Գ. Դ. Ե: — Ե. իբրև առիւծ:

933. Բ. Գ. Դ. Ե. ի վերայ երանելացն, և
եհար գեպիսկոպոսին զաջ ոչսն, և թիկամբն
հետ զձեռն ի վայր ընկեց:

եպիսկոպոսին զաջ ոչսն, թիկամբն հետ
և զձեռն ի վայր ընկեց = ի վերայ
սրբոյն, և եհար գեպիսկոպոսին զաջոյ
ոչսն, և զձեռնն հանդերձ թիկամբն ի
վայր ընկեց

315

934. անկեալ, և դարձեալ = անկեալ,
դարձեալ

զաջ ձեռն ի վեր = զաջ ձեռնն ի վեր

935. բոլորովիմ, և = բոլորովիմբ, և
զինուորացն քոց = զինուորաց քոց

936. զընկերակիցսն իւր և ասէր. Ա-
հապա = զընկերակիցս իւր և ասէր.
Հապա

937. մարմնոյ վայր մի = մարմնոյ
վայր մի

934. Բ. Գ. Դ. Ե:

935. Բ. Գ. Դ. Ե. Ե. բոլորովին, և: — Ծ.
Երեք օր. բոլորովին. Մի օր. բոլորովին:

936. Բ. Գ. Դ. զընկերակիցսն և ասէր. հա-
պայ: — Ե. (ԶԵԱ) հապա: — Զ. Ե. զընկե-
րակիցսն իւր և (Ա) Հապա: — Ծ. ԱՅԹ՝ Հա-
պա:

937. Բ. Ե: — Գ. Դ. մարմնոյ վայր մի:

938. ընդ արիւնն անձին իւրոյ = ընդ արիւն մարմնոյն իւրոյ

Օրհնեցից զտէր յամենայն ժամ, հա- նապազ օրհնութիւն նորա ի բերան իմ = Աւրհնեցից զՏէր յամենայն ժամ յամե- նայն ժամ աւրհնութիւն նորա ի բերան իմում

զսաղմոսս զայս կատարէր մինչև ցայս տեղի = զսաղմոսն կատարէր մինչև ցայն տեղի

939. զամենայն ոսկերս նոցա: Եւ մինչդեռ կայր յուժի մարմնոյն սակաւիկ մի, իւրովք աչօք = զամենայն ոսկերս նոցա և մի ի ևոցանէ ոչ կորիցե: Եւ մինչ- դեռ յոչի մարմնոյն կայր սակաւ մի իւ- րաք աչաւք

316

940. յերկնից եկեալ գունդս = յեր-

938. Բ. Գ. Դ. Ե. ընդ արիւնն անձին իւրոյ: — Զ. (ԸԱ) անձինն (Ի):

939. Գ. Դ. զամենայն ոսկերս նոցա: Եւ մինչդեռ կայր յուժի մարմնոյն սակաւ մի, իւ- յով աչօք: — Ծ. Մերն՝ ոյժ ի մարմնոյն, Մի օր. յոչի մարմնոյն կայր:

940. Բ. Գ. Դ. Ե. եկեալ իջանէր յերկնից գունդ:

կնից եկեալ իսկ իչաներ գունդ

941. Դարձեալ և լսէր ևս բարբառ ի վերուստ, որ ասէր. Քաջալերեցարուք = դարձեալ լսէր բարբառ ի վերուստ զի ասէր. Քաջալերացուք [շփոթած է]

942. ահա մոռացայք զվշտալի կեանայ, և հասէք երանելի պսակացդ, որ ձերով ճարտարութեամբդ կազմեցէք = ահա մո- ռացիք զվշտալից կեանս ձեր, և հասեք երանելի պսակացն զոր ձերով ձգեռչրեանքն կազմեցէք

943. յիւրաքանչիւր գլուխ: Զի նիւթ պատրաստական ի ձէնջ հիւսեցաւ, իսկ ճշմարտութիւն գործոյդ յամենասուրբ = յիւրաքանչիւր գլուխս ձեր, զեիչք պա-

941. Բ. Դարձեալ և լսէր ևս բարբառ ի վե- ռուստ. քաջալերեցարուք: — Գ. Դ. Ե. (ԴԵԼԵ ԲԻՎ) քաջալերացարուք:

942. Բ. ահա մոռացայք զվշտալից զկեանսդ և հասէք երանելի պսակացդ, զոր ձերով ձգեռչ- րեանքդ կազմեցէք: — Գ. Դ. [Կը տարբերին րեանքդ կազմեցէք: — Գ. Դ. [Կը տարբերին Բ. Են հասիք . . կազմեցիք բառերով]: — Ե. [Կը տարբերին Բ. Են կազմեցիք-ով]: — Ծ. Մերն՝ ճարտարութեանքդ. Մի օր. ճշմարտութեանքդ [մինչդեռ իր վերի տպ.ին մէջ դրած էր ձգեռչ- րեանքդ]:

943. Ա. Ե. յիւրաքանչիւր գլուխ գնիւթ պա- տրասական՝ որ ի ձեկջ գործեալ իշխեցաւ. իսկ

տռռական զոր ի ձէնջ գործեցեալ հիւսեցաւ:
 Իսկ ձարտարոչիւն գործոյն յամենայ սուրբ

944. զոր ի սպասաւորաց այտի իսկ
 ընկալեալ == զոր և ի սպասաւորաց այ-
 տի ընկալեալ

ոչ ևս զմի — ոչ զմի

հարցանել և դատել, այլ == հարցա-
 նել, այլ

ցերանելին Յովսէփ == ցտարբն Յովսէփ
 դու աստիճանաւ == դու աշտիճանաւ

317

առ ճեպ == առ ի ճեպ

945. առաջի սուրբ եպիսկոպոսին. և

ձարտարոչիւն գործոյն յամենատոչր: — Գ.
 Դ. (Յ) գլուխ. զի նիւթ պատռակաւ ի ձէնջ
 (ԳՂԻՃԳՅ): — Զ. Է. [Կը տարբերին վերի տպէն
 հիշեցաւ—ով]: — Ծ. Երկու օր. գորչիս ձեր
 զնիշ [կամ] գլուխ զնիշ: Այլք. պատռա-
 կաւ ի ձէնջ գործեալ: Երեք օր. հիշեցաւ: Մերն՝
 ճշմարտոչիւն:

944. Բ. Գ. Դ. Ե. զոր և ի սպասաւորաց
 այտի իսկ ընկալեալ:

945. Բ. Գ. Դ. Ե. [Կը տարբերին վերի տպէն
 զնոցիս բառով]: — Ծ. Մերն՝ առաջին գտոչր
 եպիսկոպոսն. [իր վերի տպագրին մէջ անցու-
 ցած է առաջի տոչր եպիսկոպոսին. ինչպէս որ
 մերիններն ունին]:

ևորս ընդ հանել ոգւոցն աղաղակեաց և
 ասէ. Տէր Յիսուս, ընկալ զոգիս == ա-
 ռաջի սուրբ եպիսկոպոսին: և ընդ հոգոյն
 հանելն աղաղակեաց և ասէ. ընկալ Տէր
 զնոգիս

սիրելեացն քոց: Եւ միանգամայն ==
 սիրելեաց քոց: Միանգամայն

ի նմին տեղուջ: Եւ եթէ զմոգպետն ևս,
 որ == ի նմին տեղուջն վեցերիս տքաւ: և
 եթէ զմոգպետն որ

946. կամիցիս ընդ նոսա ի համար
 արկանել == կամիս ընդ նոսա ի համար
 արկանել

947. Թուով են եւթն. Թող զերկուան
 ևս որ ի վարդէան կատարեցաւ, և միւս
 == Թուով ևթն են. Թող զերկուան որ ի
 վարդէան, միւս

946. Բ. Գ. Դ. Ե. կամիցիս ի համար ար-
 կանել ընդ նոսա:

947. Բ. Գ. Դ. Ե. րոշով եօրն են. րոյ զերկուան
 ևս որ ի վարդէտուն կատարեցան, և միւս. —
 Ե. (Թ) Ե. (Թ) Ե. (Թ) Ե. (Թ) վարդէտուն (ԿԵՄ): — Է. (Թ)
 Ե. եօթն րոյ (ԶԵՈՒ) վարդէտուն (ԿԵՄ): — Ծ.
 Երկու օր. ի վարդէտուն. Մի օր. ի վարդէ-
 տոյն. Այլ օր. ի վարդէտուն: [Փորթուգալ փաշայ
 տոյն. Այլ օր. ի վարդէտուն: «Այս վարդէտս գաւառդ, որ ձեռագրաց
 կը դնէ. «Այս վարդէտս, վարդէտս, վարդէտս ալ գրուած
 մէջ՝ վարդէտս, վարդէտս, վարդէտս ալ գրուած

948. Թաղիկ = Թողիկ

949. վեցեքին, որոց անուանքն =
վեցեքին սորա, որոց անուանք

950. յորշտունեաց, սորքն Յովսէփի ի
վայոյ = յորշտունեաց. Յովսէփի ի վայոց

951. յԱղբակոյ, Արշէն երէց ի Բա-
գրեանդայ ի գեղջէ յԵղեղեկայ = յաղբա-
գոյ, արսէն երէց ի բագրեանդա ի գեղջէ
Եղեղեկոյ

318

952. յորշտունեաց = յորշտունեաց

953. ի գեղջէ յԱրածոյ = ի գեղջէ
արածոյ

է . . այժմ իսկ կոչի Պատկես. ըստ Պունտա-
հիշի՝ վատկես և բնակիչքն վակիսեանք. իսկ
Աւեսդայի մէջ՝ վախտի-կաէգօ: — Է և այժմ
վատկէս աւան գլխաւոր տեղի գաւառին,]:

948. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. Է. Թաթիկ:

949. Բ. Ե. վեցքս, որոց անուանքն: — Գ.
Դ. վեցս (ՈԱ):

950. Բ. Գ. Դ. յըռշտունեաց, սուրբն Յովսէփի
ի վայոյ: — Ե. յըռշտունեաց: Յովսէփի ի վայոյ:
— Զ. յըռշտունեաց (ՍՅԻ) վայոյ:

951. Բ. Ե. յԱղբակոյ. Արշէն երէց ի Բա-
գրաւանդայ ի գեղջէ յեղեղեկէ: — Գ. Դ. աղ-
բակոյ (ԱԵԻԲԻԳՅ): — Զ. Է. (ՅԱԵԻ) Բագրեան-
դայ (ԻԳ) յեղեղեկայ:

952. Բ. Գ. Դ. Ե. յըռշտունեաց:

953. Բ. Գ. Դ. Ե. ի գեղջէ յարածայ:

954. զվեց զայս սուրբս յանապատին՝
ուր կատարեցին = զվեցս զայս սուրբս
յանապատին կատարեցին

955. Դենշապուհ, մոգպետև և Զնիկանն
և մայպետն = Դենշապուհ և Զնիկանն
և մայպետն

956. պահապանս ընտրեցին յիւրա-
քանչիւր սպասաւորացն, և պահել =
պահապանս կացոցիև յիւրաքանչիւր զի-
նտորաց: և պահել

954. Բ. Գ. Դ. Ե. զվեց սուրբս զայսոսիկ
յանապատին՝ ուր կատարեցին:

955. Բ. Գ. Դ. Ե. Է. Դենշապուհ և մոգպետն
և Զնիկանն և մայպետն: [Փորթուգալ փաշան կը
ընէ. «Սմենայն տպագիրք դնեն՝ Դենշապուհն,
մոգպետև և Զնիկանև և մայպետև. կոստան-
դնուպօլսոյ երկրորդը՝ Դենշապուհն, մոգպետև և
Զնիկանև և մայպետն: Ոմանք ի գրչաբարաց
Զնիկանև և մայպետն: Ոմանք ի գրչաբարաց
Դենշապուհն և Զնիկանև և մայպետև կամ մով-
պետև: Բաղդատելով զՅեղիէն (Յ. Բ. 45) ընդ
Փարպեցոյ, յայտ է թէ այդ ընթերցուածոցդ
ամէնքն ալ սխալ են. երեք հոգի միայն պիտի
ըլլան և ոչ չորս. Դենշապուհ, Մովան անդար-
ձապետն և Զնիկան մայպետն: Եւ որովհետև
անդարձապետը մոգպետ էր և փոխանորդ մով-
պետան մովպետի, որոյ կողմանէ ալ խրկուած
էր, պարտ է ուղղել այսպէս. «Դենշապուհ և
մոգպետն և Զնիկան մայպետն,]:

956. Բ. Գ. Դ. Ե. պահապանս ընտրեցին
յիւրաքանչիւր սպասաւորաց, և պահել:

զմարմինս երանելեացն ցաուրս =
զմարմինս սրբոցն միևչև յաուրս

957. արքունի անցեալ գնասցէ. զի մի՛
այլադէնքն = արքունի[ի] գնասցէ, զի մի՛
սակ այլադէնքն

958. ընդ աշխարհս ամենայն, յոր և
մարդիկ ևս առաւել յորդորեալ մոլորիցին
զկնի նածարացւոց ազանդին: Իսկ Խուժիկն,
զոր յառաջագոյն = ընդ աշխարհ ամե-
նայն, յորս մարդիկ ևս մոյրեալ խոտո-
րեացին ի պաշտաման նարածացւոց ազան-
դին: Իսկ երանելի Խուժիկն՝ զոր յառաջն

959. մնայր ակոյե ընդ պահապանսն
որպէս զմի ի նոցանէ = մնայր ընդ պա-
հապանսն, ակոյե իբրև զմի ի նոցանէև

957. Բ. Գ. Դ. Ե. արքունի անցցէ զնսցէ:
Զի մի ասեն համակոյեքն: — Զ. Ա) անցեալ
զնայցի զի մի այլադէնքն: — Ծ. Երկու օր.
համակոյեքն. Մի օր. ակոյեքն:

958. Բ. Ե. ընդ ամենայն աշխարհս, յոր մար-
դիկ ևս առաւել յորդորեալ մոյրիցին զկնի
նածարեցւոց ազանդին: Իսկ Խուժիկն զոր յա-
ռաջագոյն: — Գ. Դ. ընդ աշխարհս ամենայն,
յոր (ՄԵԱՅՄԶ) նագովրացւոց (ԱԻԽԶՅ): — Ծ.
Մերն՝ նագորացւոց. Երկու այլ՝ նագովրացւոց.
նածարեցւոց:

959. Բ. Գ. Դ. Ե. մնայր անդէն ընդ պա-
հապանսն իբրև զմի ի նոցանէ:

960. աստուածային գիտութեամբ =
գիտութեամբ աստուածային

ունէր՝ եթէ որով = ունէր, թէ որով

961. զոսկերս սրբոցն զողանալ ի նո-
ցանէ: Եւ իբրև = զոսկերս սրբոցն զո-
ղանալ ի նոցանէ: Իսկ իբրև

962. թմբբեալ և կիսամեռք = թմբ-
բբեալք և կիսամեռք

963. անկեալ դէէին զերիս աուրսն:
Իսկ ի չորրորդումն աուրն երկուք ի պա-

960. Բ. Գ. Դ. Ե. Ծ. Երեք օր. յաստուա-
ծային գիտութեանն:

961. Բ. Ե. զողանալ ի նոցանէ զոսկերս
սրբոցն: Իբրև: — Գ. Դ. զոսկերս սրբոցն զո-
ղանալ ի նոցանէ: Իբրև:

962. Բ. Գ. Դ. Ե:

963. Բ. անկեալ դէէին զերիս աուրսն: Իսկ
ի չորրորդումն աուր երկուք ի պահապանացն
չարաւար ըկեցան ի դիտէ: Գարձեալ զնասարակ
գիշերաւ չափ՝ ձայնք: — Գ. Դ. [Կը տարբերին
Բ.էն հասարակ բառով]: — Ե. [Կը տարբերին
Բ.էն երկուքն բառով]: — Զ. (ԱԴԶԱԻ) ի չորրոր-
դումն աուրն (ԵԻՊԶԼԻԴԻԴ) հասարակ (ԳԶԶ): —
Դ. (ԱԴԶԱԻԻԶ) աուրն (ԵԻՊԶԼԻԴԻԴ) հասարակ
(ԳԶ) ձայնքն: — Ծ. Մի օր. զնասարակ. Այլ
օր. ի հասարակ գիշերի ձայնք:

հայանացն չարաչար լլկեցան ի դիւէ:
Դարձեալ հասարակ գիշերու չափ՝ ձայնք
= անկեալ էին զերիս աւուրս: Իսկ ի
չորրորդում աւուրն երկու ի պահապա-
նացն չարաչարք լլկեալք ի դիւէ: Դար-
ձեալ ի հասարակ գիշերի ձայնք

964. որոտածայնք ի ներքուստ որպէս
դղրդումն = ոտնածայնք ի ներքուստ ի-
բրև դղրդումն

փայլատակունս արձակէին = փայլա-
տակունք արձակէին

965. և զամենեսեան զղիակունան =
և զամենայն զղիակունան

խուճապել նոցա = խուճապեալ նոցա
գիրեարս սատակէին = զմիմեանս սա-
տակէին

966. տագնապեալք և ցնորեալք, մինչև
այր զընկերի փախուստ չգիտէր ընդ որ
երթայր = տագնապեալք. մինչ այր

964. Բ. Գ. Դ. Ե. ոտնածայնք: ի ներքուստ
իբրև դղրդումն:

965. Բ. Ե. և զամենեցուն զդիակունան: —
Գ. Դ. և զամենեսեան զդիակունան:

966. Զ. Է. տագնապեալք և ցնորեալք, մինչև
այր զընկերի փախուստ չգիտէր ընդ որ եր-
բայր: — Ծ. Մերն՝ զընկերի փախուստ տայր
չգիտէր:

զնկերի փախուստ ոչ գիտէր ընդ որ եր-
թիցի

320

967. զոր կրեցին: ի խորհուրդ =
զոր կրեցին և որս անդ: ի խորհուրդ

968. երեքեան, և սկսան = երեքեան,
սկսան

969. ասել ցմիմեանս = ասեն ցմի-
մեանս

970. վասն անքնին աղանդոյն քրիս-
տոնէիցև. քակի մինչ դեռ = վասն ան-
քակ աղանդոյն քրիստոնէից: զի մինչդեռ

971. զարմանալի էր կեանք նոցա =
զարմանալի էին կեանք իշրեանց

972. զանմահս: Եթէ զայս = զան-
մահս: և եթէ զայն

967. Բ. Գ. Դ. Ե. զոր կրեցին և որս: ի
խորհուրդ:

968. Բ. Գ. Դ. Ե:

969. Բ. Գ. Դ. Ե. ցմիմեանս ասել:

970. Բ. Գ. Դ. Ե. վասն անքնին աղանդոյն
քրիստոնէից: Քանզի միևնորեալ: — Զ. Է. (Վ.)

անքնին (Ս.Բ.Մ): — Ծ. Մի օր. անքակ:

971. Բ. Գ. Դ. Ե. զարմանալի են կեանք
իշրեանց: — Ծ. Երեք օր. զարմանալի են:

972. Բ. Գ. Դ. Ե:

973. և իբրև զյանդգնելոց — և զյանդը-
գնելոց

974. առնիցեմք, զի ցառոտք ամենայն
ի կարաւանի աստ նոքօք առողջանան: Եւ
կամ որ մեծս է քան — առննիցեմք, զի
ցառոտք ամենայն ի կարաւանիս նոքաւք
առողջանան աստ: և որ մեծ ևս քան

975. զի կանգնեալ երևեցաւ ի կեն-
դանեաց կամ — զիսկև կանգնեալ երևե-
ցաւ կենդանի և կամ

321

ստուգութեան սոցա — ստուգութեան
նոցա

976. էր սոցա — էր դոցա

սակաւ մի ակնարկէին քրիստոնէից ի

973. Բ. Ե. իբրև զյանդգնելոց: — Գ. Դ.
(ի) զանդգնելոց:

974. Բ. Ե. առնիցեմք, զի ամենայն ցառոտք
ի կարաւանի աստ՝ նոքօք առողջանան: Եւ կամ
որ մեծ է քան: — Գ. Դ. (ԱԶ) ցառոտք առնեալսն
ի (ԿԱՆԱԵԿՈ) մեծս է քան:

975. Բ. Գ. Դ. Ե. զի կանգնեալ երևեցաւ
կենդանեաց կամ: — Ծ. Մի օր. դիսկև . .
կենդանի. Երեք օր. կենդանեաց:

976. Բ. Գ. Դ. Ե.:

կարաւանիս — սակաւիկ մի ակն արկա-
նէին քրիստոնէից ի կարաւանիդ

977. զի յայնժամ ցառոտք չէին և
մեր գիտեմք, յայտ է երե այսօր նշանն մեծ
երևեցաւ: Եթէ լուռ — զի յայրում ժամու
ցառոտք չեին յայտ է: Եթէ լուռ

978. կասկած խկ է — կասկած է
մեծամեծ սքանչելիս — սքանչելիս
մեծամեծս

օրինացս մերոց — աւրինաց մերոց

հասանիցէ: Եւ պատասխանի մոգպետն
— հասանիցէ յարքունուտ: Պատասխանի
ես մովպետն

979. երկոցուցդ — երկուցդ

980. այդ նեղեալ — այդպիս նեղեալ

981. զգործ ձեր կատարեցէք, և զհրա-

977. Բ. Ե. զի յայլ ժամս ցառոտք չէին մեք
գիտեմք, յայտ է թէ այսօր նշան մեծ երևեցաւ:
Եւ երե յուր: — Գ. Դ. [Չունին Բ. Ին Եւ-ը]:
— Զ. [Վերի տպ. էն կը տարբերի նշան-ով]:
— Ծ. Մի օր. յայրում ժամու. Երեք օր. յայլ
ժամս . . նշան մեծ:

978. Բ. Գ. Դ.:

979. Բ. Գ. Դ. Ե. երկոցուն:

980. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. Է. այդչափ նեղեալ:
— Ծ. Երեք օր. այդչափ. Մերն՝ այդ [իւր վերի
տպագրին մէջ գրած էր այդպիս]:

981. Բ. Ե. զգործն ձեր կատարեցէք, և զը-
հրաման: — Գ. Դ. զգործ (ԶԿԵԶ):

մանն = զգործս ձեր կատարեցիր և զհրաման

982. Եթէ համբաւդ այդ յայտնեսցին. և հարցափորձ ինչ լինիցին առաջի արքային, այդ խնդիր մեր մոզաց է = Եթէ բանքդ այդ յայտնեսցի, և հարց և փորձ ինչ լինիցի առաջի արքայից արքայի. խնդիր մեր մոզացս է

322

983. ածէի զմտաւ: Ե: Եթէ — ածէի զմտաւ: Եթէ

984. յոգիս ձեր, վաղագոյն առաւօտուցն ի դարիթիր եկայք. զի վաղիւ անդ

982. Բ. Ե. երէ բանքդ այդ յայտնեսցին, և հարցափորձ ինչ լիցին առաջի արքայի, այդ խնդիր՝ մեր մոզաց է: — Գ. [Կը տարբերի նախորդէն բանքդ բառով, փխնկ. բանքդ-ի] — Դ. [Կը տարբերի Բ. Ե. էն բանքդ . . լի-նիցին բառերով]: — Ծ. Մի օր. բանքդ. Երէք օր. բանքդ:

983. Բ. Ե. զմտաւ ածէք: Եւ երէ: 984. Բ. Գ. Դ. Ե. [Կը տարբերին վերի տպ.էն ի դարիթիւ բառով]: — Ե. [Կը տարբերի վերի տպ.էն ի դարիթիւ բառով]: — Ծ. Մերն՝ ի դարիթիւ. Մի օր. ի դարիթիւ. Երկու օր. ի դարիթիւ: [Դարիթիւ բառին վրայօք փորթուգալ

= յոգիս, վաղ ինչ առաւօտուց ի դարիթիր եկայք. զի վաղիւ անդր

փաշայ հետեւալ ծանօթութիւնը կը դնէ. “Թէոդոսիոյ տպ՝ ի դարիթիւ. Մխիթարեանք 1828ի տպագրին մէջ ի դարիթիւ և վերջնոյն մէջ ի դարիթիւրէ դնեն: Իսկ յԱռձեռն Բառարանի՝ դարիթիւրէ կամ տարիթիւրէ՝ դուռն Օրինաց (տար-ի-թիւրէ), որպէս ասի պապ-ի-ֆերդիւս Շէյխուլամի դրան: Այս մեկնութիւնս կասկածելի կ'երևի: — Նախ ձեռագրաց մէջ տարիթիւրէ ըլլալու չէ և ոչ իսկ, կարծեմք, դարիթիւրէ, այլ տարիթիւ, դարիթիւր կամ դարիթիւ: Երկրորդ՝ թիւրա ۵۹ արդարև նշանակէ օրէնք. բայց Պիւրհանի Գաթի այս բառիս զանազան նշանակութիւնները տալէ յետոյ կը յաւելու. “Թիւրք լիսանընտա ատէթ վէ այյին. մանասընա տըր, վէ ճինկիզխանըն իպտա իթմանստընա տըր, վէ ճինկիզխանըն իպտա իթմանստընա տըր, վէ Եասողա տախի րիշրա տէնիւր. Մոզով թաիֆէտի պէյնինտէ Շէրիաթ տէրէճէտինտէ իթինա էտէրէք:”, Ուրեքն այդ օտարոտի և վերջէն մտած բառդ չէր կրնար հինգերորդ դարուն մէջ մովպետան մովպետի դրան պաշտօնական անունն ըլլալ: Երրորդ՝ այն տեղին ուր կը հրաւիրուին շուարած նախարարքն՝ պաշտօնարան կամ դատարան մի չէ, այլ կրակատուն կամ կոհարան, ուր Մոզպետաց մոզպետն պիտի յազէ: Ի պարսկերէն դարիթիւր ۵۹ “աղջամուղջ”, “խիտ մութ”, է ևս դարի՝ ناری “խաւար”, “ածական” “մթին”, որոյ բաղդատականը դարիթէր “մթագոյն”, “չատ մթին”, “Առաւօտուց կանուխ ընդ մոշրն եկայք”, պէտք է Ե. ի 2րդ Երկեր.

985. եթէ փոյթ ինչ ոչ է նոցա յայնմ հետէ սուրբ սպանելոցն, փութացաւ == եթէ յայնմ հետէ վասն սուրբ սպանելոցն ոչինչ փոյթ է նոցա, փութացաւ

986. եառ == և առ

987. որոց զչափ գիտէր զքրիստոնէութեանն == զորոց զչափ գիտէր զքրիստոնեութեանն

988. զամենեսեան: Եւ քանզի կասկած ունէր տակաւին ի նոցուն ի դահճացն, դարձեալ փոխեցին ակոտի զսուրբան ==

իմանալ արդեօք. այդ ալ գոհացուցիչ չըլլար. քանզի քիչ մը վերջը՝ ակոտի մակբայը անորոշ կը մնայ: Կարծեմք թէ աստ եւս զբրջագրի վրիպակ մի կայ և կարողալու է Կարխիսիոյ, որ ժողովըը դեան բերանը անշուշտ որպէս այժմ ի Փարսիս կը կրճատուէր ի Կարխիսիոյ . . . : Մահմետականութեան ժամանակ թօթափեցաւ անունդ ի պարսկերէն բառագրոց. և հայ զբրջագիրք իրենց գիտցած պարսկերէնին մէջ սորա ամէնէն մօտ բառը դարխիսիոյ ընտրեցին,»:

985. Բ. Գ. Դ. Ե. [Կը տարբերին վերի տպէն զտարբեր-ով]:

986. Բ. առ:

987. Բ. Գ. Դ. Ե. զորոց զչափ գիտէր քրիստոնեոյքեանն:

988. Գ. Դ. [վերի տպէն կը տարբերին ի նոցունց-ով]: — Ե. [վերի տպէն կը տարբերին զտարբեր-ով]:

զամենեսեան, քանզի տակաւին կասկած ունէր ի նոցունց դահճացն, դարձեալ փոխեցին ըզսուրբան

989. հրասխօք == հրասախաւ

990. յանհոգս եղեն, սրբեցին == յանհոգս մտին, սրբեցին

յայտնեցին նախ զօրականին Հայոց == յայտնեին նաև Հայոց զաւրականին

323

991. զառաջի պտուղ ընծային մատուցանեին == զառաջին պտուղն ընծայեցին մատուցին

մահուանն անցին == մահու անցին հրովարտակր թողութեան առաքեցան == հրովարտակ թողութեան առաքեցաւ

992. Հայոց: Արդ այս երանելի == Հայոց: Այս երանելի

989. Բ. Գ. Դ. հրասախօք: — Ե. հրասախօք: — Զ. Ե. հրասախօք:

990. Ծ. Մի օր. մտին [եղեն-ին տեղ]:

991. Բ. Գ. Դ. Ե. զառաջին պտուղ ընծային մատուցանեին:

992. Բ. Գ. Դ. Ե. — Զ. Հայոց: Արդ երանելի այս:

վճռիս այսորիկ = վճիռս այսորիկ [տո-
ղադարձի պահուն շփոթուած]

զամենայն = զամենայն

մահուան նոցա = մահու նոցա

993. անկաւ, և զհեծեծումն քննուրեան
նախարարացն = անկան: և զհծծումն
նախարարացն

ժողովելով = ժողովեալ

994. ի վեց տապանս = ի վեց տա-
պանի

324

995. իւրաքանչիւր ուսեալ և ի վերայ
տապանացն նշանակեալ էր: Եւ զկապանսն
= իւրաքանչիւր սրբոցն ուսեալ և ի վե-
րայ տապանակացն նշանակեալ էր: Զկա-
պանսն

էր, քանզի — էր, և քանզի

993. Բ. Գ. Դ. Ե. սեկան, և զհեծեծումն
քննման նախարարացն: — Ծ. Մի օր. զհծծումն:
Երեք օր. քննման:

994. Գ. Դ. ի վեց տապանակս:

995. Գ. Դ. [Կը տարբերին վերի տպ.էն ու-
սեալ ի վերայ . . զկապանս բառերով]: — Ե.
[Կը տարբերի վերի տպ.էն զկապանս-ով]:

996. էր. որպէս և զհանդերձս զիւրա-
քանչիւր տապանակի նշանակեալ էր =
էր, և զհանդերձսն յիւրաքանչիւր տա-
պանի կոչեալ էր

վեցեքեան = վեցեքին

ցանկալի = ցանկալի

մահուամբն = մահուամբ

997. քսան և հինգ = քսան և և.քն

998. յԱպար = յապար

999. քաղաքի: = քաղաքի, ի վառս
ամենատարբ Երրորդորեանն, այժմ և միշտ
և յաշխտեանս յաշխտեանից ամեն:

996. Բ. Ե. էր. որպէս և զհանդերձսն զիւրա-
քանչիւր տապանի նշանակեալ էր. — Գ. Դ.
(Ե) որպէս զհանդերձսն (ՁՏԵ): — Ծ. Մի օր.
յիւրաքանչիւր տապանի կոչեալ էր:

997. Բ. Գ. Դ. քսան հինգ:

998. Բ. Գ. Դ. Ե. 2. է:

999. Բ. քաղաքի: — Գ. Դ. քաղաքի: Ե.
Քրիստոսի փառք յաշխտեանս ամեն:

ՅԱԻԵԼՈՒԱԾ

Բաղդատութեանցս աւարտումէն վերջ կարևոր կը համարիմ մերկայ յաւելուածս դնել իբր լրացուցիչ մասն մեր Ներածութեան, և ի նպաստ ազգային բանասիրաց ձեռնարկին: Յաւելուածներն ու տարբերութիւնները նշանակելէ դուրս՝ վարի Օրինակներուն մէջ ուր չգտանք մեր Գրչագրին ունեցածը՝ շանացիներ հասկցնել բանասիրաց՝ մերձատր բառին վերջին մասնիկը նոտրագրելով: Դսկ ե-ի և է-ի փոխանակութիւնը, որ յաճախ կը հանդիպի մեր Գրչագրին մէջ՝ աւելորդ տեսանք նոտրագրել: նոյնպէս նաև աւ-ի և օ-ի գրութիւնը: Շատ անգամներ ստորև դրուած Օրինակ մը յարմար դատեցինք բաղդատել աւելի 1828ի տպագրութեան՝ քան մեր գրչագրին հետ, առաջնոյն աւելի մօտ ըլլալուն՝ քան երկրորդին. այսպէս ըրինք՝ որպէս զի Գրչագրիս տարբերութիւնը ցուցնելու պարագային չկըմ՝ ճշտունք անոր՝ ուսումնասիրութիւնը: Ուստի այդպիսի տեղեր՝ ըսինք. «Կը տարբերի Վե-րի տպագրէն (կամ) մեր գրչագրին գիմացի տպագրէն...»:

Գործոյս ուսումնասիրութեան համար՝ բանասէրներուն գուցէ ուրիշ փոքրիկ օգնութիւն մ'ալ ըրինք՝ երկու զանազան յաւելումներ ալ ընելով:

Ա. Փորթուզալ փաշայի հրատարակած Նղիշէն մեր Գրչագրին հետ բաղդատութեան առնելէ դուրս՝ անոր ետևը դրուած ծանօթութիւններէն ալ քաղեցինք ինչ ինչ էական կէտեր, և անցուցինք մեր գրքին մէջ՝ ուր որ յարմար էր:

Բ. Բաղդատութեանցս ընթացքին մէջ մերթ ընդ մերթ հետաքրքրուեցանք թէ՛ Նղիշէն պատմութեան Ներուպական լեզուաւ թարգմանիչներն ինչպէս հասկցած կամ ինչպէս բացատրած էին: Ուստի աւելորդ չհամարեցինք մի քանի տեղեր ինչ ինչ թարգմանածոյ կտորներ կամ բառեր դնել՝ հայ բնագրին քով: Ձեռքս ունեցած այդ թարգմանութիւններն աւսոնք էին. — ա. Նշանաւոր հայագէտ Վիկտոր Լանկլուայի գաղղերէն հրատարակութիւնը, տպագրուած ի Բարիզ 1869ին: — բ. Խտալացի հայագէտ Ճիուզէփիէ Գաբբելլէդի քահանային իտալ թարգմանութիւնը, որ 1840ին Վենետիկոյ մէջ լոյս տեսած է: — գ. Հայ բանասէր Գրիգոր Գապարաճի Կարապետի գաղղերէն հրատարակութիւնը՝ տպուած ի Բարիզ 1844ին:

Մեր փոքրիկ երկասիրութեան առաջին մասերը «Բագմալէպ», ի մէջ հրատարակուած ատեն՝ դրսէն դիտողութիւն մ'եղած էր թէ ինչո՞ւ չեմ դրած նաև Գրչագրիս Յեղանակներուն խորագիրները. այդ արդարացի պահանջին զոհացում տալու համար կը դնենք հոս.

Հինգերորդ կրկին անգամ ընդդէմ կալ հայոց պատերազմաւ Թագաւորին պաքսից

✱

Վեցերորդ Յեղանակը առանձին գլխով և խորագրով բաժնուած չէր, այլ շարունակութիւն նախորդին. ինչպէս որ ըսինք (էջ 60):

✱

Յեւթներորդ Յեղանակ յորում կարգի դարձեալ առաքինութիւն Հայոց եւ չարագոյն եւս երեւի անաւրե՛նութիւն Վասակայ

✱

Ութերորդ Յեղանակին տեղը իբր խորագիր դրուած է սոսկապէս:

Վկայաբանութիւն Սրբոց Ղեւոնդեանցն

Մեր Ձեռագրատան մէջ ունէինք շրջանակի մէջ առնուած հնագոյն ձեռագրէ թուղթ մը, գրութիւնը՝ երկաթագիր և հագիւ ընթեռնի. կ'երևի որ հին ձեռագրի մը ներքին կողքն եղած է: Սոյն այս թղթիկին վրայ կը տեսնուի Աւետարանէն կտոր մը. ուրիշ կտոր մ'ալ Նղիշէն, բարեբախտաբար ճիշդ չինգերորդ Յեղանակին սկզբնատրութիւնը: Թէ և մաշած ու հիմցած ըլլալուն պատճառաւ շատ քիչ քան կարդացուած է ամէկից, բայց այդ մասէն իսկ կ'երևի հնագոյն օրինակութեան պատառիկ մ'ըլլալը:

Դնենք հոս Եղիշէի այդ կտորը. աս միայն ըսենք որ նրտրագիր մասերը թուղթին վրայ կարելի չէ եղած կարդալ, այլ տպագրէն հանուած են:

Վկայութիւն Սրբոյն Վարդանա եւ Հմայե կա եւ Վահանա եւ Սահակա Հայոց Սպարապետաց

Եւ Ամենայն սուրբ Արանց Որք մեռան ի Բրիստոս

Մեծ է սէրն Աստուծոյ քան զամենայն սէր երկրաւորս եւ այն պէս աներկեշտն առնէ զմարդիկ իբրեւ զանմարմինս որպէս անտասին ի սկզբս նե ի տեսանել բազում տեղիս սիրովն Աստուծոյ . . .

Բազդրատութեանցս հրատարակութիւնը լմըն-նալու վրայ էր, մէյ մ'ալ ուրիշ ձեռագրի մը մէջ տեսանք Եղիշէէն մէկ երկու պատահիկ-ներ, որոնք՝ բարեբախտաբար մեր բազդա-տած կտորներէն էին: Ասոր կողքին ետևը գրուած էր «**Աղօթագիրք Նախնեաց**,» տիտղոսը. և օրինակութիւն էր ամբողջ հ. Ներսէս Սարգսեանի, որ ետևի Յիշատակարանին մէջ սա ծանօթութիւնը դրած է. «46 գլուխք բանիցս գաղափարեցան ի Մարգուան ի դպրատան Հայոց ի սեպ. 26 - 1844, ի բուրդեր անթուական օրինակէ աղօթագրոց,

որոյ ի կատարածին կայր և քաղուած ի Մաշտոցէ ,»: Արդ չուզելով զրկել մեր բանասէրներն ու ապագայ հրատարակիչները՝ այս կարևոր և օգտակար պատահիկներէն, յար և նման գրչագրին՝ ամբողջութեամբ կը հրատարակենք հոս.

յերկամագիր պահարանէ Ֆաշոցի իրիք ի Սեբաստիա:

գունդս այդագեացն եւ սպրեցոյց զդուրան ի մահուանէ եւ զժողովուրդն ի գերութենէ եւ եղեւ անդրանիկ թագաւորացն իարայելի եւ անուանեցաւ հայր որդւոցն աստուծոյ. նա անուանեցաւ առ ի պէտս ժամանակին եւ դուք ճշմարտիւ ծնեալք ի սուրբ հոգւոյն որդիք էք աստուծոյ եւ ժառանգակիցք քրիստոսի. մի ոք զձեր բաժինն ի ձէնջ հանիցէ. եւ աւտարախորթ արարեալ տաբարածին հանիցէ. յիշեցեք զամենայն գաւրավորան իարայելի զառաջինսն զյեշովն զգեղեթովն զյեփթային եւ զայլոն ամենայն որ ճշմարիտ հաւատովն եին. հարին կործանեցին զգաւրան հեթանոսաց. եւ սրբեցին զերկիրն ի պիղծ կոտորաշտութեան նոցա որ ոչ ինչ երկմտեցին ի խորհուրդս իւրեանց արե . . . լուսին առանց ա . . . լուսան եւ կատա . . . զբան հրամանի նոցա . . . անապա . . . ցին առաջի նոցա . . . սով . . . պարիսպք բաղաքին ձայնիւ լովով . . . կործանեցան ի . . . խնդրու . . . աւր . . .

*տես
յնիչէ.
երես.
190 - 195*

ցն արդարութեան . . ամենայն որ . . .
 հաւատովն զքաջու . . . երեցին . . .
 յաստուծոյ . նոյն տէր է որ ի սկզբանէ
 մինչեւ ցայս աւր . . պա եւ մինչեւ ցյ . . .
 տեանս եւ յաւի . . . եւ անդր քան զա-
 մենայն յաւիտեանս . ոչ նորոգի զի ոչ
 հնանայ . . մանկանայ . զի ոչ . . նայ .
 ոչ փոխի ան . . . լի բնութիւն աստուծոյ
 . . և ինքն իսկ ասէ բեր . . մարգարէիցն
 . ես եմ . . ի սկզբանէ նոյն . . եւ յա-
 ւիտեանս . . զփառսն իմ այ . . եւ ոչ
 զքաջութիւն զբաւչէ . . զիտելով եղբարք
 . . ուղութեամբ քա . . այլ պնդութեան
 . . սրտիւ եւ հաստս . . հաւատովք կամա
 . . թեամբ յարձակեցարուք ի վերայ յարու
 . . թշնամեացս . մեր . . մեզ կրկին ե-
 բեւի . . մեռանիմք կեամք . . մեռու-
 ցանեմք . . կեանք առաջի . . մի տեարք
 իմ պա . . . չափի . . ինս վերանալոյ
 . . . յերկիր անկեալ . . իցիմք . այլ .
 . . անդրէն ի բար . . թեանն հաստատե
 . . թէպէտ հայես . . ի ստորին կողմն եր
 . . տեսանեմք զսա լի . . այն ապա . .
 նութեամբ եւ անտուրբ պղծութեամբ . եւ
 որ թուին մեզ եթե աջողեալք են և փափ-
 կանան ուրախութեամբք ի յանցաւոր ի
 կեանս մեծամտեալ հպարտանան նոքա են
 որ ուրացեալ են ի ճշմարիտ կենացն . իսկ
 արդ զինչ այն շարիք իցեն որ ի նոսայն
 չգործիցին . ընդ մեծութիւնն խառնեալ
 յափշտակութիւն ընչից սղքաստաց . ընդ

տուրբ ամուսնութեան գէջ պղծութիւն . յորս
 վայելեն ընտրութեամբ նոցան իբրեւ աս-
 տուծոյ երկրպագութիւն մատուցանեն մոլո-
 բեալք ի ճշմարիտ կենացն . ոչ ահա աշ-
 խարհս ամենայն յարարչէն է գոյացեալ .
 . եւ զոր նոքայն պաշտեն եւ պատուեն
 ապաքէն ամին նիւթոյ է մասն . Արդ անդ
 ի բաց թողցուք զխաւարին խորհուրդս մո-
 լորելոցն, եղկելիս և ողորմելիս քան զամե-
 նայն մարդիկ գնոսա համարեսցուք . . .

Թուղթ Բ.

ինչ ի նոցանէ փոխանակ ընդ երկրաւորիս ^{Անդ}
 զերկնիցն խոստացաւ մեզ զարքայութիւն . ^{289 - 290}
 Արդ սլ ոք յիմաստուն վաճառականաց զպա-
 սուական մարգարիտն փոխանակիցէ ընդ
 անարգ թրուշային, բայց եթէ յիմարեալ
 իցէ տգիտութեամբ որպէս և ձեր մոլորու-
 թեան առաջնորդք . միայն գտեր զմեզ ի
 բազում առաքինեացն մերոց, և կամիս գո-
 ղութեամբ աւերել զամուրս խորհրդոց մե-
 ռոց . չեմք մեք միայն որպէս դու կարծես .
 չիք տեղի ունայն ուր ոչ իցէ քրիստոս թա-
 զաւորն մեր, բայց միայն այնքիկ են թա-
 փուր ի նմանէ որ իբրև զքեզ և զշար զեւ
 իշխանն քո որք ուրացեալ էք ի նմանէ եւ
 որոշեալք ի խնամոց եւ ի բարերարութենէ
 նորա եւ ի սիրոյ
 շապուհ ձեռնար . .
 վասն զի ետես իսկ . . .
 բախութեան զուար . .

զին զամենեստան . . .
 տաց եթէ ոչ ինչ դն . . .
 նոսա բանք
 եւ ողորանացն . . .
 մայեաց զմի ոմն . . .
 մս յանհնարին պր . . .
 եբաց սուրբն զբեր . . .
 եւ ասէ. ահա շրջե . . .
 նեւք շուք բագու . . .
 ժողովք շարաց պա . . .
 ցին զիս. ծակեցին . . .
 ոս իմ եւ զոտս իմ . . .
 սերագունեսացն . . .
 մատուցանել իւր . . .
 բլէն անուն վասն . . .
 յառաջն կասկած . . .
 զեւ սրբոցն. կապ . . .
 զոտսն և մեծաւ ու . . .
 պրկեցին զձեռսն . . .
 չեւ ճարճատիւն. հա . . .
 մենայն ջղացն
 պէս կայր մինչ ց
 . . . լուր ինձ տէր

ԱՆԴ 299

ԱՆԴ 299 - 300

տրտունջ լուաւ . . մեքէ վասն քո սոյնպէս
 և առաւել վասն յովսէփայ զի դա իսկ էր
 իշխան ամենայն քրիստոնէիցն. եւ հաւա-
 տարիմ յամենայն իրս արքունի. նա եւ որ
 մարգպան աշխարհին լիեալ էր յառաջ քան
 զիմ երթալն մեծապէս գոհ էր զառնէս զայս-
 մանէ. եւ ես ինձէն իսկ աչաւք իմովք տե-
 սանէի զի իբրեւ հայր համարեալ էր հաս-
 տատուն ամենայն աշխարհին. եւ անաչա-

առթեամբ սիրէր զմեծամեծս եւ զփոքունս:
 Արդ փոխանակ ընդ ձեր ես աղաչեմ ինա-
 յեցէք ի պատուական անձինս ձեր եւ մի
 մատնիք ի մահ շարշարանաց . . առաջնոցն
 կարգի զոր տեսէք աչաւք ձերովք. քանզի
 եթէ ի դոյն միտս յամատուծեան կայք, ես
 իմ եղեալ ի մը

Թուղթ Գ.

գրագմաց այլոց երկմտութիւն որ դեռ եւս
 ընդ նմա միաբանեալ էին. քաջալերեցաւ
 յանձն իւր եւ քաջալերեաց զգաւրսն. քան-
 զի ինքն իսկ դեռ բռնացեալ ունէր զթա-
 վաւորանիստ տեղիան միաբանութեամբ նա-
 խարարացն որ ոչ քակեցան ի սուրբ ուխ-
 տէն հրաման տուեալ ամենայն զաւրացն
 ժողովել ի յարտաշատ. եւ փոխանակ յեսս
 կացելոցն որ ելին զհետ իշխանին սիւնեաց
 զեղբարս կամ զորդիս կամ զեղբարցն իս ի
 տեղի նոցա մատուցանէր եւ զիւրաքանչիւր
 զաւրս տայր նոցա. զի դեռ եւս ինքն ունէր
 զամենայն աշխարհն եւ փութով ամենե-
 քեան ի տեղին հասանեին իւրաքանչիւր զաւ-
 րաւք ամենայն պատրաստութեամբ ի գործ
 պատերազմին. եւ նոքա որ բունքն եին
 հաստուս

ի Ե ԳԻՐԱՆԵ 172 - 173

ԱՆԴ 175

և չէր ընդ իս. է ուրեք զի քաջապէս յաղ-
 թեցաք թշնամեացն. եւ է ուրեք զի նոքա
 մեզ յաղթեցին. և բազում այն են որ յաղ-
 թող գտեալ եմք և ոչ յաղթեալք. և միան-
 գամայն ընդ ամենայն եին մարմնոյ պար-
 ծանք. քանզի հրամանաւ անցաւոր թագա-

ւորի մարտնչեաք. որ փախչէր, յաշխարհի
 վասանուն երեւէր. և անողորմ մահ ի նմա-
 նէ գտանէր. իսկ որ քաջութեամբ յառաջ
 մատչէր, քաջ անուն ազգի ժառանգէր, և
 պարգեւս մեծամեծս յանցաւոր եւ ի մահկա-
 նացու թագաւորէն՝ ընդուներ. եւ մեք ա-
 լասիկ իսկ յիւրաքանչիւր մարմինս վէրս
 և սպիս բազումս. եւ բազում այն քաջու-
 թիւն իցէ. վասն որոյ առեալ է պարգեւս
 մեծամեծս. իսկ արդ եթէ վասն մահկա-
 նացու հրամանատուին զայն ամենայն արու-
 թիւնս :

Հոս կը լմննայ:

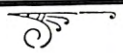
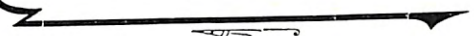
Ամբողջութեամբ բարդատելով այս պա-
 տառիկները մեր Գրչագրին հետ, ոչ տպա-
 գրին և ոչ Գրչագրին համաձայն գտանք բո-
 լորովին, ինչպէս էին ծանօթութեանց շարքի
 Օրինակները: Անշուշտ հոս հրատարակած ա-
 տեննիս՝ մեր վարի Օրինակներում վրայ իբր
 ուրիշ նոր մը անեցուցած կ'ըլլանք, որ ան
 ալ իր կարգին իր ազդեցութիւնը կրնայ ներ-
 գործել:

Իսկ մենք ներկայ աշխատութիւնս Հայ
 Բանասիրութեան ներկայացուցած ատեն՝ կը
 կրկնենք դարձեալ ինչ որ գլխաւոր նպատակ
 դրած էինք ներածութեանս մէջ, այն է Եղիշէի
 ասպագայ տպագրութիւնները՝ որքան կարելի
 է՝ իրենց նախնականին մերձեցած, լաւ ևս
 բարձրացած տեսնել, շատ անելի գտուած,
 շատ անելի ըմտիլ՝ քան ինչ որ ունինք աչ-
 քերնուս դիմաց:

Գին՝ Ֆր. 2. 00

Կ

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0596954

